

BACHELOROPPGAVE

Emnekode: SOS375

Navn: Ida Holberg Lagesen

Foreldre- og barns opplevelser av barnevernets formål- og arbeid i praksis

Dato:18.05.16

Totalt antall sider: 85

SAMTYKKE TIL BRUK AV PROSJEKT, KANDIDAT-, BACHELOR- OG MASTEROPPGAVER

Forfatter: Ida Holberg Lagesen

Norsk tittel: Foreldre og barns opplevelser av barnevernets formål og arbeid i praksis

Engelsk tittel: Parents and childrens' s experiences of child welfare's purposes and work in practice

Studieprogram: Sosiologi fordypning

Emnekode og navn: SOS 375 Bacheloroppgave i sosiologi

Vi/jeg samtykker i at oppgaven kan publiseres på internett i fulltekst i Brage, Nords' åpne arkiv

Vår/min oppgave inneholder taushetsbelagte opplysninger og må derfor ikke gjøres tilgjengelig for andre

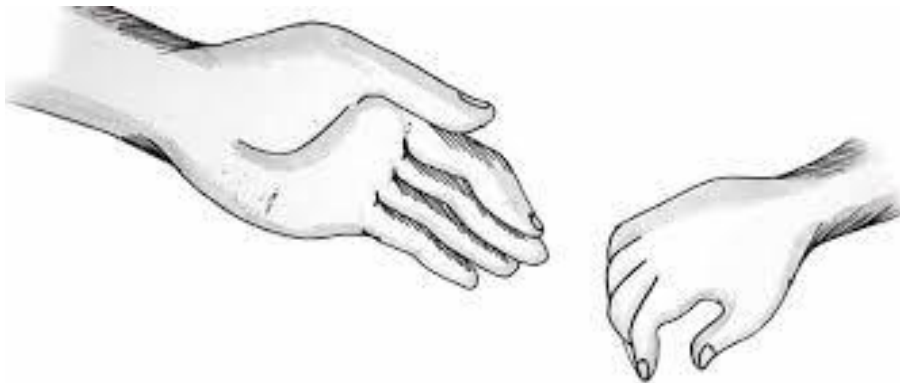
Kan frigis fra: 18.05-2016

Dato: 18.05-2016

Ida Holberg Lagesen

underskrift

Foreldre- og barns opplevelser av barnevernets formål- og arbeid i praksis

Forord

Denne studien er avslutningen på Bachelorstudiet i sosiologi fordypning, ved Nord Universitet, campus Steinkjer.

Selve prosessen å skrive Bacheloroppgaven har vært berikende på mange måter. Det har gitt meg mye faglig kunnskap på sosiologifeltet, både i forhold til å gjøre forskning, samt teoretisk innsikt i faget. Det å kunne fordype seg i et emne på denne måten, gir god forståelse av temaet, og jeg har lært svært mye i forhold til hvordan barnevernstjenesten arbeider. Likeså har jeg fått møte mennesker som har opplevd dette samarbeidet på godt og vondt, noe som har vært svært interessant og oppsiktsvekkende.

På bakgrunn av denne studien, har jeg fått et stort engasjement for temaet, og ønsker å gå videre til en masterutdanning innen sosiologi for forske mer-, og dypere på barnevern, foreldre og barn.

Jeg vil rette en stor takk til min faglærer og veileder gjennom skriveprosessen, Robert Bye, samt faglærer Berit Irene Vannebo. De har vært til stor hjelp underveis i prosessen, og har vist enorm støtte og god faglig veiledning. Jeg vil også takke medstudenter for fruktbare samtaler underveis i prosessen, de har vært en motivasjonskilde uten like. Jeg retter også en stor takk til ansatte på biblioteket ved Nord Universitet som har vært svært imøtekommende og behjelpelig med å finne litteratur og relevant fagstoff i forbindelse med studien.

Jeg vil også takke min mor for enestående støtte gjennom skriveprosessen, og for å ha stilt opp som barnevakt, slik at det har vært mulig å ferdigstille Bacheloroppgaven.

Sammendrag

Denne kvalitative studien omhandler barnevernets arbeid med familier, sett i lys av foreldre, og barnevernsbarns egne opplevelser og erfaringer. Studien har et intensivt design, og datainnsamlingen har foregått gjennom åpne, individuelle intervjuer. Utvalget som har bidratt med det innsamlede datamaterialet er to barnevernsansatte, to foreldre med tilknytning til barnevernet, og to voksne barnevernsbarn. Intervjuene ga god innsikt i hvordan utvalgets barnevernsinstitusjoner jobbet opp mot familiene, hvordan foreldrene opplevde samarbeidet med barnevernet, og hvordan barnevernsbarna opplevde kontakten med barnevernet, både i biologisk hjem-, og under offentlig omsorg.

Studien anvender ulike sosiologiske teoretiske perspektiver til å belyse tematikken.

Teoretikerne som har utarbeidet disse perspektivene er Michel Foucault og Dorothy E. Smith.

Problemstillingen for studien er følgende: *«Hvordan oppleves barnevernets formål og arbeid i praksis? – Sett i lys av barnevernsansattes beskrivelser av sitt arbeid, og foreldre og barns opplevelser og erfaringer med samarbeidet.»* Problemstillingen belyses grundig gjennom studiens analysekapittel, noe som fører til konkrete funn og konklusjoner.

Abstract

This qualitative study deals with child welfare work with families, against parent and child's own experiences. The study has an intensive design and data collection has occurred through open, individual interviews. The selection of informers that has contributed the collected data are two child welfare staff, two parents with ties to the child welfare, and two adult children that have been under public care. The interviews gave a good insight into how the selections of informers from the child welfare work with families, how parents experienced cooperation with child welfare, and how these children experienced contact with child welfare, both in biological home, and under public care.

The study employs various sociological theoretical perspectives to illuminate themes. The theorists, who have developed these perspectives, are Michel Foucault and Dorothy E. Smith.

The central question for the study are the following: *"How do parents and children experience the child welfare purposes and work in practice? – Seen in a context of child welfare employees' descriptions of their work, and parents and children's experiences of cooperation."* The approach thoroughly study analysis section, which leads to specific findings and conclusions.

Innhold

Forord	4
Sammendrag.....	5
Abstract	5
Innledning.....	7
1.0 Studiens tematikk	7
1.1 Aktualitet	7
1.2 Barnevernets historikk.....	8
1.3 Studiens formål.....	9
1.4 Barnevernets arbeidsområder og formål	10
1.5 Barnevernsproffene	11
1.6 Studiens oppbygging.....	12
1.6 Problemstilling	12
1.7 Forsknings spørsmål	13
TEORI OG SOSIOLOGISK FORANKRING	14
2.0 Teoretiske perspektiver til anvendelse	14
2.1 Foucault om panoptisk disiplinering	14
2.2 Foucault om biomakt.....	20
2.3 Smith om institusjonell etnografi.....	22
2.4 Smith om dominanssystemet	26
METODEKAPITTEL	29
3.0 Kvalitativ metode	29
3.1 Utvalg.....	31
3.2 Presentasjon av utvalg.....	33
3.3 Intervjuguidene.....	34
3.4 Etske betraktninger.....	35
3.5 Kritikk av valgt metode	36
3.6 Validitet og reliabilitet	37
3.7 Analysens oppbygging	38
ANALYSEKAPITTEL.....	39
- PRESENTASJON AV FUNN, OG DISKUSJON SETT I LYS AV TEORI.....	39
4.0 Barnets beste og god omsorg	39
4.1 Tillit og makt	43
4.2 Undersøkellesfasen, tiltak og omsorgsovertakelse	50
5.0 Oppfølging og refleksjoner rundt barnevernssamarbeidet	59
6.0 Konklusjon	63
7.0 Litteraturliste	66
7.1 Bokkilder	66
7.2 Internettkilder.....	66
7.3 Selvvalgt pensum	67
8.0 Vedlegg, intervjuguides.....	68

Innledning

1.0 Studiens tematikk

Temaet for denne kvalitative studien er barnevern, og brukere av barnevernstjenesten. Det er et relativt stort tema, men vil begrenses til å omhandle et mindre område av et til dels komplisert samarbeid mellom barnevern, foreldre og barnevernsbarn. Komplisert, i den forstand at det er et svært sensitivt samarbeidsområde, hvor det er mange vage grenser, som omhandler barn som alle vil vel. Det er likevel ikke klare linjer over hva som er til det beste for det enkelte barn, hvilket betyr at det utøves mye skjønn. Dette gjør samarbeidet enda mer sårbart, og det ligger mye følelser i en slik situasjon. Jeg har valgt å intervju mennesker som er berørt av nettopp dette samarbeidet, og vil se på forskjellene og likhetene mellom deres oppfatninger av ulike begreper og arbeidsmåter. I tillegg vil jeg vektlegge barnevernets arbeid for barnets beste, samt se på hvordan dette arbeidet oppleves av foreldrene de samarbeider med, og barnevernsbarna som det jobbes for. Jeg ønsker å se dette bildet i lys av to sosiologiske teoretikere, og trekke sammenligninger med deres perspektiver og dagens situasjon.

1.1 Aktualitet

Dette er et særdeles samfunnsaktuelt tema, da det dreier seg om en stor andel av Norges befolkning. Antallet barn under offentlig omsorg, og antallet med hjelpetiltak i hjemmet øker stadig. (Dyrhaug, 2016¹). I 2014 mottok 53 088 barn hjelpetiltak fra barnevernet, enten i-, eller utenfor biologisk hjem. (Bufdir², 2016). Det er i tillegg et mye omdiskutert tema for tiden, hvor det har vært en god del oppslag i media, hvor barnevernet blir stilt i et dårlig lys. Det er i skrivende stund blitt arrangert demonstrasjoner mot norsk barnevern i 19 land, fordelt over 3 kontinenter. (Norman, 2016³) Hvorvidt fremstillingen som gis av norsk barnevern i media, samsvarer med den fremstillingen informantene gir, vil fremkomme av analysen. Det er i alle fall et tema det debatteres en del rundt, og en institusjon som stadig får større arbeidsmengder å håndtere. Tallet fra 2014; 53 088 fremstår som høyt ved lesning av antallet barn med hjelpetiltak. Men med tanke på ett av studiens største fokus, vil dette kunne leses

¹ Informasjon hentet fra SSB.no, 12.02-2016. Url: <http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barneverng>

² Bufdir er en forkortelse for barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet. Informasjonen er hentet fra bufdir.no 12.02-2016. Url: http://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/

³ Informasjon hentet fra artikkel i Verdens Gang, 12.02-2016. Url: <http://www.vg.no/nyheter/utenriks/romania/massedemonstrasjoner-mot-norsk-barnevern-i-19-land/a/23593260/>

som 53 088 særegne historier, opplevelser og tanker. Det er disse opplevelsene som blir særlig relevante gjennom studien, for å kunne avdekke hvordan samarbeidet med barnevernstjenesten oppleves av foreldre og barn.

Temaet barnevern vil bli særdeles interessant fremover, hvor barnevernstjenesten mest trolig får en eksplosjon i antall offentlige omsorgsovertakelser, med flyktningstrømmen vi nå står i. I 2014 søkte 1204 enslige mindreårige flyktninger om asyl i Norge. I 2015 hadde antall asylsøknader fra samme gruppe økt til 4905. (Bufdir⁴, 2016). Disse trenger alle trygge hjem, og det blir barnevernets oppgave å ivareta de. Flyktingene vil ikke være en del av denne studien, selv om det vekker interessen for videre studier med en problemstilling av dette temaets art. Det sier likevel noe om aktualiteten rundt temaet som er valgt.

For å kunne gjøre seg kjent med barnevernstjenesten som institusjon, er det interessant å se på deres historie i Norge.

1.2 Barnevernets historikk

Betegnelsen barnevern ble etablert på begynnelsen av 1900-tallet, som et resultat av økende politisk engasjement for dannelse og sosialisering av barn. (Marthinsen & Lichtwarck, 2013) Nye fag som sosiologi og psykologi ga kunnskap om sosialisering og samfunnsutvikling, og institusjonen ble dannet med tvangsoppdragelse som hovedoppgave. På den tiden handlet det mest om å overlate de «uartige børn» som loven kalte de, til egne anstalter hvor de ble gjenstand for pedagogiske og vitenskapelige dannelsesgrep. Ved å se tilbake på dette fra dagens samfunn, kan det omtrentlig anses som overgrep det som foregikk på den tiden, men det pågikk frem til 1953, hvor barnevernet fikk ny lov. På tross av at det gjennom denne loven ble fokus på forebyggende arbeid, handlet barnevernet mest om legitimering av det offentliges overtakelse av barn på denne tiden. (Ibid.) Dette fremkommer i barnevernloven av 1953, § 19, hvor det het at dersom helse- og sosialstyret anser de krav som stilles til heimen i § 18 som nytteløse, kan styret vedta å overta omsorgen for barnet og anbringe det til oppfostring utenfor heimen. (Ibid.: 15) Etter en ny lovendring i 1982, ble det mer vanlig med hjelpetiltak, hvor barnevernet får mer fokus på samarbeid med foreldrene. Etter hvert skjedde det en profesjonalisering av barnevernet, og etter lovendringen i 1992, ble barnevernstjenestene mer fokusert på barns oppvekst i hjemmet. Barnevernet har på mange

⁴ Bufdir er en forkortelse for Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Informasjonen er hentet fra bufdir.no, 12.02-2016. Url: http://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Oppvekst/Barn_som_soker_asyl/Enslige_mindrearige_asylsokere_EMA/

måter styrket sin stilling i forhold til hvordan de ble sett på fra tidligere og hvordan de selv jobber. Barnevernet er også blitt mye mer flerfaglig, og inngår i oppvekstetater og barne- og familietjenester. (Ibid.: 14) Selv om fokuset er forandret fra beskyttelse mot skade og vannskjøtsel, til bekymring for utviklingen til barnet, fremkommer det av studien *Det Nye Barnevernet* at barnevernstjenestene har slitt med å omstille seg. Dette med tanke på at de strukturene barnevernet fortsatt opererer under, bærer med seg mye av mistankens blikk når de møter foreldre i arbeidet. (Ibid.: 15) Det er interessant å skulle vise til hvorvidt dette stemmer med de opplevelsene og holdningene denne studiens utvalg bærer preg av. Barnevernstjenesten bygger i dag sitt arbeid på barnevernloven av 1992. Det har vært flere lovendringer etter dette, men det er den samme loven de forholder seg til. (Ibid.: 14) Barnevernet har en betydelig plass i dagens velferdstjenester i kommunal oppvekstsektor, samt at de som følge av mange reformer er blitt en stor aktør i statlig sektor gjennom Bufetat⁵. Barnevernet kan også sies å være en stor aktør som kjøper av private tjenester, hvilket gjelder blant annet fosterhjem i stor grad, samt kjøp av tjenester i forhold til utredning og oppfølging. (Ibid.: 14) Det vil være relevant for studien å søke en innsikt i hvordan denne holdningen til barnevernet eventuelt har endret, og hvordan foreldre og barn i møte med barnevernet opplever arbeidet hjelpeinstansen har nedlagt i den aktuelle familien. Dette har sammenheng med studiens formål, som baserer seg på nettopp disse opplevelsene som holdningene springer ut av.

1.3 Studiens formål

Selve formålet med denne studien, er å kunne etablere en viss innsikt i utvalgets opplevelser og erfaringer med barnevernssamarbeidet, sett i forhold til hvordan barnevernsansatte formidler sine hensikter og mål med det arbeidet de gjør. Samlet sett vil funnene sammenlignes, og knyttes opp mot sosiologiske perspektiver. Studiens funn og konklusjoner vil ikke være forklarende for hvorfor eller hvordan samarbeidet mellom barnevernstjenester og familier fungerer i dagens system, da utvalget ikke er representativt, og funnene ei kan generaliseres i så måte. Det vil likevel danne et slags bilde av hvordan et lite utvalg opplever dette samarbeidet, hvilke erfaringer og opplevelser som ligger til grunn for at det oppleves som velfungerende, eller på den andre siden, problematisk.

Det som er oppsiktsvekkende i denne sammenheng, er at begge «parter», barnevernstjenesten og familiene, jobber mot et felles mål; barnets beste. På den ene side vil det være naturlig å

⁵ Bufetat er en forkortelse for Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

tenke at det da ikke burde oppstått uenigheter eller kompliserte samarbeidsforhold, men med tanke på at de avgjørelser barnevernet er nødt til å ta gjennom sitt arbeid, kan det likevel oppfattes naturlig at det kan oppstå stor uenighet mellom barnevernet og familiene. Dette vil bli godt belyst gjennom studiens analysekapittel. Det vil også være formålsrelevant å se nærmere på hvordan barnevernet arbeider, og vektlegge barnevernsutvalgets beskrivelser av hensiktene med sine jobber, og hvordan de jobber opp mot familiene. Likeså vil samspillet og samarbeidet først kunne studeres gjennom å se på den andre delen av utvalgets opplevelser og erfaringer, nemlig foreldrene med tilknytning til barnevernet, samt barna i utvalget, som har vært under offentlig omsorg.

1.4 Barnevernets arbeidsområder og formål

Barnevernstjenestens formål er definert i lov om barneverntjenester (barnevernloven) av 1993, § 1. Den lyder som følger: Formålet med loven er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, samt å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår. Dette er barnevernstjenestens overordnede mål. Det greies mer ut om dette i en av pensumbøkene til barnevernsutdanningen, Det Nye Barnevernet⁶. Der skrives det at barnevernstjenesten har tilgang til mange ulike tiltak, som skal bidra til å ivareta barns rettigheter. Gangen i det er slik, at barnevernstjenesten kan kontrollere den aktuelle familiens virksomhet, og reparere oppdaget problematikk. De kan også forsøke å forebygge fremtidige problemer, ut fra risikofaktorer de er kjent med. Det poengteres også at det ikke er foreldrenes grad av tilfredshet som kan si noe om kvaliteten på barnevernstjenestens arbeid, men virksomheten skal resultere i bedre livsvilkår for barnet. (Marthinsen & Lichtwark, 2013: 130).

Dette var noe som studiens informanter fra barnevernstjenesten også i stor grad uttrykte. *Barnets beste* nevnes i fem ulike paragrafer i barnevernloven⁷, og dette er også et uttrykk barnevernsinformantene hyppig brukte. De fremsto som særlig opptatt av barnas beste gjennom intervjuene, og understreket at det var det de hadde fokus på i sitt arbeide.

«Vi bruker det nesten som et mantra i utfordrende saker; husk det er til barnets beste, husk det er til barnets beste.»

⁶ Det Nye Barnevernet står på pensumlisten til barnevernsutdanningen ved Høgskolen i Lillehammer. Hentet 16.02-2016. Url: http://www.hil.no/pensum/pensum_2014_2015/Barnevernfaglig-utredningsarbeid

⁷ Bvl. §§ 1-3, 4-1, 4-20, 4-20 a, 6-7. Hentet 16.02-2016. Url: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100?q=barnevernloven>

De to barnevernsansatte i studiens utvalg, hadde noe ulik praksis i sine arbeidsmetoder. Dette ble begrunnet med den ene barnevernstjenestens samarbeid med Barnevernsproffene. Derfor anses det som hensiktsmessig å redegjøre kort for hvem de er, og hva de gjør.

1.5 Barnevernsproffene

Den ene representanten fra barnevernstjenesten i studiens utvalg, har et tett samarbeid med en stiftelse som går under navnet Forandringsfabrikken, og styres av en gruppe mennesker som kaller seg Barnevernsproffene. Det anses derfor som hensiktsmessig å redegjøre kort for Barnevernsproffene og Forandringsfabrikken er.

Forandringsfabrikken er en stiftelse som presenterer kunnskap og erfaringer fra barn og unge. Kunnskapen presenteres av de unge selv, til ministere, stortingspolitikere, fagfolk, forskere og studenter. Formålet er å kunne gjøre tjenester og systemer best mulig for flest mulig, samt bidra til god kvalitet på systemnivå⁸. Forandringsfabrikken har tre «hovedspor», slik de selv kaller det, som de jobber opp mot. Barnevernet er ett av disse sporene, og det som blir aktuelt for dette studiet. De andre retningene er psykisk helse og skole. Barn og unge som er med i denne stiftelsen kalles «proffer». Barnevernsproffene er naturlig nok de som den ene barnevernstjenesten i denne studiens utvalg jobber opp mot, og samarbeider med.

Barnevernsproffene ble etablert i 2009, og består av unge i alderen 8-22 år som får hjelp av barnevernstjenesten. Barnevernsproffene deler sine erfaringer og kunnskap med barnevernstjenester, for å kunne gjøre barnevernstjenestene bedre. Barnevernsproffene og Forandringsfabrikken samarbeider med barnevernstjenester om et utviklingsprosjekt de kaller Mitt Liv. Sammen med 14 barnevernstjenester utviklet proffene et barnesyn som skulle være grunnlaget for prosjektet *Mitt Liv*.

Mitt Livs barnesyn:

Barn og unge har mye kunnskap om livet sitt

De er like mye verdt som voksne

De trenger kjærlighet og må bli trodd og tatt på alvor.

⁸ Informasjon hentet fra hjemmesiden til Forandringsfabrikken 06.05-2016. Url: <http://www.forandringsfabrikken.no/barnevern-info/>

Ifølge hjemmesiden til Barnevernsproffene og Forandringsfabrikken, er nå rundt 150 barnevernstjenester med i Mitt Liv-arbeidet, og jobber med dette barnesynet, verdiene og arbeidsmåtene som Barnevernsproffene har kommet frem til, i samarbeid med barnevernsansatte. Dette samarbeidet virker å ha en relativt stor innvirkning på praksisen til barnevernstjenestene som er koblet opp mot barnevernsproffene. Dette vil komme til syne i studiens analysekapittel.

1.6 Studiens oppbygging

Studien er bygd opp i fire store hoveddeler. Gjennom innledningen gis det her innsikt i studiens tematikk, og hva det søkes svar på. Bakgrunnskunnskap om temaet barnevern, og de involverte emnene presenteres også i denne delen av studien, samt problemstilling og forskningsspørsmål som er utgangspunkt for selve studien som sådan.

Teorikapittelet redegjør for Michel Foucaults' perspektiver panoptisk disiplinering og biomakt, samt Dorothy E. Smiths' perspektiver på standpunktteori og institusjonell etnografi. Det vil under dette kapittelet også redegjøres for hvorfor disse perspektivene er velegnet til en slik studie, og hvilke sammenhenger som kan treffes i forhold til perspektivenes relevans opp mot barnevernet som tema.

Metodekapittelet redegjør for valget av studiens tilnærming, og beskriver hvorfor dette er en egnet metode til datainnsamlingen, samt kritikk ved nettopp dette valget. Under metodekapittelet redegjøres det også kort for studiens utvalg og etiske betraktninger i forhold til datainnsamlingen. Og det sies noe avslutningsvis i forhold til validitet og reliabilitet, hvor det reflekteres rundt gyldigheten av undersøkelsen.

I analysekapittelet vil studiens funn presenteres, diskuteres og analyseres, samt settes i sammenheng med de teoretiske perspektivene som er presentert i teorikapittelet.

Analysekapitlet avrundes med en konklusjon, hvor blikket løftes og presenterer de viktigste funnene, sett i lys av problemstillingen og studiens forskningsspørsmål.

1.6 Problemstilling

Problemstillingen studien baseres på er rettet mot barnevernssamarbeidet, og de ulike informantgruppens opplevelser av det. Den vil søke svar på om barnevernets arbeid, slik det er lagt opp til-, og formidlet gjennom barnevernsansatte, oppleves å fungere slik det er tiltenkt for den delen av utvalget som samarbeidet berører. Problemstillingen lyder som følger:

Hvordan oppleves barnevernets formål og arbeid i praksis? – Sett i lys av barnevernsansattes beskrivelser av sitt arbeid, og foreldre og barns opplevelser og erfaringer med samarbeidet.

Bakgrunnen for valget av problemstillingen er delvis basert på egne erfaringer, kombinert med statistiske fremstillinger om omfang, og ytringer i media. Det at egne erfaringer er en del av motivasjonen for valg av tema, anses å være en styrke. Hvilket her omtales som egne erfaringer, innebærer at jeg selv har vært barnevernsbarn, og opplevd situasjonen fra denne delen av utvalgets ståsted. Dette vil kunne hjelpe til å belyse temaer innenfor dette samarbeidet som opplevdes utfordrende for meg, samtidig som det vil stille spørsmålsteget ved de delene av samarbeidet jeg selv anså som viktig. Studien tar på ingen måte utgangspunkt i egne erfaringer, men beriker den heller, i forhold til at innsikten som ligger til grunn har styrket prosessen i utarbeidelsen av relevante spørsmål i intervjuguidene. Det at egne erfaringer er noe av bakgrunnen for motivasjon og engasjement i studiet, byr på enkelte utfordringer med tanke på forforståelsen jeg går inn i undersøkelsen med. Dette er noe jeg selv er svært bevisst, og har jobbet aktivt med underveis i prosessen. Jeg er trygg på at ikke studien bærer preg av forforståelse eller av egne erfaringer.

1.7 Forskningsspørsmål

For å underbygge problemstillingen, samt begrense intervjuene til relevante spørsmål, følger noen forskningsspørsmål til problemstillingen. Dette for å sikre innhenting av aktuelt datamateriale, som vil være i stand til å kunne besvare de spørsmålene som reises.

Forskningsspørsmålene for oppgaven er som følger:

Hvordan jobber barnevernstjenesten opp mot omsorgsbegrepet og barnets beste, sett i lys av de opplevelsene foreldre og barn har av denne jobben?

Hvordan oppleves tillitsforholdet mellom barnevernet og foreldre, samt mellom barnevernet og barnevernsbarna?

Hvilke tanker har de barnevernsansatte rundt makten de besitter, og hva tenker foreldrene og barna rundt barnevernets makt?

Hvordan oppleves undersøkelsesfasen, tiltaksfasen og omsorgsovertakelsene, sett i lys av barnevernets hensikter med dette arbeidet?

Hvilke refleksjoner gjør foreldrene og barnevernsbarna seg av det samarbeidet de har hatt med barnevernstjenesten?

Disse spørsmålene er utgangspunkt for intervjuene som ble benyttet som datainnsamlingsmetode. Intervjuguidene er vedlagt bakerst i oppgaven, og det innsamlede datamaterialet vil i analysen sees i sammenheng med teoretiske perspektiver, som presenteres i neste kapittel.

TEORI OG SOSIOLOGISK FORANKRING

2.0 Teoretiske perspektiver til anvendelse

Gjennom dette kapitlet vil de teoretiske perspektivene for oppgaven presenteres, og det vil vises til aktualiteten i forhold til temaet studien berører. Temaet barnevern, og samarbeidet mellom denne sosiale institusjonen og de berørte, har stor sosiologisk relevans. Både i forhold til hvordan interaksjonen og de sosiale relasjonene påvirker samarbeidet, tilliten og formålet til det hjelpeorganet barnevernet er. Likevel er det makten som står sentralt i perspektivene, samt foreldrene i samarbeidet, og barnevernsbarnas opplevelser som vil bli mest aktuelle i forhold til de teoretiske perspektivene som ligger til grunn for videre anvendelse i studien. Perspektivene som benyttes i dette kapitlet, og studien for øvrig, er utarbeidet av teoretikerne Michel Foucault, og Dorothy E. Smith. Disse to teoretikerne skiller seg ut fra de etablerte sosiologiske teoretikerne. Dette gjennom at Foucault var første kjente homoseksuelle teoretiker på dette feltet, og at Smith er den første kjente kvinnelige teoriskaper. (Aakvaag, 2012: 201)

2.1 Foucault om panoptisk disiplinering

Foucault har en rekke teorier som omhandler både kunnskap, makt og diskurser. Satt inn i en vitenskapsteoretisk kontekst, vil det hovedsakelig være samspillet mellom kunnskap og makt som står sentralt i Foucaults' tradisjonelle studieområder. Det vil også være relevant i barnevernssammenheng, da det kommer til syne at det er de med kunnskap på området som innehar makten, slik Foucault har vært klar på. Studiens ene perspektiv fra Foucault er hentet fra ett av hans mest kjente verk; *Overvåkning og straff* (1975), hvor han presenterte Panopticon, den panoptiske disiplineringen. Boken forklarer utviklingen av institusjonell makt, henholdsvis forklart gjennom fengselets historie, og ulike måter å straffe, samt overvåke individer på gjennom tidene. Det poengteres at den moderne måten å straffe- eller behandle avvik på, er svært maktstyrt, dog noe skjult, og at mennesket selv er med å reproducere denne makten gjennom sine internaliserte måter å handle på. (Foucault, 1975)

Foucault hevder i boken «*Overvåkning og Straff*» at «individet er en fiksjon, et resultat av en ideologisk samfunnsoppfatning. Men individet er også en realitet, fabrikkert av denne

særskilte teknologien som kalles *disiplin*.» (Foucault, 1994: 174. Gjengitt i Aakvaag, 2012: 320)⁹ Han forklarer at menneskene blir som en føyelig kropp, hvor de utsettes for en fin tvang, som klarer seg uten de kostbare og voldelige forhold, som en fra tidligere var kjent med. Likevel oppnås det minst like store nyttevirksomheter ved denne «nye» maktteknikken. (Foucault, 1975: 122) Utgangspunktet for hva som ble Foucaults perspektiv om panoptisk disiplinering, er en arkitektonisk sammensetning, utarbeidet av Jeremy Bentham. Dette var en fengselsmodell som var laget for å vise til prinsipp om maktutøvelse og disiplinering. (Foucault, 1975) Bentham presenterer et fengsel som er bestått av et vaktårn i midten, med en kjede bygninger rundt. Bygningene er inndelt i celler, og har to vinduer. Ett vindu vender inn mot vaktårnet, mens det andre tvers ovenfor, slipper inn lys. Ved hjelp av motlysvirkningen vil fangene, de sinnssyke, skoleelevene, eller andre i slike institusjoner kunne iakttas av fangevokteren i tårnet. Lyset vil kunne ansees som en felle, da det virker trygt på den «insatte», mens det i realiteten er mørket som kan virke beskyttende. De vil hele tiden kunne bli sett, og det at de er klar over dette, gjør at de oppfører seg deretter. (Foucault, 1975) Modellen til samfunnsreformatoren Bentham, er den mest rendyrkede formen for panoptisk disiplinering ifølge Foucault. Og den har vært opphav til mange fengselsmodeller, men benyttes også i de fleste offentlige institusjoner i mer eller mindre grad. For eksempel læreren som har et overordnet blikk over elevene i klasserommet, fabrikker eller militærleirer. (Aakvaag, 2012)

Foucault hevdet at ordenen falt ved overgangen fra tradisjonelle til moderne samfunn, og bryter dermed med troen på at moderniteten førte til større frihet blant individene. (Aakvaag, 2012). Foucault viser til at den institusjonelle makten gjennom panoptisk disiplinering, er metoden samfunnet bruker for å gjenreise den kontrollen som trengs for å opprettholde ro og orden. (Foucault, 1975) Det er særs viktig med et kontrollsystem for å fremme ro og orden i samfunnet, da alternativet er kaos, og anarkistiske tilstander. Foucault motsier seg ikke dette, men mener styringssystemet som anvendes i det moderne samfunn er mer preget av makt og styring enn noen gang tidligere, og at individene som blir styrt selv er med og reproducerer denne makten, sannsynligvis uten å være viten om det. (Ibid.)

Viktige trekk ved panoptismen er at den ikke bare «temmer psyken», men at kroppen fysisk også temmes gjennom disiplineringen individene selv utsetter seg for på grunn av de føringene som er lagt i samfunnet. Kroppen styres av individene selv, men på bakgrunn av det

⁹ Litteraturhenvisningen til Foucault (1994: 174) finnes ikke i Aakvaags' litteraturliste. Den er derfor ikke oppgitt annet sted enn i teksten i denne oppgaven, og finnes også bare oppgitt i teksten i Aakvaag (2012: 320)

som forventes av kroppen. (Foucault, 1975) Dette kan det argumenteres for at kommer til syne i alles hverdag, hvor det er plikter som fordrer at man befinner seg på rette steder, til fastsatte tider. Dette vil også være relevant i forhold til denne studien, da disiplineringen kan sies å rette seg direkte mot kroppen for barnas del, da det er «påtvunget» å være en gjenstand i en sosialiseringssprosess fra det er født. Med dette menes det at barn i tidlig alder for eksempel blir en del av et barnehagesamfunn, hvor deres relasjoner til andre blir en nødvendighet. Det stilles også forventninger til den fysiske barnekroppen om at den skal være sunn, frisk og hygienisk forsvarlig fremstilt. Dette gjelder også foreldrene. De skal gå foran som et godt eksempel og gjøre de samme tingene. I tillegg skal de påse at barna spiser riktig mat, aktivisere de fysisk og sørge or at de er rene og pene. I tillegg til at de skal disiplinere de i hjemmet, gi de god oppdragelse og lære de folkeskikk, slik at de passer inn i samfunnet. Dette kan vise til at den direkte rettelsen mot kroppen, virker aktuelt i dagens samfunn. De nevnte repene som gjøres i de små institusjonene, er med å bidra til et forutsigbart og stabilt samfunn, ro og orden.

Panoptismen underkaster også kroppen et tidsregime individene er ment å skulle følge. (Foucault, 1975) Tidsregime er ikke noe som vil virke ukjent i dagens samfunn, hvor «tidsklemma» er blitt et velbrukt uttrykk. Det kan vises til fastsatte tider som er med å styrer det hverdagslige livet til samfunnets individer. Det forventes for eksempel at barn og foreldre møter til kontroll på helsestasjonen allerede da barna er bare måneder gamle. I tillegg innføres det rutiner på jobb for foreldrene, og barnehage for barna. I barnehagen er det kjernetid, hvor barna «må» være i barnehagen. Til og med i barnehagetiden er barna tidsstyrt i forhold til når de skal spise, leke og så videre. Slik fortsetter det videre i skole for barna, og med andre tidsmessige plikter foreldre blir underlagt, som foreldremøter og fritidsaktiviteter. Dette kan også sees i samsvar med barnevernets føringer, om at barn skal følges opp, være i barnehage eller skole og så videre, og at de med kunnskapen besitter makt til å definere hva som er til det beste for barna. Noe som gjør befolkningen forutsigbare, og styrer de i en retning som er ønskelig.

Panoptismen innebærer også en viss organisering av rommet. Dette for å gjøre individenes handlinger forutsigbare og lett håndterbare. (Foucault, 1975) Dette kan sees i sammenheng med de berørte i denne studien. Det kan komme til syne i for eksempel barnehager og skoler, hvor det er tydelige grenser for hvor barna får lov å gå, og ikke. Hvordan grupper senere blir delt, for å gjøre de håndterbare, samt hvordan pulter er organisert i klasserommene, eller hvordan spiserommet i barnehagen fremstår annerledes enn kosekroken for høytlesning. Det

er lagt opp til hvordan de som oppholder seg i rommet skal handle og oppføre seg. Det gjør barna forutsigbare. På foreldremøter er rommet organisert på en annen måte, enn da barna har lekestund i det samme rommet. Dette kan tenkes å være av samme grunn; for å legge føringer for hva som forventes av aktivitet og gjøre individene i rommet forutsigbare, og er en kilde til ro og orden.

Det eksisterer innen panoptismen, fastsatte sanksjoner for avvik, dersom noen skulle falle utenfor de rammer som er lagt. (Foucault, 1975) Hvilket gjelder effektive sanksjoner slik Foucault snakket om det, er det sammenlignbart med dagens bilde av barnevern, foreldre og barn. Foreldre og barn møter ulike sanksjoneringsalternativer i barnehage, skole, jobb og ellers. Dersom ikke barn møter på skolen, kan de høyere opp i grunnskolen, risikere å få anmerkning. I verste fall, brev med hjem. Dersom dette ikke er sanksjonsmetoder nok, og skolen blir bekymret for uforsvarlig høyt og ubegrunnet fravær, skal bekymringsmelding sendes til barnevernstjenesten¹⁰. Dette ansees som en særdeles streng sanksjon, men med henvisning til det beste for barnet, fremfor straffemetode. Barnevernet sitter i så tilfelle med den største sanksjoneringsmakten. Dersom foreldre eller barn er avvikende fra de føringer som blir lagt, kan barnevernstjenesten sanksjonere dette, alt etter hvilken alvorlighetsgrad avvikene er. De kan reagere med å iverksette hjelpetiltak, som hjelper familiene inn i de baner som er forventet. Den mest alvorlige sanksjoneringsmuligheten barnevernet har, er å overta omsorgen for barna, dersom de finner situasjonen for avvikende til å kunne forandre situasjonen til en levelig normalitet, og god omsorgssituasjon for barna. På den måten opprettholder barnevernstjenesten, som å bakgrunn av kunnskap har makt, i en posisjon til å sikre ro og orden, også i de enkelte familier.

Sanksjoneringen er tett koblet til den kontinuerlige overvåkingen individene utsettes for, slik at avvikende atferd lett kan fanges opp, og straffes. Dette henger sammen med Benthams modell som sørger for at de «innsatte» hele tiden er synlig, og vet selv om det, hvor de videre disiplinere seg selv, for å unngå sanksjonering. Vokterne er ikke synlig i Benthams modell, men de «innsatte» opplever likevel å vite at de er der. (Foucault, 1975) Den kontinuerlige overvåkingen som et ledd i disiplineringen, kan vises til å ha sammenheng med studiens tematikk og hverdagslige opplevelser. Barn og foreldre blir lett synlige i offentlige institusjoner som for eksempel barnehage og skole. I barnehage og skole telles barna ofte, og

¹⁰ Informasjon hentet fra utdanningsdirektoratet 22.04-2016. Url: http://www.udir.no/globalassets/upload/lov_regelverk/veiledere/veiledning_barn_som_ikke_moter_til_skoles_tart.pdf

overvåkes i den forstand at de ansatte til enhver tid skal vite hvor de er og hva de gjør. Disse institusjonene samarbeider også med barnevernstjenestene og holder på de føringene barnevernet har lagt, som grunnleggende verdier; barnas beste. De observerer og overvåker barna i mange ulike situasjoner, og fanger enkelt opp eventuelle avvik. Skolene er pliktige å melde fra til barnevernet om de er bekymret for et barn.¹¹ Dermed blir ikke barnevernet som maktutøvere synlige i den forstand, men foreldre og barn vil selv vite seg synlig i de ulike institusjonene.

Panoptismen viser også til en detaljert eksaminering av individene i samfunnet. Dette innebærer at de vurderes gjennom ulike metoder, og måles opp mot andre. (Foucault, 1975) Dette er ikke ugjenkjennelig i hverdagen for allmenningen. Eksempler på slik eksaminering i dagens samfunn kan være jevnlig besøk hos helsesøster gjennom oppveksten, som tester barna i forhold til utvikling, vekt, motorikk og en rekke andre punkter. Det foregår en rekke tester og forskjellige prøver i skoleapparatet som kartlegger barna, og som kan gi veiledning til foreldrene om hva de bør jobbe mer med, bli flinkere på og så videre, for at barna ikke skal bli avvikende i forhold til hva som forventes. I tillegg har foreldrene kontaktmøter med lærerne til barna, som en oppdatering på hvordan situasjonen er, hvor de eventuelt får veiledning om det er noe som er avvikende fra hva som anses å være normalt.

Lærerne/helsesøster eller andre, bringer også resultatene videre til barnevernet, dersom atferden og testene er svært avvikende fra «normalen», og de anser dette bekymringsverdig.

Panoptismens siste og viktige trekk, er at det dannes et sterkt normaliseringstrykk på bakgrunn av det overforstående. Dette normaliseringstrykket er ifølge Foucault, noe som individene tvinges til å leve-, og handle etter, og som de selv disiplinerer seg selv til å følge, slik at de ikke blir avvikere og gjenstand for sanksjonering. (Foucault, 1975) Det kan vises til sammenhenger mellom hva Foucault hevder om normaliseringstrykk, og dagens samfunnsituasjon. Det er i stor grad lagt føringer for hvordan man skal være, hvordan man skal se ut, og opptre i ulike roller i dagens samfunn. For eksempel har skolen egne konkrete kriterier for hva det å være «en dyktig elev» innebærer, og ungdommer har også sine forventninger til hva det vil si å for eksempel være «vellykket», og hvilke kriterier som må oppfylles for å nå denne tilstanden. Dette resulterer i en effektiv standardisering og normalisering av atferden til befolkningen. (Aakvaag, 2012: 316) Men dette med

¹¹ Informasjon hentet fra Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet 22.04-2016. Url: http://www.bufdir.no/Barnevern/Skoleveileder/Samarbeid_mellom_skole_og_barnevern_i_bekymringssituasjoner/

normaliseringstrykk kan også sies å være aktuelt i sammenheng med barnevernstjenesten. De forventninger og føringer som barnevernstjenesten har lagt for hva et barn og en forelder skal være og gjøre, samt motsatt; ikke skal være eller gjøre, står veldig sterkt i dagens samfunn. For at omsorgen skal oppleves tilfredsstillende god, har også barnevernstjenesten en del konkrete kriterier som må oppfylles. Antall bekymringsmeldinger øker årlig,¹² hvilket indikerer at andre i samfunnet også er blitt mer opptatt av avvik i foreldreskapet og barns atferd. Slik Foucault hevdet, vil foreldre og barn, internalisere de føringene som er lagt, og disiplinere seg selv etter disse, for så å handle etter denne normalitetsføringen, for å unngå sanksjonering. (Foucault, 1975) Dette er ett av temaene som drøftes med informantene i dette studiet.

Den panoptiske hovedvirkningen er «at den innsatte stadig skal være og vite seg synbar – for dermed fungerer makten automatisk». (Foucault, 1975: 175) Dette kan kobles til studiens tematikk, gjennom at for eksempel foreldre vet de ikke kan ta barnet ut av skolen ett år, fordi de ikke orker å gjøre lekser med de, eller stå opp tidlig om morgenen for å sende de dit. Dette nettopp fordi de «vet seg synbare» gjennom at skolen ville reagert ved en slik atferd. Dermed disiplinere de seg selv til å sende barna på skolen til riktig tid, og gjør lekser med de. Mye på grunn av barnets beste antakeligvis, men også dels fordi det forventes av dem som foreldre. Foucault hevder at disse forventningene som er lagt med tanke på normalitetstrykket som dannes, gjør at individene selv inkorporerer disse, og selv tenker at det er riktig. Dermed reproduseres makten, slik at det som fra de med definisjonsmakt har ansett som riktig atferd, leves ut som riktig atferd. «Den gir dermed tanken makt over tanken», slik Foucault har sagt. (Foucault, 1975: 179) Dette kan tolkes dithen at individene tror de er frie og gjør det de selv ønsker, men at makten allerede har utspillet seg i tankene, før handlingene finner sted. Normaliteten får dermed innvirkning på hvordan individene tenker, allerede før de har gjort det.

Foucault mener at Benthams modell og panoptismen gjennomsyrrer hele det moderne samfunnet. Han hevder makten utøves ovenfor alle, da de lever under et «konstant skille mellom det normale og det unormale, som ethvert individ er underkastet». (Foucault, 1975: 174). De individer som faller utenfor denne normalitetsdefinisjonen som er blitt til, plasseres automatisk i en bås for avvikere, hvor de igjen vil bli offer for institusjonell makt som forsøker å gjøre disse individene «normale igjen». Foucault gir ikke noe klart svar på *hvem*

¹² (Dyrhaug, 2015) Hentet fra SSB, 22.04-2016. Url: <http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barneverng>

som har hatt definisjonsmakt til å kunne utarbeide denne normalitetsmalen, men han henviser til en rekke institusjoner opp gjennom tiden, og poengterer at det er kunnskapen som er kilden til makt. Alt fra religiøse grupper, politi, og vaktstyrker til intendanten som bestemte og regulerte pestrammede byer omtales i «Overvåkning og straff» (1975), som maktutøvere som har styrt samfunnet, med hensikt om ro orden. Han gir uttrykk for at det alltid har vært noen som har tatt styringen, og organisert institusjoner, byer, eller større samfunn i en ønsket retning. På bakgrunn av dette, sier Foucault at panoptismen er en allmenn modell av myndighetenes forhold til menneskenes daglige liv. (Foucault, 1975: 179) Dette gjør at menneskene internaliserer de normer og retningslinjer som er lagt, og handler etter disse. Foucault sa «Av en formløs deig, en klosset kropp, har man laget den maskin man trengte. Smått om senn har man omformet kroppens holdninger, en velberegnet tvang utøves og gjør seg til herre over hver legemsdel, underlegger seg hele kroppen så den til enhver tid er tjenestevillig». (Foucault, 1994: 127, gjengitt i Aakvaag, 2012: 317) Dette innebærer som Foucault har sagt, en gjennomtenkt tvang fra samfunnets side, men noe av det viktigste; individene utsetter seg selv for denne tvangen og disiplineringen gjennom å handle slik det er forventet av de. De disiplinere seg selv etter ønske fra samfunnet.

2.2 Foucault om biomakt

Foucault presenterer det han kaller den andre formen for moderne makt, i sin bok «Viljen til viten». Denne maktformen er hva Foucault kaller for biomakt. Han hevdet at den panoptiske disiplineringen sørget for lokal orden, men hva gjelder det globale, blir biomaktens oppgave. (Aakvaag, 2012: 317) Han stilte seg kritisk til den sentraliserte makten som staten innehar, og hevder at «vi må kappe hodet av kongen». (Aakvaag, 2012: 317) Noe av det som ligger bak dette utsagnet, er at maktteknologiene i de ulike panoptiske institusjonene både produserer, muliggjør, samt regulerer ulike typer sosiale praksiser i samfunnet. Til «kongens» forsvar, hevder Foucault at det den moderne staten, slik den fremsto ved inngangen til det vi kjenner som den moderne tid, ble påtvunget dette hovedansvaret om løsning av ordensproblemer, dels på bakgrunn av produktivkrefters vekst, samt en befolkningsekspløsjon på samme tid som moderniseringen fant sted. Men det hevdes også gjennom Foucaults perspektiver at biomakten fremdeles har dette hovedansvaret for å sørge for ro og orden i samfunnet. Biomakten kan på bakgrunn av dens ansvarsområder, defineres som «den moderne statens regulering av den befolkning som befinner seg på dens territorium.» (Aakvaag, 2012: 318) For å kunne gjennomføre sine ansvarsoppgaver, står to kriterier sterkt i biomakten. Staten trenger kunnskap om befolkningen (Ibid.) for å kunne vite hvordan tilstanden er, hva som

behøves blant befolkningen, og hva det er ønskelig å gjøre noe med. Dette kan sees i sammenheng med barnevernstjenestens oppgaver også. Vi har i Norge en statlig barnevernmyndighet, som «innbefatter departement, direktorat, fem regionskontorer med tilknyttede fagteam og fylkesmannen. I tillegg fatter den statlige fylkesnemnda vedtak etter loven»¹³. Det kommunale barnevernet, som hver kommune i Norge er pålagt å ha, representerer derfor staten på mange måter, og kan ansees å være en slags panoptisk institusjon som videreformidler kunnskap om befolkningen til sine høyere avdelinger, men kan også ansees som en direkte representant for staten. På bakgrunn av denne sammenhengen, kan det hevdes at barnevernet er bidragsytere til utøvelse av biomakt.

Det andre verktøyet staten trenger er makt. Dette for å kunne iverksette tiltakene de anser som nødvendige og viktige for å bedre befolkningens tilstand. (Aakvaag, 2012) Kunnskap om befolkningen, er ikke særs vanskelig å innhente, da det allerede eksisterer enorme mengder med informasjon i de ulike panoptiske institusjonene. På bakgrunn av overvåkning og eksaminering, oppbevares det svært mye informasjon om den enkelte borger, som igjen rapporteres til staten. På den måten kan staten utarbeide «løsningsforslag» til de ulike sosiale problemene. Tilslutt iverksettes forandringene for eksempel gjennom reformer, retningslinjer eller lovendringer, for å styre befolkningen i en ønsket retning. (Ibid.) Dette har også vist seg å være tilfelle i barnevernssammenheng. Det har de senere årene kommet en rekke nye forskrifter med hjemmel i barnevernloven¹⁴, I tillegg ble det sist gjort lovendring i 2014 av barnevernloven¹⁵, hvor det også i senere tid er fremmet flere forslag til lovendringer som ikke er blitt realisert. Det kom også en ny barnevernreform i 2004, hvor staten overdro de fylkeskommunale delene ved barnevernstjenesten, samt skulle utvikle og bedre barnevernet økonomisk og kvalitetsmessig¹⁶. Dette kan tolkes som en ren beskrivelse av hva Foucault omtaler som biomakt. På bakgrunn av den kunnskapen staten har fått gjennom ulike institusjoner, er det oppdaget et behov for å for eksempel utvikle og bedre barnevernet økonomisk og kvalitetsmessig. Dermed utarbeidet staten et slags løsningsforslag, før de til

¹³ Informasjon hentet fra Det Kongelige barne-, og likestillingsdepartementets rundskriv 2012, 22.04-2016. Url: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/rundskriv/2007/rundskriv_q_06_2007.pdf

¹⁴ Informasjon hentet fra barne-, og likestillingsdepartementet, via regjeringen.no, 24.04-2016. Url: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/informasjon-om-endringer-i-forskrifter-g/id91032/>

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Hentet fra «Brev fra Barne-, og likestillingsdepartementet v/statsråden til familie, og kulturkomiteen, via Stortinget.no, 24.04-2016. Url: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Odelstinget/2007-2008/inno-200708-063/5/>

slutt i 2004 gjennomførte tiltaket, som var den nye barnevernreformen. Slik kan studiens tematikk vises i sammenheng med biomakten.

Foucault kritiserer biomakten for å være en slags makt staten har over livet til sine borgere.

«En makt som positivt utøves over livet, som påtar seg å forvalte det, forøke det, mangfoldiggjøre det og foreta nøyaktige kontroller og samordne reguleringer av det».

(Foucault, 1999: 149, gjengitt i Aakvaag, 2012: 318) På bakgrunn av overnevnte utøvelser av lovendringer, forskrifter og reformer, vises det til en viss regulering av hva som skal gjelde for befolkningen. Det kan også argumenteres for at det får en direkte innvirkning på livene til de involverte i barnevernssaker, da de barnevernsansattes betingelser for arbeidsutførelse vil gjøre noe med hva som skjer i den enkeltes sak. Samtidig kan barnevernet sies å være en ganske nøyaktig kontrollør, slik Foucault sikter til, i form av at de undersøker, og på en måte overvåker familiesituasjoner, barn og foreldreskap. Samordningen av reguleringer fremkommer av de ulike tiltakene, som staten har makt til å iverksette.

2.3 Smith om institusjonell etnografi

Smith har sett på den etablerte sosiologien med et kritisk blikk. Hennes perspektiver som kommer til anvendelse i denne studien, er institusjonell etnografi og feministisk teori, som er rettet mot perspektivet på dominanssystemet. Hun skriver i boken *Institutional ethnography; A sociology for people*, at hun tidlig oppdaget at hun ikke kunne gjenkjenne seg i sosiologien. Dette da hun som kvinne levde et liv som var preget av det å være mor, nabo, venn, og at de bekymringer og den bevissthet som tilhørte disse rollene, ikke fremkom i sosiologiens studier av samfunnet. (Smith, 2005: 11) På bakgrunn av dette opplevde hun å stå med «en fot i hver leir», som sosiologistudent og kvinne. (Ibid.) Smith hevder at sosiologien gjenspeiler mannens sosiale posisjoner, samt perspektiv på verden og samfunnet som sådan. At det ikke er rom for å være kvinne, hustru eller mor, i de betraktninger som blir lagt til grunn i den etablerte samfunnsforskningen. (Smith, 2005: 13).

Smith har skrevet mye om hva gjelder den etablerte sosiologien. På bakgrunn av at det i hovedsak er hvite heteroseksuelle menn som har produsert den klassiske sosiologien og dens teoritradisjoner, hevder hun at den etablerte sosiologien er en gjenspeiling av de interessene og perspektivene som en avgrenset gruppe har, noe som regnes som utgangspunkt for Smiths' standpunktteori. Smith kritiserer også de etablerte tilnæringsmetodene og valg av studieobjekt. Sosiologien har helt siden begynnelsen gjort vesten og moderniteten til sitt mest

sentrale studieområde. I tillegg er det hovedsakelig majoritetskulturen i de moderne samfunn som er blitt studert. Så fremt det er blitt vektlagt andre grupper, er disse blitt presentert som avvik, og blitt kategorisert som en trussel mot det moderne samfunnets stabilitet, orden og fornuft. (Aakvaag, 2012) Dermed er disse gruppene som er utenfor, blitt usynliggjort, og delvis misserkjent, både moralsk og kulturelt, ifølge Smith. (Smith, 2005)

Smith bruker postkolonial teori, til å vise til viktigheten av at kolonilandene blir beskrevet fra sitt ståsted. Dette også for å bryte med hvite, vestlige perspektivet på verden, og fremstillingen de gjør av kolonilandene, gjennom en formulering som minner om «oss» og «dem». (Aakvaag, 2012: 202, 203)

Skeiv teori er en annen del av Smiths' teorier, som ønsker å bryte med de heteronormative forestillingene som preger den vestlige kulturen. Skeiv teori søker å studere samfunnet fra homoseksuelle, biseksuelle og transseksuelle sitt ståsted. (Aakvaag, 2012: 204)

Feministisk teori er det tredje perspektivet Smith anvender, som viser til at den etablerte sosiologien er med å reprodusere menns herredømme over kvinner. Eller de dominerende posisjoners herredømme over «de andre», usynliggjorte. (Aakvaag, 2012: 205) Dette vil det greies mere ut om, under studiens kapittel 2.4, hvor nettopp dette dominanssystemet blir relevant.

Disse ulike teoriene som her er blitt nevnt, vektlegges ikke i stor grad gjennom studiet, men er tydelig forklarende for Smiths' institusjonelle etnografi, hvor nettopp det at noen er utelukket fra sosiologisk forskning, er noe det bør gjøres noe med.

Institusjonell etnografi kan sies å være et metodisk utgangspunkt, likenært som et teoretisk perspektiv. Begrepet referer til å forså mekanismene i menneskers samhandling, samt å se ting der de faktisk skjer; å være tilstede i studiesubjektenes ståsted. (Smith, 2005) Formålet med en slik tilnærming som institusjonell etnografi, er at forskning ikke skal styres av teoretiske begreper. (Smith, 2005: 50) «*I have described it as a «method of inquiry» and I know how that is a bit misleading. But I describe it as such because the emphasis is always on research as discovery, rather than, say, the testing of hypotheses or the explication of theory as analysis of the empirical*». (Smith, 2005: 2) Dette utdraget fra boken til Smith, viser til hennes tanker rundt forskning. Det er selve oppdagelsen hun vektlegger i forskningen, dette fremfor hypotesetesting og teoretiske analyser av det empiriske. Hun vil at forskningen skal utføres lokalt i det sosiale liv, hvor den konkrete virkeligheten kan oppdages, gjennom «kvinnens ståsted» slik hun kaller det, i lokale situasjoner og tett på subjektenes erfaringer.

Hun henviser også gjennomgående til at dette ikke bare er noe som gjelder kvinner, men som i aller høyeste grad referer til alle som kan falle inn under «annetheten».

Smith stiller seg kritisk til hvordan subjekter objektiveres gjennom etablert forskning. Dette mener hun kommer til uttrykk gjennom teoretiske størrelser som er blitt vanlige i sosiologien. For eksempel *sosiale strukturer, institusjoner, og strukturer*. Disse fremstiller selve samfunnet som et objekt, eksisterende uavhengig og utenfor de konkrete subjektene og deres erfaringer. (Aakvaag, 2012: 212) Det vises til Smiths' sitat (2005: 225) som forteller hva hun legger i begrepet institusjoner, hvor hun trekker tydelig sammenheng med dominanssystemet og de herskende relasjoner i samfunnet; «*I am using the terms institutional and institution to identify complexes embedded in the ruling relations, that are organized around a distinctive function*». Disse karakteristiske funksjonene kan absolutt sammenlignes med å være for eksempel barnevernstjenesten, som er aktuelt for dette studiet. Og likeledes kan det sies å være herskende relasjoner som regjerer i denne institusjonen. Staten og dens innvirkninger i forhold til budsjettering, lovverket som legger føringer for arbeidet, sammen med de ansatte som utøver en viss makt og er i posisjon til å administrere det hverdagslige livet i de lokale hverdagssituasjonene. Smith ønsker ikke at studier skal gjøres på de herskende sine premisser, eller sett utenfra, slik som hun klandrer etablert sosiologi for å være. (Smith, 2005) Noe av det viktige i Smiths' institusjonelle etnografi er unngåelsen av objektivering blant subjektene som studeres, og deres aktiviteter. (Smith, 2005: 28). Hun mener man må begynne med de konkrete subjektene som utgangspunkt, for å få en forståelse av hvordan systemet fungerer. Dermed blir barnevernsbarn og foreldre i samarbeid med barnevernet aktuelle å fokusere på i denne studien, om man bruker et institusjonelt etnografisk utgangspunkt.

Institusjonell etnografi tar utgangspunkt i det konkrete som skjer, og har ikke fokus på det abstrakte ved situasjonene. (Smith, 2005) I dette studiet, blir det aktuelt å høre om informantene utenfor dominanssystemet (som Smith ville kalt det), opplever de konkrete situasjonene og møtene med barnevernstjenesten. Kroppen og kontekst er også viktige stikkord for den institusjonelle etnografien. Dette fordi måten mennesker orienterer seg på i verden, avhenger av hvor de selv mener de befinner seg nå. Både tidsmessig og romlig. (Ibid.) For dette studiets utvalg, vil det være viktig å ta med i betraktningen hvor i barnevernsprosessen de enkelte informantene er. Dette er det også lagt føringer for i utvalgskriteriene, av årsaker som sammenlignbarhet og så videre. Koordineringen av sosiale aktiviteter, nevnes også som et ledd i denne tilnærmingen. (Ibid.) Det som for studiens informanter da blir relevant er å se på hvordan for eksempel foreldrene organiserer,

gjennomfører og opplever samarbeidet med for eksempel barnevernet, eller samværene med sine egne barn. Smith sier også noe om at det er viktig å studere hvordan samfunnet blir konstruert «nedenfra og opp», noe den etablerte sosiologien ikke vektlegger. (Ibid.) Selve «barnevernssamfunnet» er naturligvis bestående av de berørte av barnevernssamarbeid, tiltak, veiledning, de uten omsorg for sine barn, de under offentlig omsorg osv. Det er nødvendigvis disse det må fokuseres på, for å avdekke en virkelighet slik den faktisk er. Hvordan disse menneskene er med å konstruere sitt samfunn, virkelighet og hverdag. Ikke hvordan barnevernet legger føringer for at dette samfunnet skal se ut, om institusjonell etnografi tas til anvendelse. Det siste kjennetegnet ved institusjonell etnografi er at den er kritisk. Kritisk, i forhold til at samfunnet ikke er skjebnebestemt, men kunne vært annerledes. Og i forhold til at den avslører umuligheten ved en forskers «point from nowhere», hvor forskere hevder å være objektive til forskningen. De etablerte teoritradisjonene innenfor sosiologien, og den internaliserte holdningene om én gruppes dominans, har ifølge Smith gjort samfunnet til hva det er. (Smith, 2005) Det kan dermed tenkes at dersom mennesker fra det lokale hadde større innvirkning på hvordan barnevernet skulle organiseres, ville for eksempel føringene for barnevernsarbeidet kunne sett annerledes ut.

I forhold til denne studien, anvendes institusjonell etnografi. Både som teori og metode, i den forstand at det er mulig. Tilnærmingen til informantene baseres på et fysisk møte med barnevernsbarna og foreldrene, som kan sies å være en del av «de andre» i lokale situasjoner som ikke blir hørt på lik linje med majoriteten eller de herskende posisjonene i samfunnet. Formålet med møtene er å kunne få innsikt i deres opplevelser og erfaringer, fra deres ståsted, noe som er typisk for institusjonell etnografi. Hvilket gjelder møtene med informantene som representerer barnevernstjenestene i utvalget, blir ikke å betrakte som en del av «annetheten», men heller personer som uttaler seg på vegne av en herskende rolle i dominanssystemet, om Smiths' begreper skal anvendes. Likevel legges det til at disse er mennesker med personlige egenskaper og vilje til å utrette noe positivt for andre mennesker som behøver det. Det vil likevel være fokus på deres styringsevne i institusjonen, gjennom denne tilnærmingen og teoretiske perspektivet, da de representerer barnevernstjenesten fremfor seg selv.

En slik form for sosiologi, må løse aktør/struktur-problemet. Dette fordi Smith hevder man ikke kan forstå hva som skjer i det konkrete hverdagsliv, uten å se det i sammenheng med de mer omfattende relasjonene, sosiale strukturene og institusjoner som hverdagslivet inngår i. Man må se hvordan det lokale og nære er koblet til det ekstralokale og fraværende. (Smith, 2015) Det å se på hvordan det ekstralokale på makronivå, påvirker det lokale på mikronivå,

gjort på en måte som ikke frarøver menneskene deres subjektstatus i forskningen. Dermed kan det sies at institusjonell etnografi er en metode som sammenkobler «den lille» og «den store» verden, men som «graver der menneskene man studerer står». (Aakvaag, 2012: 215-216) Det blir derfor for dette studiet aktuelt å se hvordan informantene fra det lokale, føler deres hverdagsliv er koblet til det ekstralokale barnevernet. Løsningen på aktør/struktur-problemet, blir derfor, sett gjennom institusjonell etnografi, at det er etablert en situasjon i det moderne dominanssystemet, som gjør at det lokale hverdagslivet administreres i stor grad av det ekstralokale. Dette skjer gjennom sosiale strukturer og spesialiserte institusjoner. (Smith, 2005)

2.4 Smith om dominanssystemet

Feministisk teori er et perspektiv som tar utgangspunkt et samfunnssyn som hevder at samfunnets sosiale institusjoner er innrettet på en måte som tilgodeser menn, eller andre herskende posisjoner, da det kommer til makt, penger, frihet, status og lignende. Mens det er innrettet motsatt da det gjelder kvinner, hvor de sosiale byrdene stort sett blir fordelt på dem. (Smith, 2005) Samfunnet fremstilles innenfor denne teorien som et patriarkalsk system for nettopp å la menn herske over kvinner. Bakgrunnen for dette er ifølge feministisk teori og Smith, at det moderne samfunnet er inndelt i en offentlig-, og en privat sfære. Menn representerer den offentlige sfæren, hvor menn er i overvekt, og representerer arbeid, økonomi, vitenskap, rett, politikk og lignende interesser. Hvor da kvinner står på den andre siden, og representerer den private sfæren som omhandler familieliv, følelser og hverdagslige sysler. (Smith, 2005) Dette synes ikke bare å gjelde direkte mannen og kvinnen, men den offentlige sfæren beskrives som å omhandle spesialiserte institusjoner som berører overnevnte interesseområder. Den private sfæren gjelder imidlertid alle marginaliserte grupper, eller de personer som befinner seg utenfor dominanssystemets offentlige sfære. Det er i denne offentlige sfæren at makten utøves og samfunnet i realiteten faktisk administreres. (Smith, 2005) Den private sfæren er alt som er utenfor de offentlige institusjonene, og individene i den private sfæren er preget av langt mer uformelle interesser og hverdagsliv. I denne posisjonen er de frikoblet fra makt og administrering av samfunnet, dette er oppgaver tilhørende den offentlige sfæren. (Ibid.) I forhold til dette studiet er det naturlig å se barnevernstjenesten som en del av den offentlige sfæren. Hvor institusjonen er i posisjon til å utøve makt, og styre de i den private sfæren i en retning som er ønskelig for hva barnevernstjenesten stiller av krav og forventninger til de som er underlagt deres hjelp. Det som er noteringsverdig i forhold til barnevernstjenesten som dominanssystem, er det er en

svært betydelig overvekt av kvinner innen dette yrket¹⁷. Dette viser til at det ikke nødvendigvis er kjønnet hvem som representerer dominanssystemet, men hvor de patriarkalske verdiene Smith beskriver, likevel råder. Individene i den private sfæren (kan være både menn og kvinner) er ute av stand til å administrere sin sak, og frikoblet fra makt i den forstand at de ikke kan gjøre noe med situasjonen, annet enn å ta til seg anbefalingene fra den offentlige sfæren om hva som er ønskelig atferd og ikke.

Språk og tekst er det viktigste kommunikasjonsmiddelet dominanssystemet har med den private sfæren. (Smith, 2005) Dette gjennom at det er mulig å regulere den private sfæren med hva som uttrykkes i tekst, enten i form av lover og regler, dokumenter og brev, eller muntlig tale. Dette hevder perspektivet at dominanssystemet bruker aktivt i sin styring over den lokale, private sfæren. (Ibid.)

Disse sfærene er bakgrunnen for at Smith hevder at det moderne, kapitalistiske samfunnet baseres på to hierarkier. De som *styrer*, (den offentlige sfære) og de som blir *styrt* (den private sfære). Akkurat dette er hva Smith kaller for dominanssystemet, eller «the ruling relations». Dette beskriver hun som herskende relasjoner med en bestemt objektivt organisering, konstruert til eksternt bestemte personer eller steder. (Smith, 2005: 13) Dette kan sees i sammenheng med studiens tema. Det kan argumenteres for at de herskende relasjonene (barnevernet) har en objektiv organisering i den forstand at de har fastlagte rammer i forhold til hvordan saker skal behandles, og mange av arbeidsoppgave deres går ut på å vurdere familienes funksjonalitet med objektive øyne. Det er heller ikke unaturlig at saksbehandlere får et objektivt forhold til de barn som representeres ved ulike navn på saksdokumenter, uten at den enkelte ansatte har mulighet til å danne seg et subjektivt bilde av vedkommende. I tillegg oppfylles de kriterier om at det er organiserte former som retter seg mot bestemte personer eller steder. Barnevernets arbeid retter seg direkte mot familier som selv mener de trenger hjelp i forhold til å håndtere familiesituasjoner og barns beste, eller i situasjoner hvor andre mener det er behov for den type hjelp i de aktuelle familiene. Dermed rettes ikke barnevernets organiseringsformer seg mot alle, men mot en bestemt gruppe mennesker; de som behøver oppfølging og hjelp fra barnevernstjenesten. Smith forklarer videre at dette er bestemte styringsformer som har høy legitimitet blant folk, i tillegg hevder hun at det foreligger en forskjell i hvordan de ulike hierarkiplasseringene i dominanssystemet erfarer verden og mennesker. (Smith, 2005) Barnevernets makt oppleves i stor grad som legitim blant

¹⁷ Johansen, (2014: 11) Hentet fra SSB, 29.04.2016. Url: https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/_attachment/175497?_ts=145d565f0d8

folk, og har dermed oppfylt dette kriteriet. Hun mener de som befinner seg i den private sfæren (det lokale systemet) erfarer samfunnet og verden på bakgrunn av konkrete møter med andre mennesker, hvor det er en kroppslig tilstedeværelse og følelser og menneskelige aspekter som ligger til grunn. På toppen av hierarkiet, og regjerende i dominanssystemet (det ekstralokale systemet) erfares samfunnet og verden på en «indirekte, abstrakt og formidlet måte, der mennesker representeres i dokumenter, utredninger, forskningsrapporter, markedsundersøkelser osv.» (Aakvaag, 2012: 208) På denne måten kan det vises til at subjekter fremstilles som objekter slik Smith referer til, hvor de skal styres mest mulig effektivt, med en målsetning om å oppnå bestemte resultater. Barnevernstjenesten blir i denne delen heller ikke ugjenkjennelig i måten Smith forklarer dominanssystemets styring. I saksbehandlingen til barnevernet representeres ofte foreldre og barn gjennom dokumenter og utredninger. Smith hevder også at styringen dominanssystemet bedriver av samfunnet, gjøres på en saklig og upersonlig måte, som er abstrakt, formalitetsstyrt, og byråkratisk. (Smith, 2005) Dette er også noe barnevernstjenesten kan risikere å bli sammenlignet med. Dels fordi det er fastlagte retningslinjer for hvordan de skal arbeide, som krever en byråkratisk, saklig og formalisert saksbehandling. Og til dels fordi det er en jobb som utføres av mennesker som mest sannsynlig ikke har kapasitet til å involvere seg personlig i saker, og at dette heller ei er ønskelig.

Avslutningsvis anses det hensiktsmessig å nevne den delen av feministisk teori som omfatter vitenskapen om samfunnet. Overnevnt er det kastet mest lys over synet på samfunnet, mens det herunder vil poengteres at det som fremstilles som objektiv vitenskap, ifølge feministisk teori, er hva mannens (de som *styrer* i dominanssystemet) oppfatninger og perspektiver er. Dette igjen, basert på mannens, eller det ekstralokales premisser. Det vises også herunder til at det ikke bare er samfunnets måte å organisere kjønnene på, eller naturnødvendigheter som utgjør skillet i dominanssystemet. Men det poengteres at dette er noe som er sosialt konstruert og foranderlig. Det at det er blitt slik i det moderne samfunnet slik vi kjenner det, er et resultat av en historisk prosess, som ifølge feministiske teoretikere kunne hatt et annet utfall.

(Aakvaag, 2012:206) Sett i sammenheng med barnevernstjenesten og deres arbeide, vil det kunne påstås at de retningslinjer de følger i jobben, og synet på barnets beste er et naturlig produkt av en historisk prosess hvor normer og roller har vært sentralt. –Og hvor resultatet, kunne hatt et annet utfall. Med bakgrunn i dette, åpnes det for spørsmål rundt hvorvidt man vet hva barnets beste er, hva som ligger til grunn for denne definisjonen, samt hvordan praksisen og arbeidsmetodene kunne sett annerledes ut, ved en annen sosial konstruksjon

gjennom historien. Dette er ikke spørsmål som vil vektlegges i stor grad gjennom studien, men som er til ettertanke ut fra Smiths' perspektiver, sett i sammenheng med denne studiens tematikk.

METODEKAPITTEL

3.0 Kvalitativ metode

Samfunnsvitenskapelig forskningsmetode kan sies å være et verktøy, som brukes for å bidra med kunnskap om hvordan den virkelige verden ser ut. Det består i å samle inn-, analysere- og tolke data. I valg av forskningsmetode, er det vanlig å skille mellom to hovedtyper. Disse er henholdsvis kvalitativ-, og kvantitativ metode. (Jacobsen, 2015) Den mest kjente forskjellen mellom kvalitativ og kvantitativ tilnærming, er forskjellen mellom fremstillingen av resultatene i form av tekst eller tall, samt datainnsamlingsmetode. Siden kvalitativ metode er tilnærmingen som er valgt for denne studien, greies det derfor ikke mere ut om den kvantitative metoden.

Kvalitative data baserer seg i hovedsak på at resultatene uttrykkes i tekst, men også gjennom bilde, lyd eller video. Det å samle inn data gjennom ord, hvor forskeren oppnår en relativt naturlig relasjon med informanten, resulterer i en nærhet som er særegen for denne metoden. Intervjuing og uformell utspørring er de mest vanlige måtene å innhente data på gjennom en slik metode, selv om observasjon og dokumentanalyse også er en stor del av kvalitativ datainnsamling. (Jacobsen, 2015) For denne studiens tilfelle faller valget på åpne individuelle intervjuet, hvor det legges vekt på at interaksjonen skal oppleves mest mulig naturlig for informantene, helst som en tilnærmet vanlig dialog. Dette for å oppnå den nærhet, som igjen fordrer en viss åpenhet gjennom undersøkelsen. Nærhet og åpenhet ansees som ekstra viktig med den tematikken studien belyser, for å kunne bygge tillit til den enkelte informant. Tillit til informantene er derfor svært viktig og muligens avgjørende, for at de skal åpne seg og dele den informasjonen som er sensitiv, men svært viktig i forskningens sammenheng. Informanten står relativt fritt til å fortelle om sine oppfatninger, meninger og andre opplevelser fra den enkeltes virkelighet. Kvalitative data kan derfor sies å gi materiale med høy relevans for forskningsfeltet. (Jacobsen, 2015) Årsaken til at åpne, individuelle intervjuer synes å være et godt valg for studien, er at det er relevant å oppnå en god innsikt i de faktiske opplevelsene, og historiene rundt den enkelte informant. Denne måten å intervju på, er en

klar form for individualisering, og gir et godt bilde av informantens holdninger og oppfatninger, uavhengig av den sosiale sammenhengen. (Ibid.) I tillegg kommer informantens egne fortolkninger og meninger om fenomenet barnevernssamarbeid til syne gjennom en slik tilnærming. (Jacobsen, 2015: 146-147) Dermed gir datamaterialet et nyansert og virkelighetsnært bilde av informantenes opplysninger. Det er nettopp dette som settes høyt i forhold til å kunne besvare de spørsmål som problemstillingen reiser, og derfor hevdes dette å være et riktig valg. Individuelle, åpne intervjuer kan struktureres i ulik grad. Det er vanlig å la «samtalen» flyte, og informanten selv vektlegge hvilken informasjon som ansees som viktig. Likevel er det slik at jeg som forsker i studentfasen trenger noe å støtte meg til under intervjuene, så jeg velger derfor å gå for en semistrukturert variant, et intervjuoppsett med middels struktureringsgrad. (Dalen, 2011) Dette slik at intervjuene er forberedt med en detaljert intervjuguide som kan brukes underveis i intervjuene, for å holde på tematikken og minne om viktige spørsmål studien søker svar på. (Ibid.)

En annen fordel ved den kvalitative tilnærmingen, er at den er fleksibel. Det er rom for å kunne endre både problemstillingen og datainnhentingene underveis, samt å gi informantene tilpassede stimuli. Det å kunne tilpasse stimuliene, er viktig for at informantene kan ha ulike forutsetninger for å oppfatte spørsmålene slik de er ment utformet, samt at det kan være spørsmål til én informantgruppe som ikke er like relevant for en annen. Likevel er det blitt spurt om de samme temaene, og tilnærmet like spørsmål til alle informantene. Dette for at det er ønskelig å se forskjeller og likheter mellom de ulike grupperingene rundt de samme temaene, samt at det muliggjør en sammenligning i mye større grad enn om de skulle blitt stilt svært ulike spørsmål. Det kan også være gunstig å ha muligheten til å supplere med flere kilder, som i dette tilfellet er blitt lovtekster, tidligere forskning og bakgrunnsinformasjon om «Barnevernsproffene». Dette er positivt, da det hjelper til å fange opp relevansen, som vil være viktig for den fullstendige forståelsen.

Ved kvalitativ tilnærming vil det ikke være mulig å gjøre funnene i studien allmenngyldige, det som kalles statistisk generalisering. (Jacobsen, 2015) Det vil dermed ikke være rom for at utvalget i studien, kan sies å være representativt for alle barnevernstjenester, alle barnevernsbarn, eller alle foreldre med tilknytning til barnevernet. Det vil derimot være mulig å gjøre en teoretisk generalisering (Jacobsen, 2015), det vil si at undersøkelsen vil kunne finne noe som ligner lovmessigheter, som gjør at det er mulig å si for eksempel; «Det er et gjennomgående mønster at foreldre med tilknytning til barnevernet, føler barnevernet

iverksetter de tiltak som er til det beste for barnet» eller at «Foreldre med tilknytning til barnevernet tenderer å synes det er til barnets beste å vokse opp med biologiske foreldre».

På bakgrunn av dette, konkluderes det at kvalitativt undersøkelsesopplegg er best egnet til å gjennomføre studiet, og få svar på de spørsmål som problemstillingen reiser.

3.1 Utvalg

I denne studien er utvalget strategisk, hvilket også er typisk for kvalitativ forskning.

(Thagaard, 2013:60). Det vil si at respondentene ble bevisst valgt ut for at de skulle tilhøre den gruppe mennesker som kunne bidra til å gi svar på de spørsmål undersøkelsen reiser. I dette tilfellet var det viktig at de var berørt av et samarbeid med barnevernstjenesten, samt at dette samarbeidet hadde vart over minimum tre år. Årsaken til at grensen ble satt ved tre år, er at dette anser jeg å være tilstrekkelig lang nok tid til å opparbeide seg et relativt langvarig inntrykk, som informantene ville kunne være i stand til å reflektere over.

Samtidig var det et strategisk valg å intervju barnevernsansatte, slik at de fikk forklare sin opplevelse av dette samarbeidet, og vise til den hensikt barnevernstjenesten har med den jobben de utfører. Med bakgrunn i teorien som ligger til studien, er det svært hensiktsmessig å se hvordan barnevernstjenesten utspiller sin rolle som institusjon, både i forhold til hvordan de er styrt av lover og retningslinjer, og også hvordan de er med å styre foreldre i en retning som er av ønskelig atferd. Barnevernet fyller en viktig rolle i samfunnet, hvor de jobber for at alle barn lever under tilstrekkelig god omsorg. Det blir likevel viktig for studiens problemstilling å kunne se på hvordan de møter foreldrene og barna, samt hvordan de opplever å ha en stor maktinnflytelse.

Studien stiller flere utvalgskriterier til informantene. «De voksne barnevernsbarna» måtte være fylt 18 år for å kunne delta i undersøkelsen, samt at de også måtte ha vært i kontakt med barnevernstjenesten i minimum tre år. Foreldrene i utvalget hadde kriterier som også gikk på varigheten over tre år, i tillegg til at de skulle være uten omsorg for egne barn.

Den siste informantgruppen hadde som kriterium at de skulle være ansatt ved en barnevernstjeneste, og at de skulle jobbe tett opp mot familier.

Utvalget består av totalt seks informanter. Det å skulle oppnå kontakt med seks informanter innenfor disse ulike gruppene anså jeg på som uproblematisk i startfasen. I alle fall da det gjaldt foreldre og voksne barnevernsbarn, da det rådet en viss oppfatning om at de gjerne ville uttale seg om temaet. Det viste seg å være feil, og ble vanskeligere enn jeg kunne forestille meg.

Jeg søkte informanter til kategorien «voksne barnevernsbarn» gjennom en barnevernsinstitusjon, noe som ikke ga resultater. Videre ble jeg blitt forespurt av informantene selv, ved at en bekjent har fortalt om denne oppgaven til sinne venner, som tidligere har bodd på institusjonen jeg var i kontakt med. De aktuelle oppfylte kriteriene jeg hadde satt, om at de skulle være over 18 år, og ha hatt kontakt med barnevernstjenesten i minimum tre år. De ønsket bli intervjuet, og ble dermed studiens utvalg for denne gruppen.

Foreldregruppen som utgjør studiens andre utvalgsgruppe, forsøkte jeg å nå frem til gjennom Facebook. Jeg skrev et innlegg hvor jeg søkte kontakt med foreldre som ikke hadde omsorg for sine egne barn, og som hadde vært i kontakt med barnevernet i minimum tre år. Det ga mange færre henvendelser enn jeg hadde sett for meg, men nok til mitt utvalg.

Hvilket gjelder barnevernstjenesten, var det også problematisk å få til intervjuer. Det var svært få som hadde tid til dette, og for å få intervjuet to informanter, måtte jeg gjøre dette via to forskjellige barnevernkontor, noe som også var gunstig for å berike datamaterialet. Jeg ønsket i utgangspunktet å snakke med ansatte som var i tett kontakt med familiene.

Barnevernslederne jeg var i kontakt med, sa dette var umulig, da de har så travle dager, og ikke kan prioritere et slikt intervju. Den ene informanten fra barnevernstjenesten er avdelingsleder ved barnevernstjenesten, men jobbet allikevel med familier. Jeg var i kontakt med fem barnevernstjenester før studiens siste informant fra denne gruppen falt på plass. Den andre barnevernsansatte i utvalget jobber som saksbehandler, og er i tett kontakt med familiene.

Selve gjennomføringen av intervjuene ble tillagt forskjellige møtepunkt. De barnevernsansatte i utvalget foretrakk å gjennomføre intervjuene på deres kontor ved de aktuelle barnevernstjenestene. Det ene intervjuet med foreldrerepresentanten, ble gjennomført i hjemmet til vedkommende, på oppfordring fra informanten selv. Intervjuet med den andre forelderen i utvalget, foregikk på et grupperom ved universitetet, hvor det var å foretrekke. Det ene barnevernsbarnet ønsket å gjennomføre intervjuet på en rolig kafé, noe som ble imøtekommet. Det siste intervjuet med barnevernsbarn-representanten ble gjennomført i hjemmet til vedkommende. Informanten ønsket det slik, da det «var lettest å prate der», slik vedkommende uttrykte det. Hvilket gjelder sted for intervjuingen, har jeg vært disponibel til å imøtekomme de ønsker som informantene selv har hatt. Alle har selv fått bestemme hvor de vil gjøre intervjuene, men jeg spurte den førstnevnte barnevernsbarnet om det var sikkert at en kafé var et sted å snakke om sensitive opplysninger på. Intervjuet bar dog ikke preg av at vi

satt i en offentlig kafé, og det var riktignok ingen som var i stand til å overhøre det som ble sagt.

3.2 Presentasjon av utvalg

De to barnevernsansatte i utvalget representerer barnevernstjenester som jobber ut fra samme lov og retningslinjer, likevel konstateres en viss forskjell i fremgangsmåten i barnevernssaker for de to informantene. Barnevernstjenestene er relativt langt fra hverandre geografisk, noe som ikke vil anta å ha betydning for studiens datamateriale, funn og resultater. De barnevernsansatte i utvalget, vil i analysen kalles *Barnevernsansatt 1* og *Barnevernsansatt 2*. Dette for å skille de, og årsaken til at de ikke er blitt gitt navn, er at de her representerer barnevernsinstitusjonen de jobber i, og ikke seg selv som privatpersoner.

Det er ikke kjent om foreldrene og barna i utvalget har tilhørt barnevernstjenestene som er representert i dette studiet, men det er heller ikke av stor betydning. Likevel anses det å være like ideelt å sammenligne utvalget, da barnevernstjeneste har lik overordnet arbeidsinstruks og familiene skal behandles og vurderes på samme måte, uansett hvilken kommune eller barnevernstjeneste de tilhører.

Far uten omsorg for sine barn, representerer foreldregruppen i utvalget. Han vil gjennom analysekapittelet tituleres som *Far uten omsorg for sine barn*, eller bare *far*. Han er uten omsorg for tre av sine barn, men har omsorg for sin sist fødte sønn. Han har timessamvær og minimalt med overnattingssamvær med sine andre barn, selv om han er egnet for å ivareta ett barn på heltid. Han er i fast jobb, har akademisk utdanning, og besitter flere betrodde verv i samfunnet. Han har lang fartstid i barnevernet, og har over ti år med barnevernssamarbeid i bagasjen. Hvordan han har opplevd dette, og hvilke erfaringer samarbeidet har gitt han, vil fremkomme nærmere i studiens analyse.

Mor uten omsorg for sine barn, er den andre representanten i foreldreutvalget for denne studien, og vil bli kalt nettopp dette i analysen, eventuelt bare *mor*. Hun har høy utdanning, og er fremdeles i studiesituasjon. Hun har mistet omsorgen for sine tre barn, med argumentasjon om psykisk sykdom, noe som har vært svært omdiskutert hvorvidt stemmer, eller har hatt betydning for hennes omsorgsevne. Hun har med bakgrunn i dette, vært i kontakt med barnevernstjenesten over flere år. Hun mistet først omsorgen for to av sine barn, og det tredje ble hun fratatt på fødestua, når barnet var én time gammelt. Hun jobber nå med å få tilbake omsorgen for ett av barna sine, som hun hevder ikke lever under ønskede oppvekstvilkår.

Det at begge informantene har tre barn under offentlig omsorg er en tilfeldighet, og ikke en del av kriteriene for utvalget. Det var ei heller et kriterium å skulle fordele utvalget på kjønn, da dette ikke er en variabel det er lagt vekt på gjennom studien. På en annen side, er det gunstig å få belyst opplevelsene fra både en mor- og en fars ståsted, med tanke på variasjonen i utvalget det fremmer.

Hvilket gjelder barnevernsbarna, består utvalget av både en jente og en gutt. Dette er her også tilfeldigheter, men anses å være et pluss for studien.

Barnevernsjenta er i startfasen og etableringen av sitt voksne liv. Hun har vært under offentlig omsorg de tre siste årene før hun ble myndig. Hun har bodd i to fosterhjem og én institusjon gjennom hennes tre år i barnevernet. Hun hevder selv å ha hatt det best ved institusjonen hvor hun bodde til hun fylte 18 år. Hun har kjøpt seg hus nå, og trives med å bo alene, og selv bestemme over eget liv. Hun vil bli kalt *Barnevernsjenta*, eller bare *jenta* gjennom analysekapittelet.

Den andre i utvalget av voksne barnevernsbarn, er *Barnevernsgutten*, som han vil bli kalt i analysekapittelet. Han er jevnaldrende med jenta i utvalget. Han har bodd i tre forskjellige fosterhjem, og ved tre institusjoner i løpet av hans drøye fem år under offentlig omsorg. Han leier en hybel, og startet tidlig en ruskarriere, allerede ved den første institusjonen han bodde på. Dette er noe han klandrer barnevernet og institusjonene for.

Hele utvalgets refleksjoner vil bli nærmere presentert i studiens analysekapittel.

3.3 Intervjuguidene

Intervjuguidene som er anvendt i denne studien er veldig like, tross at utvalgsgruppene er forskjellige. Dette hjelper til å belyse problemstillingen, og gi svar på forskningsspørsmålene. Det har også vært en bidragsyter til sammenligning av datamaterialet i etterkant, gjennom at guidene sørger for at alle gruppene får reflektert over tilnærmet like spørsmål rundt den samme tematikken. Guidene er detaljerte, med mange underspørsmål til hver kategori, for å sikre at svar på de ulike temaene blir fanget opp, samt at det gir rom for refleksjon til hvert tema. De har blitt brukt under alle intervjuene, og har vært til god støtte. Spørsmålene har ikke blitt stilt slavisk etter intervjuguidene, men har blitt dekket på ulike tidspunkt gjennom intervjuene, og de fleste informantene har besvart store deler av guiden på eget initiativ gjennom at de har snakket relativt fritt. Dette at de har snakket mye og fritt, kan tyde på at de har følt seg trygge i intervjusituasjonen, noe flere også har uttrykt verbalt, ved intervjuenes avslutning.

Intervjuguidene har naturlig nok blitt tilpasset de ulike informantgruppene, selv om ikke essensen i spørsmålene er blitt borte. Det har vært nødvendig å omformulere enkelte spørsmål til noen av gruppene, for å sikre at informantene skulle forstå hva de faktisk ble spurt om.

3.4 Etiske betraktninger

Barnevernssamarbeid kan trygt sies å være et sensitivt tema, som krever mye av informantene. Dette reiser noen etiske spørsmål i forhold til ivaretagelse av informantene. Alle intervjuene ble innledet med informasjon om deres absolutte anonymitet, og at de ikke behøvde å svare på spørsmål de fant ubehagelige. Det var ingen av informantene som ga uttrykk for at de hadde følt noe ubehag rundt noen deler av intervjuene, men spørsmålene var utarbeidet på en måte for å unngå nettopp at det skulle skje også. Under intervjuene ble det benyttet båndopptaker, og informantene samtykket i at dette hjelpemiddelet ble benyttet. Årsaken til at intervjuene ble tatt opp som lydfil, var at det forenklet intervjusituasjonen betraktelig, samtidig som det var en sikkerhet for at informasjonen ble fanget opp slik det ble sagt under intervjuene. Dette ble de enkelte informantene forklart, og intervjusituasjonene bar ikke preg av dette hjelpemiddelet. Videre ble informantene underrettet om oppbevaringen av lydopptakene, som i etterkant av intervjuene ble lagt inn på en låst datamaskin, før det ble transkribert, og slettet. Transkriberingen inneholder ingen opplysninger som kan forbindes med sted eller personer. Det fremkom heller ikke i lydopptakene, noe informantene ble bedt om å unngå. Informantene ble også opplyst om deres mulighet til innsyn i deres uttalelser som ville bli brukt i oppgaven, og deres rett til å trekke seg fra prosjektet. Informantene uttrykte at de følte seg trygge på deres anonymitet i forbindelse med oppgaven, og det kan tenkes at denne informasjonen forut intervjuene bidro til åpenheten gjennom intervjuene, og at informantene på grunn av dette følte seg trygge på å kunne dele sensitiv informasjon, som resulterte i en rik informasjonsmengde for studiens del.

Alle informantene ble med i utvalget frivillig. Én av årsakene til at 18 år ble satt som et kriterium for informantene under kategorien *barnevernsbarn*, er at det ville vært større etiske utfordringer rundt å skulle intervju barn om denne tematikken. Når utvalget fra denne gruppen er 18 år, vil de i større grad også være i stand til å reflektere rundt det samarbeidet de har hatt med barnevernstjenesten, enn om utvalget skulle bestått av yngre barn, som muligens ville vært i en svært følelsesmessig involvering med barnevernstjenesten i intervjuøyeblikket. Alle informantene regnes som å ha kompetanse til å avgjøre deltakelsesspørsmålet, og være klar over hva dette innebærer. Det ble også selvfølgelig forklart innledningsvis da det ble etablert kontakt med de aktuelle informantene. Det er heller ikke grunn til å tro at noen av

informantene har følt seg forpliktet eller presset til gjennomføringen av undersøkelsen, heller det inntrykk av at dette var noe de alle ønsket, og flere bemerket at de syntes det var bra at dette temaet ble belyst.

Hvilket gjelder presentasjonen av data, er det viktig å kunne gjengi denne fullstendig, og i riktig sammenheng. (Jacobsen, 2015) Dette kan være en utfordring i en slik studies sammenheng, da datamaterialet er så omfattende, og bare små deler blir presentert. Det er lagt stor vekt på å presentere sitater og informasjon fra intervjuene i den sammenheng de er blitt gitt, samt at gjengivelsen blir en korrekt formulering av hva informantene selv har sagt.

3.5 Kritikk av valgt metode

Det å benytte kvalitativ metode, gjør at datamengden kan bli svært stor, i forhold til hva som blir benyttet i en undersøkelses presentasjon fra et utvalg. (Jacobsen, 2015) Dette ble erfart gjennom innsamlingen av datamaterialet i denne studien. En slik situasjon, gjør analyseringen svært ressurskrevende. Det at det er benyttet relativt få informanter i gruppen, kan ansees som en svakhet. Dette i den forstand at det ikke gjøres rom for generalisering, og representativiteten til informantene vil bli problematisk. Dermed kan det sies at dette studiet har utfordringer med den eksterne gyldigheten. (Ibid.) Det innsamlede materialet fra intervjuene kan også sies å ha vært komplekst. Dette med tanke på at intervjuene var relativt lange, og transkriberingen fra det lengste intervjuet var på 29 maskinskrevne sider. Informantene har stått relativt fritt til selv å fortelle ut fra de overordnede spørsmålene i intervjuguiden. Det har vært en komplisert prosess å skulle ordne intervjuene i mer oversiktlige kategorier. Det er også slik at dataene fra intervjuene nødvendigvis ble forskjellige i en viss grad, noe som gjorde de vanskeligere å sammenligne. Selv om informantene ble spurt om de samme overordnede spørsmålene, hadde de ulike erfaringer og opplevelser som ligger til grunn for deres respons, noe som kompliserer datainnholdet. Dette har gjort analyseprosessen krevende, men samtidig svært interessant.

Faren for at informanten ikke opptrer naturlig, eller at intervjuprosessen virker overveldende, kan gjøre at informantene blir usikre og ikke føler seg komfortable med å fortelle intime opplysninger til en fremmed. (Jacobsen, 2015) Det opplevdes ikke noe som et problem igjennom intervjuprosessen, men det tas forbehold om at denne usikkerheten ikke nødvendigvis er blitt fanget opp, og kan ha preget datamaterialet.

3.6 Validitet og reliabilitet

Validitet omhandler hvorvidt forskningen kan sies å ha gyldighet, mens reliabilitet knyttes til forskningens pålitelighet. (Thagaard, 2015:23) Mer konkret kan det sies at validiteten omhandler gyldigheten av de tolkningene en undersøkelse fører til. (Thagaard, 2015: 194) Det skilles herunder mellom intern-, og ekstern validitet. Intern validitet omhandler hvordan årsakssammenhenger støttes i den aktuelle studien. (Thagaard, 2015: 205) Jeg som forsker i dette studiet, har en viss sammenheng og forforståelse av barnevernstematikken, hvilket også var en av de bakenforliggende faktorene som gjorde at jeg ønsket å skrive bacheloroppgaven om dette temaet. De erfaringene det tidligere i studien er referert til, kan ha påvirket de fortolkninger som ligger til grunn for analysen og konklusjonen. Dette har blitt tatt opp til drøfting med veileder tidlig i forskningsprosessen, og er noe som er blitt viet mye tid og vurderinger personlig. Thagaard sier at forskeren bør gjennomgå sine egne tolkninger kritisk (2015: 194), og dette er noe jeg har gjort gjennom hele prosessen. Det kan sies at jeg har en viss posisjonering i relasjon til det miljøet studien omhandler, men på en annen side har det vært et særdeles bevisst valg å gjennomføre undersøkelsen, ved å bruke egne erfaringer som noe positivt, hvor meninger og holdninger er lagt helt til side. Det har tidvis vært krevende, på en annen side, svært lærerikt. Ved å være kritisk og bevisst denne forforståelsen, hevder jeg å ikke ha latt egne meninger og erfaringer påvirke analyse, fortolkninger eller konklusjoner i studien.

Det som det kan stilles spørsmål til under validiteten, er hvorvidt informantenes gjengivelse av erfaringer og virkelighet er realistiske. Det foreligger ingen garanti for hvorvidt det som er blitt sagt, er den reelle sannhet. Én av informantene bar preg av å ikke ha blitt trodd tidligere, slik vedkommende sa. Og dermed tilbød innsyn i sakspapirene familien hadde fra tiden i barnevernet. Dette ble ikke gjort, da en slik metodetilnærming velger å stole på de beretninger som omhandler informantenes erfaringer. Det viktigste i en slik prosess, er å fange opp informantens opplevelser og erfaringer, og ikke nødvendigvis de enkelte sakenes faktaopplysninger. Informantenes gjengivelser er her blitt det utgangspunkt, som er vektlagt som den relevante informasjonen i studien. Gjennom validitetsvurderingen, stilles det spørsmål til om forskeren presenterer den studerte virkeligheten gjennom presentasjonen av funnene. Dette mener jeg å ha gjort i den grad det er mulig i et slik forskningsprosjekt.

Ekstern validitet omhandler hvordan forståelsen av dette studiet kan sies å være relevant for andre studier. (Thagaard, 2015: 205) I kvalitativ sammenheng er det ikke mulig å generalisere på samme måte som ved hjelp av kvantitativ metode. Men på en annen side, kan det sies at

funnene i dette studiet kan vekke interesse for videre forskning på dette området. For eksempel at foreldre og barn i studien har vist tilnærmet like holdninger og meninger, noe det kunne være interessant å se om andre studier ville gjenfunnet, eller sett nærmere på. Overførbarheten av de tolkninger som er gjort, hevdes å være gjennomførbar, da datamaterialet er så rikt og tydelig på hva informantene selv hevder-, har erfart-, og mener. Dersom en helt utenforstående skulle gjennomføre analysen av datamaterialet studien bygger på, er jeg trygg på at den ville blitt fremstilt på en tilnærmet lik måte. Dette berører også spørsmålene rundt studiens reliabilitet.

Reliabilitet referer i utgangspunktet til om en annen forsker kunne gjennomført samme undersøkelse, og fått like resultater som den første undersøkelsen. Dermed kan undersøkelsen hevdes å være repliserbar, og undersøkelsen av høy ekstern reliabilitet. (Thagaard, 2015) Dette er noe som er mer aktuelt ved undersøkelser som er gjort med kvantitativ metode. Hvilket gjelder kvalitative undersøkelser, brukes begrepet intern reliabilitet. Intern reliabilitet angår konkret rapportering om innhenting og analyse av data. (Thagaard, 2015: 202) Når det gjelder denne undersøkelsens reliabilitet, fremkommer det tydelig i analysen hva som referer til det informantene konkret har uttalt seg om, og hva som er direkte og ordrette sitater fra intervjuene. Dette adskilt fra hva som kan sies å være en fortolkning, gjennom sammenligning av datamateriell fra de ulike informantene, samt vurderinger rundt teoriens relevans opp mot funn. Dermed skal det være enkelt for en leser å kunne skille mellom primærdata og fortolkninger i analysen.

Gjennom intervjuene er det i tillegg blitt benyttet båndopptaker for å sikre at det som er blitt sagt av informantene, gjengis på en korrekt måte, og i riktig kontekst. Transkriberingen i etterkant av intervjuene ble gjort ordrett, hvor det videre ble det jobbet en del med kategorisering av innholdet i transkriberingen, knyttet til studiens overordnede temaer. Det bekreftes at de sitater som omhandlet for eksempel undersøkelsesprosessen i en barnevernssak, ikke ble plassert noe annet sted, enn under den delen i analysen som omtales som *undersøkelsesprosessen*.

3.7 Analysens oppbygging

Analysekapittelet i studien består av fire hovedkapittel. Det første omhandler omsorgsbegrepet og barnets beste. Derunder tas det utgangspunkt i hva loven sier om dette, samt hva de ulike informantene opplever av praksis og hva de har av erfaringer. Analysens kapittel to, har et kronologisk oppsett, i forhold til de ulike fasene i barnevernsarbeidet. Lovteksten brukes også som et utgangspunkt for de ulike fasene, hvor funn fra informantenes

opplevelser rundt gjennomføringen- og erfaringene rundt de enkelte fasene. Kapittel tre omhandler makt og tillit, hvor de barnevernsansatte i utvalget sier noe om opplevelsen av besittelse av en betydelig makt. I tillegg sier de øvrige informantene noe om hvordan de opplever barnevernets maktutøvelse, samt refleksjoner rundt tillitsforholdet. Det fjerde og siste kapittelet i analysen dreier seg om oppfølging av barnevernstjenesten, samt egne refleksjoner over barnevernssamarbeidet.

Alle kapitlene og drøftingen av funnene, vil bli sett i lys av studiens teoretiske perspektiver, noe som knyttes til funnene underveis i analysen.

Analysekapittelet avrundes med en oppsummering av de mest relevante funnene og forskningsprosessen, sett med et overordnet blick. Under konklusjonen vil det også åpne for nye forskningsspørsmål, samt se på eventuelle konkluderende trekk ved undersøkelsen.

ANALYSEKAPITTEL

- PRESENTASJON AV FUNN, OG DISKUSJON SETT I LYS AV TEORI

4.0 Barnets beste og god omsorg

Barnets beste står ikke direkte definert i Barnevernloven, men § 4-1 sier at det skal legges «avgjørende vekt på å finne de tiltak som er til det beste for barnet», og videre uttrykkes det at stabil og god voksenkontakt vektlegges, samt kontinuitet i omsorgen, og at barna skal gis mulighet til medvirkning¹⁸. Dermed kan det sies å åpne for mye skjønnsutøvelse i vurderingen av *hva som er til det beste for barnet*. Begge barnevernsansatte i utvalget bekreftet at hver sak måtte behandles med stor individualitet, og barnevernsansatt 1 fortalte at tilnærmet like saker kan behandles forskjellig, ut fra hva som er til det beste for det aktuelle barnet.

Barnevernsansatt 2 sier at de tar høyde for at familier er forskjellige, og at de må behandles der etter.

«...Men det betyr overhodet ikke at barn i vanskelige livssituasjoner, eller som har behov for hjelp, skal bagatelliseres på noen måte. I tvilsfamilier¹⁹ tenker vi at det er problemer [i familiene] som utgangspunkt, for å ikke la barn med vanskeligheter glippe unna fordi vi er

¹⁸ Utdrag fra Barnevernloven, hentet 02.05-2016 fra Lovdata.no. Url: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100/KAPITTEL_4#KAPITTEL_4

¹⁹ Tvilsfamilier eller såpestykkfamilier var uttrykk som ble brukt av de barnevernsansatte. Det viser til familier de er bekymret for, hvor de ikke klarer å sette fingeren på hva det er, og at familiene da «glipper» ut av systemet uten videre oppfølging.

godtroende. Da blir vi heller lettet om vi finner ut at vi tar «feil» i våre antakelser om problematikken, og kan henlegge saken med god samvittighet.»

-Barnevernsansatt 2

På spørsmål om informantene kunne definere god omsorg, og hvor skillet går mellom god nok omsorg og dårlig omsorg, svarte både barnevernsansatte og foreldre med at dette var et vanskelig spørsmål. Alle de fire overnevnte informantene svarte først med at barns primære behov skal være dekt. Videre sier ikke de barnevernsansatte mye mer om hva som er god nok omsorg, og hvor skillet går for at omsorgen ikke lenger er tilstrekkelig. Det de sier om dette skillet, er at det er diffust, samt at de understreker viktigheten av individualitet i de ulike sakene i forhold til hva de anser som *godt nok*. Barnevernsansatt 2 forteller om at grensen går klart ved overgrep, rus, mishandling og lignende overtredelser, og at resten er en vurderingssak de tar gjennom arbeidet opp mot familiene. Men hvilket gjelder hva det betyr å ha det godt som barn, mener hun *«alle bare vet, på en måte.»* Barnevernsansatt 2 understreker dette med å si at det eksisterer en allmenn oppfatning av hva som er god omsorg, og at barnevernet også følger den. *«Det er det skillet som er et mer krevende stykke arbeid.»* Dersom det ikke er mistanke om omsorgssvikt, forsøker barnevernet å korrigere foreldrene i den retning av å bli en god-, eller bedre forelder, legger den samme informanten til. Barnevernsansatt 1, har gjort rutinene mer rettet mot barnet, etter de begynte samarbeidet med barnevernsproffene.

«En ting er hva vi legger i god omsorg, og hva foreldrene legger i god omsorg. Men nå hører vi mer på barna; hvordan opplever de at de har det. Vi gjør det nå i mye større grad enn tidligere. Helt fra vi mottar en bekymringsmelding, til en eventuell henleggelse, eller omsorgsovertakelse. (...) Hvis ikke barna setter ord på det, betyr det ikke at de har det bra. Vi henter jo inn masse opplysninger fra andre institusjoner, da får vi høre hvordan våre samarbeidspartnere opplever omsorgssituasjonen til barnet. I tillegg til det, er vi jo i hjemmene og gjør oss opp egne meninger om hvordan samspillet er i familiene. På den måten får vi indikatorer på om omsorgen er god nok eller ikke.»

-Barnevernsansatt 1

De barnevernsansatte svarer tilnærmet likt på spørsmålene som omhandler dette temaet, selv om Barnevernsansatt 1 har mer fokus på å gå veien om barnet for å avdekke hva som er god-, og hva som ikke er tilstrekkelig god omsorg.

På bakgrunn av de barnevernsansattes uttalelser og refleksjoner rundt god omsorg, kan Smiths' teori om dominanssystemet gjøres gjeldende. For det første, innhenter de opplysninger om barnet i form av dokumenter og journaler. Gjennom disse dokumentene kan det tales for at barna og foreldrene blir objektivert og distansert i forhold til at de uttrykkes som navn på et papir, og det er opp til *de som styrer*, den spesialiserte institusjonen, å avgjøre om omsorgen til syvende og sist er god nok. (Jfr. Smits Feministiske teori, Smith, 2005) Dette ligger det en del makt i å kunne avgjøre, samtidig som det kan sies å være maktutøvelse å vurdere hvordan de ulike familiene skal behandles. Samtidig ses behovet for individuell behandling og en viss objektivering i barnevernets arbeid. For det andre tydeliggjør barnevernstjenesten gjennom intervjuene at de korrigerer og veileder foreldre til å «bli bedre». Dette innebærer at det er de som har evne og myndighet til å kunne styre personene i det lokale, og den *private sfæren* slik det er ønsket fra dominanssystemets side i Smiths' perspektiv. (Ibid.) Dette taler for at de har påvirkning på hverdagslivet, gjennom å fortelle de familiene de møter hvordan de skal handle, for å holde seg innenfor de rammer som er lagt. Ved å referere til Barnevernsansatt 2 sine uttalelser ovenfor, kan den panoptiske disiplineringen også gjøre seg gjeldende. Dette gjennom det normalitetstrykket Foucault beskriver. (Foucault, 1975) Når nevnte informant henviser til god omsorg som noe «*alle bare vet*», tydeliggjør det en slags ramme for hva som er lagt til normalitetsbegrepet rundt god omsorg, og at det er en ramme de-, og andre forholder seg til.

Som sagt, vektla begge foreldrene barns primærbehov i denne delen av intervjuet, men de la også stor vekt på kjærlighet og trygghet. Informanten som er mor, henviste til støtte rundt det å bli selvstendig. Sunne verdier og holdninger, anså den samme informanten som svært viktig i omsorgen. Far som informant, mente at barn kunne ha det godt uten prangende klær, men at de selvfølgelig måtte ha det de trengte. Han påpekte også viktigheten av barnas hjelp til å mestre utdanningssystemet, samt veiledningen mot tilstrekkelig god sosial kompetanse og ferdigheter til å forstå kulturen-, og det samfunnet de skal leve i. Når temaet vinkles mot grensen mellom god og dårlig omsorg, mener han det er en himmelvid avstand fra kjempegod omsorg til god nok omsorg. Han avslutter temaet med noen refleksjoner rundt avdekkingen av god eller dårlig omsorg.

«*Det skal være vanskelig for de som måler hvor dette skillet går, samtidig som jeg ikke tror de har de forutsetninger som trengs for å måle hvor god eller dårlig omsorg jeg gir barna mine. Så jeg er redd de fleste avgjørelser baserer seg på om de tror jeg gir barna god omsorg eller*

ikke. Og hvis de synes noe skurrer, har jeg inntrykk av at det blir litt fingeren i lufta og magefølelsen som avgjør omsorgsspørsmålet.»

-Far uten omsorg for sine barn

Mor hevder gjennom sine refleksjoner på temaet, at ikke er rom for å tenke selv, men at man må gjøre akkurat slik barnevernet har sagt, for å bli betraktet som en god omsorgsperson.

«De ønsker en A4-person som gjør alt som alle andre og snakker om alle de «normale» tingene. En slik A4-ramme passer ikke meg, og jeg mener det er usunt å tilpasse seg denne rammen også. Jeg mener alle skal få lov å være seg selv, og det er noe jeg ønsker for ungene mine også. Ikke at de skal si og gjøre alt det andre har fortalt dem at er normalt.»

-Mor uten omsorg for sine barn

Utsagnet til far i utvalget om den skjønnsmessige vurderingen av omsorgsspørsmålet, kan ses i sammenheng med makten det henvises til i Smiths' dominanssystem. (Smith, 2005) I tillegg refererer mor til en beskrivelse som også kan kobles til det Smith uttaler om at den objektive kunnskapen er basert på de ekstralokales' (de som styrer) premisser; (Ibid.) altså at det er utarbeidet en mal, som her omtales som en A4-ramme. Dette er også aktuelt i forhold til Foucaults' teori om panoptisk disiplinering. (Foucault, 1975) Det kan tolkes slik at mor opplever en form for normaliseringstrykk, og at hun som ikke har valgt å følge denne, ble avvik fra denne normalen eller A4-rammen, og nå kan sies å være sanksjonert i den forstand at hun er uten omsorgen for sine barn.

Begge foreldrene i utvalget holder en sterk knapp på hvor viktig det er for barnets beste å ha god kontakt med biologiske foreldre og familie, og dette sier også barna i utvalget noe om. Barnevernsjenta følte ikke at omsorgssituasjonen hennes ble særlig vurdert, men at de hørte på hva hun hadde sagt, forut de tok avgjørelsen om flytting. Gutten i utvalget var av en annen oppfatning. Han følte å bli hørt hvis han sa noe som kunne være negativt om mor eller far. Men når det gjaldt det virkelig viktige spørsmålet, ifølge han, så lyttet de ikke. Han sier han hadde prøvd flere kommunikasjonsmetoder for å få barnevernet til å forstå at han hadde det bra hjemme. Han sier han har forsøkt å prate, overlevert brev, i tillegg til at han har blitt sint og frustrert og skreket det til dem.

«Jeg forsto på et tidspunkt at «de hadde nok» til å ta meg, og jeg angret på det lille jeg hadde sagt som kunne sette foreldrene mine i et dårlig lys. Uansett hvor mange ganger jeg sa det,

ville de ikke høre at jeg hadde det best hjemme. De trodde bare på det de ville og likte, resten dreit de i.»

-Barnevernsgutten

Uttalelsene gutten kommer med tyder på bitterhet og frustrasjon, men skildrer barnets opplevelse av å ikke bli hørt. Det kan vises til at denne gutten, og familien er typiske for den private sfære ifølge Smith, og ute av stand til å kunne styre eller administrere situasjonen. (Smith, 2005)

Begge barna hevder i ettertid at de hadde god omsorg hos de biologiske foreldrene, og at det ville vært til deres beste å bo hjemme. Bakgrunnen for dette kom ikke tydelig frem i intervjuene. Barnevernsjenta var innom to fosterhjem hvor hun ikke opplevde å ha det bra, før hun fikk det bedre da hun ble plassert i en institusjon, hvor hun bodde til hun fylte 18 år. Guttens opplevelser av å være under offentlig omsorg har vært preget av mye uro. Han har bodd i tre forskjellige fosterhjem og tre institusjoner. Han opplevde institusjonene som verst, og klandrer de og barnevernet for at det *«har gått til helvete med meg»*, sier han. Gutten legger skylden på barnevernet for å ha fått et kriminelt rulleblad og ha blitt avhengig av rusmidler. *«Det hadde aldri skjedd om jeg hadde fått bodd hos mutter'n. Jeg hadde ikke turt eller trengt å gjøre noe sånt der.»* sier han.

God omsorg og barnets beste kan sies å være to sammenfallende begreper. På en annen side, er alle i utvalget, også de barnevernsansatte enige i at det er mulig at et barn kan være i en omsorgssituasjon som er i grenseland, hvor det samtidig vil være til barnets beste å bli værende i denne situasjonen, konsekvensene for alternativet tatt i betraktning.

4.1 Tillit og makt

Tillit kan sies å være en av de grunnleggende forutsetningene for et godt samarbeid, i alle sammenhenger. Men i et barnevernssamarbeid kan det oppleves spesielt viktig. Dette med tanke på at det utøves skjøn, og den tette innvirkningen barnevernet har på familier. Tillit er også viktig i forhold til at de skal kunne jobbe mot et felles mål; barnets beste, slik at de ulike partene stoler på at det eksisterer felles interesser mellom dem.

Innenfor denne delen av analysen som omhandler tillit, vil det anses relevant å belyse skjønnsutøvelsen til barnevernstjenesten, forholdet mellom foreldre/barn og saksbehandlere i barnevernet, samt hvordan språket har vært en del av tillitsbyggingen.

Barnevernloven sier ikke noe om tillitsbygging eller tillit mellom barnevern og foreldre/barn. Likevel sa begge barnevernsansatte at tillit er svært viktig i arbeidet opp mot familiene. Barnevernsansatt 2 fortalte at de i undersøkelsesteamet er svært dyktige på tilnærmingen til mennesker, og har blitt opplært til en atferd som skal fremme tillit. Barnevernsansatt 1 brukte ord som respekt, ydmykhet, vennlighet og tydelighet, for å beskrive viktige elementer som skaper tillit. Begge barnevernsansatte bekreftet å ha god dialog med foreldre, selv om det noen ganger kan by på utfordringer. Ingen av de sa spesielt mye om tilliten de viser foreldre, men bekreftet begge å ha generelt god dialog med de. Barnevernsansatt 1 sier hun opplever tillit i forholdet mellom de og barna.

«Vi får ofte tillit til barna, og de forteller en del ting. Hvis det ikke kommer noe under første samtale med barnet, snakker vi med de igjen. Det er også sånn at vi kan ta de med ut og kjøre bil for eksempel hvis de snakker best der, eller gå en tur for å få de til å åpne seg.»

-Barnevernsansatt 1

Foreldrene i utvalget opplever ikke tillitsforholdet slik de barnevernsansatte beskriver det. Det at foreldrene denne studien presenterer har en negativ holdning til det tillitsbyggende arbeidet med barnevernstjenesten, vises ikke nødvendigvis som noe generaliserbart i forhold til tidligere forskning. Funn fra undersøkelsen «Det nye barnevernet», viser at 57% av foreldre uten omsorg for egne barn, uttrykker stor tillit til barnevernet. (Marthinsen & Lichwack, 2013: 41) Foreldrene i utvalget uttrykker likevel at de har svært lav tillit til barnevernstjenesten, både i forhold til kvalifikasjoner, og personlige egenskaper. De stiller seg kritisk til at det kun kreves en treårig utdanning for å kunne jobbe som saksbehandler i barnevernet, slik de begge sier.

«Er det noen som virkelig skulle hatt veldig høy, ikke bare utdanning, men også livserfaring, så er det dem. Jeg tror på ingen måte at utdannelsen svarer til den krevende jobben de skal gjøre. Jeg er stort sett eldre-, og har høyere utdanning enn de fleste jeg har møtt i barnevernet. Likevel har jeg stort sett blitt behandla som en idiot. Mens de er langt ifra noen jeg ville spurt meg til råds om jeg hadde hatt utfordringer i livet. Dette har vært litt problematisk, og gjort noe med tilliten.»

-Far uten omsorg for sine barn

Mor i utvalget støtter under dette med tilliten til kvalifikasjonene. «De har lest litt bøker. Det blir man ingen menneskekjenner av», sier hun.

«Vi er ikke rigid, vi tolker loven og tenker barnets beste. Begrepene i loven er også ofte runde».

-Barnevernsansatt 1

Dette sitatet refererer til skjønnsutøvelsen. Begge barnevernsansatte i utvalget er enig i at det utøves mye skjønn, hele tiden. Gjennom sitatet til Barnevernsansatt 1, vises det til at hun mener loven åpner for skjønnsutøvelse.

Foreldrene mener om skjønnsutøvelsen, at dette er noe diffust og skummelt. Mor i utvalget sier hun opplever at mye er ubegrunnet og basert på synsing og «liking».

«De som er mest barnevernsvennlige blir ansett som de beste omsorgspersonene, mens de som er litt kritisk og stiller spørsmål, blir regnet som de dårligste omsorgspersonene. Likevel er det kanskje slik at de som stiller mer kritiske spørsmål er de som bryr seg mest om hvordan barna sine vokser opp. Bare ting virker greit på overflata er det greit for barnevernet. De bruker skjønnnet på bakgrunn av hvem de liker og ikke.»

-Mor uten omsorg for sine barn

Dette kan vise til at det normalitetstrykket Foucault beskriver i den panoptiske disiplineringen utspiller seg i denne sammenhengen. (Foucault, 1975) Med tanke på «at ting virker greit på overflata», kan det sies å referere til den rammen som er lagt for hva som er normalt og ikke. Dersom det virker normalt er det greit, om ikke, kan det oppfattes som avvik, og sanksjoneringsobjekt. (Ibid.)

Far i utvalget sier det er tilfeldigheter som avgjør når det kommer til skjønnsutøvelsen, siden det er så individuelt hvilke personer man møter i barnevernet. Dette mener han blir feil da de innehar så stor makt de skal forvalte på en måte som er til det beste for barnet. På bakgrunn av fars uttalelser, kan det vises til at de føringer staten legger gjennom biomakten, (Aakvaag, 2012) tolkes og brukes individuelt og på ulike måter. Dette underbygget også Barnevernsansatt 1 med å bekrefte lovens runde formuleringer. Det kan stilles spørsmål ved om dette er en ønsket situasjon, om det skulle vært klarere retningslinjer som fremmet likebehandling, eller om det er en nødvendighet-, og til det beste at systemet er slik? De barnevernsansatte i utvalget har påpekt tidligere at det er viktig med denne individualiseringen, hvilket det også kan argumenteres for, da ingen av barna eller sakene de jobber med, fremstår som identiske i forhold til behov og hjelp.

Barnevernsbarna i utvalget har heller ikke høy grad av tillit til barnevernet. Barnevernsjenta hevder å ha *«blitt hørt til slutt»*, i forhold til at hun ikke trivdes i det første fosterhjemmet hun var plassert i. Men hun sier at hun aldri har stolt på barnevernet etter hun kom i kontakt med dem. Hun opplever at mye som er blitt sagt, ikke er blitt overholdt. Barnevernsgutten har en fiendtlig holdning til barnevernet generelt, og hevder når det kommer til dette punktet at talen er klar.

«Stol aldri på noen i barnevernet! De bare lyver, og lyver. Selv om de har glist meg opp i trynet flere ganger, ligger det ikke noe i det når de går. Du må være kompis med noen i barnevernet på fritida hvis de skal være kul mot deg i en sak. Du er fortapt hvis de ikke liker trynet på deg.»

-Barnevernsgutten

Når det gjelder tillit mellom foreldre og saksbehandlerne, påpeker Barnevernsansatt 2 at det kan være ugunstig med bytte av saksbehandlere fra undersøkelse til tiltak, når det gjelder tilliten. Samtidig er de som jobber med undersøkelse bedre rustet til å kunne møte familiene i denne fasen, og det samme gjelder tiltaksfasen. Dette sier også Barnevernsansatt 1, men hun viser også til at den store overvekten av ofte unge kvinner i dette yrket, kan være en svakhet. *«Dette medfører en del svangerskapspermisjoner og fravær generelt, som igjen gjør at foreldrene dessverre må forholde seg til forskjellige saksbehandlere».*

-Barnevernsansatt 1

Ingen av foreldrene var positive med henvisning til egne erfaringer på dette området. Far i utvalget hevdet å ha hatt nærmere 30 saksbehandlere tilsammen, og har begynt å nummerere de, fremfor å huske de ved navn. På spørsmål om hvor mange saksbehandlere mor i utvalget har hatt, svarte hun at hun ikke klarer å telle de engang. Hun har også et inntrykk av at dette er ganske vanlig, og at det samtidig gjør noe med tilliten.

Barnevernsbarna i utvalget henviser også til mange forskjellige saksbehandlere. Hun syntes dette har vært frustrerende. *«Jeg rakk ikke bli kjent med en ene, før det kom en ny.»* Samtidig referer hun til én saksbehandler som virker å ha hørt på henne, som hun trodde var opptatt av å hjelpe henne. Barnevernsgutten underbygger det overforstående utsagnet, med at han aldri orket å prøve bli kjent med noen, eller betro seg til noen, da de ikke hadde gode hensikter, og at tilliten aldri var gjensidig uansett, slik han uttalte det i intervjuet. Dette viser til generelt samsvarende respons fra denne gruppen i utvalget, på dette området.

Språket barnevernet benytter i sine rapporter og vedtak, kan tenkes å bære et faglig preg, på grunn av deres faglige kvaliteter, samt erfaringer og rutiner med rapportering og skriving av vedtak. Begge barnevernstjenestene som er representert i utvalget sa at de har standardiserte maler til vedtak og brev ut til familiene, hvor det øverst i toppteksten står at det bes om at adressanten tar kontakt dersom noe er uklart. Ellers er det vektlagt fra denne delen av utvalget at de forsøker å gjøre språket og ordlyden forståelig. Når det gjelder barna, hevder barnevernsansatt 2 at de går ned på barnas nivå, for å kunne gjøre seg forstått.

Barnevernsansatt 1, samarbeider med barnevernsproffene, slik det tidligere er redegjort for i studien. De jobber med språket barnevernet bruker, og mener mange av begrepene er negativt ladet. I følge Barnevernsansatt 1, jobber barnevernsproffene med å få forandret disse begrepene i loven også.²⁰

«Proffene sier at vi må snakke på en måte så de forstår oss. Det er ikke alle foreldrene som har lik evne til å forstå. Proffene vil omgjøre masse begreper som de mener er negativt ladet. For eksempel vil de ikke det skal hete saksmappe, men barnets mappe. Ikke saksbehandler, men kontaktperson. Ikke fosterforeldre, men omsorgsforeldre.»

-Barnevernsansatt 1

Dette underbygges også av Barnevernpanelets rapport, skrevet av Barne-, likestillings og inkluderingsminister Audun Lysbakken (2011). Språket og tekst er en viktig kommunikasjonskanal mellom dominanssystemet og den private sfære ifølge Smith. (Smith, 2005) Det bidrar til styring og utøvelse av makt, ifølge hennes perspektiv på området. (Ibid.) Dette med omgjøringen av begreper brukt i barnevernssektoren, kan tolkes dithen at det er en medvirkende faktor til å få barna til å føle seg mer trygge i samarbeidssituasjonen, og at det dermed er å regne som et middel for å nå målsetningen til barnevernet om barnets beste. På en annen side, kan språket sies å ha makt i forhold til foreldre som kan ha dårligere forutsetninger for å uttrykke seg verbalt, hvor barnevernstjenesten da får makt til å for eksempel overtale foreldrene til å bli med på noe de ikke ønsker. Det kan selvfølgelig sies å være av bakenforliggende motiver som barnets beste, og derfor være ønskelig. Eksempelet med endringer av begreper kan også ses i sammenheng med den moderne maktformen biomakt, i Foucaults' teorier. (Aakvaag, 2012) Informasjonen samles inn, for så at staten skal kunne gjøre de endringer og reguleringer som anses som viktige og nødvendige for å

²⁰ Dette underbygges av Barnepanelets rapport, skrevet av Barne-, likestillings og inkluderingsminister Audun Lysbakken (2011) Hentet 10.05-2016. Url: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/BLD/Barnevern/2011/barnevernpanelets_rapport.pdf

regulere befolkningen. Forslaget om begrepsendringer er foreløpig ikke tatt til følge, og iverksatt av staten.

Foreldrene i utvalget uttrykker ikke bemerkelsesverdige problemer med å forstå innholdet i dokumentene, men legger større vekt på at de ikke kjenner seg igjen i hva som står der, ei heller hva som virker å være en fremstilling av de. Dette bekrefter begge at har en viss innvirkning på tilliten de har til barnevernet.

Barnevernsbarna i utvalget uttrykker heller ingen store problemer med forståelsen av hva som har blitt skrevet, da de sjelden har hatt innsyn i saksdokumentene. De opplever også å forstå ordene som blir sagt, men Barnevernsgutten hevder å ha hatt problemer med forståelsen av situasjonen, og føler ikke å ha blitt forklart årsakssammenhengene i noen særlig grad. *«Selv om de har brukt fine ord, er det jeg har sittet igjen med etter forklaringene bare at; det er sånn det er»*, sier han.

«Det med makt er kjempeviktig i barnevernet. Vi er veldig klar over den. Og vi er klar over at vi ikke må misbruke den».

-Barnevernsansatt 2

Det er ikke til å unngå at barnevernet besitter en betydelig makt gjennom sitt yrke. Utvalget som representerer barnevernstjenestene er også klar over dette, og ser på dette som et krevende ansvar.

Barnevernsansatt 2 fortalte at hun ikke er redd for at makten misbrukes i barnevernstjenesten, og at de alltid forhører seg med flere forut de tar viktige avgjørelser. Barnevernsansatt 1 sa at hun synes det er ubehagelig å ha denne makten.

«Folk der ute tror vi gnir oss i henda over å ha denne makten. Men vi synes jo det er helt forferdelig. Samtidig tenker vi at den jobben vi gjør er så viktig, og at vi må ha denne makten.»

-Barnevernsansatt 1

De barnevernsansattes fremstillinger av makten de besitter, vitner om at de er klar over sin rolle, som kan sammenlignes med den offentlige sfæren Smith omtaler. (Smith, 2005) Dette indikerer også at de er klar over hva slags innvirkning de kan ha på hverdagslivet til familiene (i den private sfæren). Likevel tales det fr at denne makten er svært viktig, slik

Barnevernsansatt 2 sier. Noen må ha denne makten for å kunne hjelpe barn som har det vondt og vanskelig.

Far i utvalget uttrykte stor bekymring da det ble snakk om barnevernets makt i intervjuet. Han har ingen tiltro til at de kan forvalte denne makten på en god måte, og at dette begrunnes med alt for dårlige kvalifikasjoner. Mor i utvalget er enig i dette og kommer med følgende uttalelse i intervjuet:

«Saksbehandlerne i barnevernet har veldig mye makt gjennom at de skal fremstille personene de møter, og dette veier tungt. Det er absolutt personer som ikke burde hatt disse jobbene. De har strategier for fremgangsmåter, men menneskene det handler om er mer kompliserte enn at de kan settes inn i et slikt system. Skjønnsutøvelsen er bare med å øke makten, og avgjørelsene de tar får for store konsekvenser til at de er egnet til å bestemme slike ting. (...) Det er like mange fornuftige foreldre som det er barnevernsansatte. Forskjellen er bare at de har all makten, mens vi som er foreldre ikke blir hørt. Det er så lite som skal til før du har en bekymringsmelding inne, så er det bare tilfeldigheter som avgjør om du mister barna»

-Mor uten omsorg for sine barn

Det moren i utvalget her refererer til, viser til en sterk mistillit til at makten utøves på en god måte. Utvalgets barnevernsansatte fremstiller de ikke som tilfeldigheter om de overtar omsorgen eller ikke, til forskjell fra morens utsagn. Det hun sier om maktforskjellene er helt typisk for Smiths' beskrivelse av dominanssystemets maktovertak på den private sfæren. (Smith, 2005) Mor som forelder opplever ikke å bli hørt, eller ha innvirkning på situasjonen. Frikoblet fra all makt, som Smith antakeligvis ville sagt.

Barnevernsbarna i utvalget uttrykte negative holdninger til barnevernets makt.

Barnevernsjenta sier hun ble kvalm av å tenke på hvor mye makt de hadde, og trodde det var mye maktmisbruk blant barnevernsansatte. Barnevernsgutten synes likeså det er skremmende hvordan de kan «herse med folk», for å bruke hans ord. Han føler å ha blitt kastet rundt i fosterhjem og institusjoner, «akkurat som de syntes det var gøy å bruke makten sin på det», la han til. Han sa også gjennom intervjuet at de minnet om konger som satt og knipset i fingrene, mens tjenerne bare gjorde deres vilje. Tjenerne var familiene ifølge gutten, og det nyttet ikke å prøve å gjøre seg fri. –For i barnevernet var man bundet som tjener til man var blitt 18 år, fortalte han.

Dette henviser bemerkelsesverdig sterkt til Smiths' private sfære, og fravær av makt og styring gjennom situasjonen. (Smith, 2005) Selv om dette fremstilles som en metafor som ikke kan bevises at har rot i virkeligheten, blir barnevernsguttens betraktninger og opplevelser lagt til grunn som reelle.

4.2 Undersøkelsesfasen, tiltak og omsorgsovertakelse

4.2.1 «Undersøkelsen skal gjennomføres slik at den minst mulig skader noen som den berører, og den skal ikke gjøres mer omfattende enn formålet tilsier. (...) Foreldrene eller den barnet bor hos, kan ikke motsette seg at en undersøkelse som nevnt i første ledd blir gjennomført ved besøk i hjemmet.» Jamfør Barnevernloven § 4-3²¹

Lovteksten kan sies å være et resultat av hva Foucault kaller biomakten, (Aakvaag, 2012) hvor barnevernet er regulert i form av lover og retningslinjer de skal forholde seg til, når de jobber ut i felt. Hvilket fremkommer i denne paragrafens tredje ledd; at foreldrene ikke kan motsette seg undersøkelse i hjemmet, viser til den rå institusjonelle makten Foucault refererer til. (Ibis.) I tillegg underbygger den hva Smith beskriver i sitt perspektiv om at det kun er et fåtall som sitter med denne rå makten, og kan få gjennomslag for det de ønsker, uten at noen kan motsette seg avgjørelser og konsekvenser det eventuelt får. Dette tuftet på den private sfæres unndragelse av makt og styring. (Smith, 2005). Det kan vises gjennom for eksempel at foreldre ikke har makt til å kunne motsette seg en eventuell undersøkelse i hjemmet. På en annen side, ville mest sannsynlig et fåtall godtatt slike undersøkelser om de selv fikk velge, og at barnevernets oppdrag da ikke ville vært gjennomførbart i så måte.

De barnevernsansatte viste gjennom sine svar at de hadde noe ulik praksis i forhold til undersøkelsesprosessene. Da de mottar bekymringsmeldinger utenifra, vurderer de meldingens alvorlighetsgrad, og beslutter om de skal ta bekymringen til følge og iverksette en undersøkelse. Så langt, hadde de samme praksis på området. Barnevernsansatt 1, hadde etter å ha inngått et samarbeid med barnevernsproffene endret noe på sine arbeidsmetoder videre i denne fasen. De snakker blant annet alltid med barnet selv i alle undersøkelser. Dette er ikke vanlig i barnevernstjenesten som Barnevernsansatt 2 representerer. Praksisen for barnevernsansatt 2, er å sende et underretningsbrev til foreldrene om at en undersøkelse vil bli iverksatt. Deretter avholdes et møte med foreldrene, og opplysninger om barnet blir innhentet. Det blir etter dette aktuelt å ta en samtale med barnet. I spesielle og svært alvorlige saker, vil

²¹ Utdrag fra Barnevernloven, hentet fra Lovdata.no 02.05-2016. Url: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100/KAPITTEL_4#KAPITTEL_4

de snakke med barnet tidligst mulig, spesielt om det er snakk om en akutt omsorgsovertakelse. I barnevernstjenesten ansatt 1 representerer, oppsøker de ofte barnet før de kontakter foreldre, og tar barnet ut av skole/barnehage eller lignende for en prat.

«Nå snakker vi alltid med barna i undersøkelsene. Vi tar ofte kontakt med barna før foreldrene vet at vi har mottatt bekymringsmelding. Når vi vet barnets syn på bekymringen, så kommer liksom ikke foreldrene seg unna heller, og det er ikke noe vits for foreldrene å gå i forsvar. Da kommer vi forttere til kjernen, og foreldrene tar det som oftest greit når vi forklarer hvorfor vi gjør det sånn.»

-Barnevernsansatt 1

Begge barnevernstjenestene benytter hjemmebesøk som en del av undersøkelsesprosessen. Dette for å se hvordan barna lever, og se samspillet mellom foreldre og barn på hjemmebane. Her brukes det mye skjønn i vurderingene av relasjonene mellom foreldre og barn, men det blir også sett etter materielle mangler og lignende under disse hjemmebesøkene. Barnevernsansatt 2 forteller at mange foreldre er gode på å si det de tror barnevernet vil høre, men det gjennomskuer de fort, hevder hun. Barnevernsansatt 1 sier også at det foreligger en del skuespill fra foreldrenes side i undersøkelsesprosesser.

«Er vi usikre på om det er skuespill, må vi ha langsiktige observasjoner for å se om de sprekker. Det er greit at de klarer å holde seg i en og en halv time, men klarer de å holde seg i fire timer? Hvis vi tenker det er nødvendig med hyppigere og lengre observasjoner enn det, så gjør vi det også.»

-Barnevernsansatt 1

Barnevernsansatt 2 sa ikke noe om så lange observasjoner i hjemmet, men at de foretar både planlagte og uanmeldte besøk i hjemmet dersom de tenker det er nødvendig, for å avdekke virkeligheten rundt hvordan familielivet fungerer. Dette praktiserer også den andre barnevernstjenesten i utvalget.

Det at de barnevernsansatte har noe ulik praksis i forhold til hvordan undersøkelsesprosesser gjennomføres, er den største forskjellen på disse to informantene, og de synes ellers å være like i sine arbeidsmåter. Samarbeidet barnevernsansatt 1 har med barnevernsproffene har gjort at de har endret en del begreper som for eksempel at de ikke kalles saksbehandler, men *kontaktperson*. Dette gjør ikke barnevernstjenesten som ansatt 2 representerer, men dette vurderes ikke til å ha de største betydningene for hvilken hjelp foreldre og barn mottar.

Barnevernsansatt 1 er i ferd med å bli mer mobile, da de får egen ipad de kan skrive saksmapper, eller *barnets mappe* som de har begynt å kalle det, ifølge informanten. Disse brukes ute på oppdrag, i samtaler med barna. Dette er heller ikke en ordning den andre barnevernstjenesten har fått enda, men noe det kan antas at vil komme etter hvert.

Ingen av foreldrene snakket positivt om selve undersøkelsesprosessen. Både mor og far i utvalget brukte ord som overvåket, kontrollert og kunstig. De opplevde ikke barnevernet som en hjelpeinstans i denne prosessen, heller en etat som «*var ute etter å finne feil ved dem*». Dette er langt fra hvordan barnevernet presenterer sin rolle i undersøkelsesprosessen, selv om de sa de er klar over at dette er en fase av barnevernssamarbeidet hvor foreldrene føler seg gransket på mange måter.

«Undersøkelsesprosessen ved den mellomste var veldig intens. Barnevernet kom ca. annenhver dag da jeg sto opp. Hun satt i 2-3 timer og stilte meg ulike spørsmål, og jeg ble veldig sliten av det. Jeg kunne heller tenke meg å gå en tur og få litt frisk luft etter morgenrutinene, men da skulle jeg heller sitte inne og nærmest bli forhørt av henne. Hvis jeg lekte med barnet mitt og ikke svarte på spørsmål, noterte hun at jeg ikke svarte på spørsmålene hun stilte. Og hvis jeg var med på utspørringen, noterte hun seg at jeg ikke ga barnet mitt oppmerksomhet. Så håpløst følte det.»

-Mor uten omsorg for sine barn

Hun fortalte videre om andre hendelser fra undersøkelsesprosessen som hun «*følte seg dømt til å gjøre feil i*». Hun forklarte at hun ble utsatt for en enorm makt, i en situasjon hun ikke kunne kontrollere eller forandre på noen måte. Dette minner mye om Smiths' beskrivelse av dominanssystemet, hvor *de som styrer* har all makt over *de som blir styrt*. (Smith, 2005) Når representanter fra barnevernstjenesten kommer på hyppige og langvarige visitter, som er til hinder for mors planer for dagen, og det kan dermed tales for at barnevernstjenesten har en enorm innvirkning på hverdagen til familien de er inne i, slik som Smith hevder. På bakgrunn av mors skildringer av denne fasen, minner den sterkt om hva som er typisk for den private sfæren, slik Smith fremstiller den. (Ibid.) Mor følte barnevernet allerede hadde bestemt seg for å finne feil ved henne, og hun sier også at det følte som om de hadde «*personlige motiver for å ikke like meg*», slik hun sa i intervjuet.

Far i utvalget hadde tilnærmet like erfaringer ved undersøkelsesprosessen og hjemmebesøkene. Når han ble bedt om å fortelle om hvordan han følte å ha blitt møtt av barnevernet, er ikke det å anse som noen positiv refleksjon.

«Jeg har vært utfor mye i mitt liv, spesielt i den perioden jeg ruset meg. Jeg har sett mange av de fyrene som virkelig er tøffe og brutale, som det har vært vanskelig å forholde seg til. Men det avskyelige måten barnevernet har møtt meg på som menneske, har jeg ikke møtt sidestykke til. Hverken før eller siden.»

-Far uten omsorg for sine barn

Han følte undersøkelsen var den perioden som barnevernstjenesten brukte for å samle bevis mot foreldrene. Han forteller han slet i mange år med de beskyldningene han hadde fått gjennom undersøkelsesprosessen.

«For eksempel det at jeg hadde jenta i en lekegrind på stua, det sa de følte som å være i fengsel for henne. Og også det med at barna mine ikke fikk nok mat. Det var grove beskyldninger. Det var så vondt at disse menneskene faktisk trodde at lekegrinda hos oss var en straffeanstalt, og at barna mine la seg sulten om kvelden. Barna fulgte vekstkurvene sine, og de var friske. Jeg vet ikke om barnevernet faktisk trodde det, eller om det var en del av bevisførselen deres.»

-Far uten omsorg for egne barn

Far skildrer opplevelsen av observasjonen barnevernet hadde av relasjonen mellom han og barna i intervjuet. Barnevernet har uttrykt både under undersøkelse og samvær at forholdet han har til sine barn er kunstig, at han ikke kommer ned på barnas nivå under lek, ifølge informanten. Men far sa dette er en naturlig konsekvens av at noen sitter og ser på leken og samhandlingen mellom foreldrene og barna. «Det må jo bli kunstig det», sier han. Med dette fremstiller far barnevernsansatte som personer som gjør noe med hverdagssituasjonen til hans familie, bare ved å være tilstede i hans hjem, med en besittelse av makt. Underforliggende i hans utsagn råder det en viss avmakt, hvor han føler å ikke lykkes i å gjøre det riktige, samme hvordan han velger å handle, som også er karakteristisk for Smiths' beskrivelse av den private sfære, underlagt dominanssystemet. (Smith, 2005) Han henviser også til normalitetstrykket som Foucault presenterer som den mektigste mekanismen i panoptisk disiplinering (Foucault, 1975), og hevder at dette på et vis er uoppnåelig, gjennom hans avsluttende utsagn på dette temaet;

«Det blir jo helt tullete, det er jo ingen som er perfekt. Og er man perfekt, så er jo faktisk det feil også. –For det er jo ikke normalt!»

-Far uten omsorg for sine barn

Barnevernsbarna hadde ulike svar på spørsmål som var relatert til undersøkelsesopplegget. Gutten husket at han var redd de gangene barnevernet plutselig sto på døra. Han sier han var redd for at de skulle ta han med seg, hver gang de kom. Han husker også at mor alltid stresset sånn forut at de skulle komme, og han ryddet alltid rommet ekstra godt. Han husker spesielt en gang mor ba han legge en fjernkontroll til en radiostyrt bil på gulvet, slik at det ikke skulle synes at de hadde ryddet til at de kom. Han husker ikke så mye av det som skjedde under selve hjemmebesøkene, bare at han var redd, og synes at de var skumle. Det Barnevernsgutten sier om hjemmebesøkene i undersøkelsesfasen, har sterke likhetstrekk med hva Foucault hevdet om den panoptiske disiplineringen. (Foucault, 1975) Det å rydde på en måte som gjør at det ser rotete ut, tyder på en form for selvdisiplinering som lever opp til hva denne familien anser det forventes av normaliteten. Selve ryddingen for å fremstille seg selv som et hjem som tilfredsstillt kravene for hva som er normalt, for så *skjule* at de hadde ryddet, som en slags bekreftelse på at det normalt ser slik ut i hjemmet.

Barnevernsjenta derimot hadde ikke undersøkelsesdel i sin sak. Hun hadde selv lyst på kontakt barnevernet, for hun kunne tenke seg å bli barnevernsbarn, slik som naboenta. Hun hadde alt, og fikk alltid det nyeste og kuleste. Jenta fra dette studiet hadde ikke de materielle tingene som var med i tiden. Hun sa at denne sjalusien til naboenta var hovedgrunnen til at hun ville inn under barnevernet, og tenkte det var lurt å fortelle skolen om den gangen stefar var fysisk mot mor. Rektor kontaktet barnevernet og politiet, og hun ble tatt ut til en samtale i skoletiden. Det ble ikke iverksatt noen undersøkelse, og jenta hørte ikke mer før barnevernet hentet henne en ukes tid senere. De la det hun hadde sagt i samtalen til grunn for en akutt omsorgsovertakelse, ifølge jenta.

«De sto plutselig bare der. Enten blir du med oss frivillig, ellers kommer det en politibil og tar deg med [sa de barnevernsansatte]. Derfra ble jeg kjørt rett til det de kalte en ny plass. Jeg hadde ikke noe valg, jeg ville jo ikke at naboene g alle skulle se meg bli kjørt bort i en politibil og aldri komme tilbake igjen».

-Barnevernsjenta

Makten som barnevernet besitter, kommer her til uttrykk. En objektiv organisering står sterkt i dominanssystemet, slik Smith fremstiller perspektivet. (Smith, 2005) Gjennom denne opplevelsen som barnevernsjenta referer til, fremstår omplasseringen som et objektivt faktum, som barnevernet har i oppdrag å utføre. Politiet som institusjon kan bistå, dersom oppdraget skal by på problemer. De menneskelige aspektene, den kroppslige tilstedeværelsen og

følelsene virker gjennom utsagnet, tilsidesatt. Noe som igjen taler for at Smiths' perspektiv gjør seg gjeldende. (Ibid.) Det legges til at det er mulig barnevernstjenesten i oppdraget å omplassere jenta, kan tenkes å ha framstått mer humane enn hva som skildres i utsagnet, da dette sannsynligvis har vært en svært traumatisk opplevelse for jenta.

4.2.2 «Kommunen skal følge nøye med i de forhold barn lever under, og har ansvar for å finne tiltak som kan forbygge omsorgssvikt og atferdsproblemer», jamfør Barnevernloven § 3-1.²²

Begge representantene fra barnevernstjenesten er skjønt enige om at de oftest setter inn tiltak i sine barnevernssaker. Dette underbygges med statistikk, som viser til at 61% av barn under barnevernet mottok hjelpetiltak, mens 39% var plassert utenfor hjemmet i 2014.²³ Dette er alt fra økonomisk hjelp til barnehage/SFO/fritidsaktiviteter og lignende, til egne veiledere som er i hjemmet over tid. Barnevernsinstitusjonene gir de samme former for hjelpetiltak, og legger skjønnsmessige vurderinger til grunn for hvilke-, og hvor mange hjelpetiltak de aktuelle familiene trenger.

Foreldrene synes hjelpetiltak er en mye bedre løsning enn omsorgsovertakelse, og mener tiltak burde vært brukt i større grad, for å gjøre foreldrene «gode nok» til å ivareta sine egne barn.

«Jeg skulle ønske det var mer fokus-, og mer hjelpemidler til å la familier være familier. Selv om omsorgen kanskje ikke er kjempegod, så kan den med hjelpetiltak og veiledning gjøres god nok. Da kan barna fortsette å bo hjemme i trygge omgivelser, og ha det godt. Da må målet være nådd på en måte.»

-Far uten omsorg for sine barn

Barnevernsjenta har ikke mottatt hjelpetiltak i hjemmet, og gutten sa noe om at han heller ikke merket stort til hjelpetiltakene, men vet at barnevernet betalte for at han kunne gå på gitartimer når han bodde hjemme. Han husker også å ha hørt hans mor snakke om at det hadde vært bedre å betale disse selv, og at de fint hadde klart det. Hun hadde gitt uttrykk for at det var bedre å være blakk, enn å ha med de å gjøre. Dette referer ikke til noe særlig godt samarbeid. Tiltaksdelen av barnevernsarbeidet ble ikke særlig vektlagt av barna, og

²² Utdrag fra Barnevernloven, hentet 02.05-2016 fra Lovdata.no. Url: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100/KAPITTEL_3#§3-1

²³ Informasjon hentet fra Barne- ungdoms- og familiedirektoratet 03.05-2016. Url: http://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/

foreldrenes hovedsynspunkt var at de savnet mer av det, og mindre overtakelser. Det synes å være omsorgsovertakelsene som sitter dypest i disse to gruppene av utvalget.

Det kan tenkes at foreldre og barn ikke ønsker tiltak i utgangspunktet, men at når alternativet er omsorgsovertakelse, blir tiltak foretrukket. Uten at det finnes belegg i undersøkelsens data for å kunne fastslå dette.

4.2.3 «Vedtak om omsorgsovertakelse kan treffes dersom det er alvorlige mangler ved den daglige omsorgen barnet får, eller alvorlige mangler i forhold til den personlige kontakt som det trenger for sin alder og utvikling. Det kan også treffes ved at foreldre hindrer syke barn behandling, ved overgrep eller mishandling, og dersom det er fare for at barnets helse og utvikling kan bli alvorlig skadd. Et slikt vedtak kan ikke treffes dersom det kan skapes tilfredsstillende forhold for barnet ved hjelpetiltak», jamfør Barnevernloven § 4-12.²⁴

Dette er lovteksten barnevernet forholder seg til når de er svært bekymret for barn, og velger å bringe saken inn for fylkesnemnda. Begge barnevernsansatte er veldig klare på at dette er siste utvei, når alt annet er prøvd. De er også skjønt enige om at det å gå i nemnda gir en ugrei følelse for de som mennesker, men at de gjør det for barna.

«Dagene i fylkesnemnda, er tunge dager på jobb. Men jeg tenker alltid på barna, og gjør det for dem. Det er klart det er lettere å gå i nemnda om det gjelder svært alvorlige ting som for eksempel overgrep. Det er mer vanskelig hvis vi har vært usikre i en sak, selv om det alltid er med stor overbevisning om at vi gjør det riktige, hver gang vi bringer saker dit.»

-Barnevernsansatt 2

Loven er klar på at omsorgsovertakelse skal skje, bare da det ikke er mulig å skape tilfredsstillende forhold i hjemmet. De barnevernsansatte i utvalget er også klar på at de ikke tar saker inn til fylkesnemnda dersom de ikke føler seg sikre på at barna ikke vil kunne ha en god omsorgssituasjon i det biologiske hjemmet. Foreldrene derimot, er av en annen oppfatning.

Mor uten omsorg for egne barn i utvalget, ble fratatt omsorgen for siste barnet på fødestua, da barnet var én time gammelt. Hun føler ikke at hun fikk sjansen til å vise at hun var egnet som mor, eller at barnevernet undersøkte noe som helst. Hun hadde av redsel for barnevernet ikke

²⁴ Utdrag fra Barnevernloven, hentet 05.05-2016, fra Lovdata.no. Url: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100/KAPITTEL_4#§4-12

skrevet under papirer på at hun godtok undersøkelse før fødselen, så de tok barnet basert på saken som gjaldt de andre barna.

«Jeg fikk vært med på min datters første måltid. Etter det bæsjet hun, og pleierne tilbød seg å skifte bleien. Jeg hadde akkurat født, så jeg lot de ta henne med for å gi henne en ny bleie. Da så jeg henne ikke mer. (...) Politiet kom like etterpå og fortalte at det offentlige hadde overtatt omsorgen for jenta. Begrunnelsen for at det hadde skjedd på denne måten, var at det var en metode barnevernssjefen foretrakk. Ingen spurte hva jeg foretrakk.»

-Mor uten omsorg for egne barn

Dette opplevdes som en svært stor inngripen i mors og det nyfødte barnets liv, ifølge informanten. Det å skulle ligge på fødeavdelingen med melkespreng og la kroppen heles etter en fødsel, uten sitt barn, følte naturlig nok tung, uttrykte hun i intervjuet.

Barnevernstjenesten kan i dette tilfellet som er beskrevet, bli oppfattet som kaldt, objektivt, saklig og effektivt, karakteristika for dominanssystemet. (Smith, 2005) Det å ha makt til å gjennomføre slike endringer i menneskers hverdagsliv, påvirker moren saken berører, som ikke er i stand til å motsette seg en slik forandring i situasjonen, eller styre utfallet på noe vis. Når mor sier at hun ikke er blitt forespurt om hva hun foretrekker i situasjonen, viser det til fravær av den menneskelige og følelsesmessige biten, hvor hun er uten styringsmakt over situasjonen, hvilket Smith hevder er typisk for den private sfæren. (Ibid.)

Far i utvalget røyket på den tiden han mistet omsorgen, hasj. Nesten daglig, og benyttet det rusmiddelet på samme måte som andre drikker rødvin på kveldene, ifølge han selv. Men han sier klart i intervjuet at han er helt enig i at rus ikke er forenelig med barn, og at han forstår barnevernet gjorde noe den gangen.

«Jeg er på én måte enig i at jeg ikke var en egnet omsorgsperson for barna der og da, siden jeg ruset meg. Men jeg er ikke enig i at jeg aldri ville kunne bli det, eller at det var en feil som ikke kunne rettes opp.»

-Far uten omsorg for sine barn

Far i utvalget har mistet omsorgen for 3 av sine barn, men har omsorgen for sitt sist fødte, på 1 år. Han har kjempet en mange års kamp for å få mer samvær og normalisert kontakt med sine barn, og mener barn i alle aldre har behov for å sammenligne seg med noen. Og dersom disse personene er skiftende eller «ingen god match», vil det ifølge han virke forvirrende,

mener han. Han sa det er sunt for barna å få identifisere seg med de biologiske foreldrene, uten at det skal være noe galt.

«Man ser jo adopterte personer reise verden rundt for å finne sine biologiske opphav. Det er bare å se noen episoder med Tore på Sporet, så skjønner man fort hva biologi betyr for folk»

-Far uten omsorg for egne barn

Far forteller også om episoder hvor barna har hatt lyst til å være hos far, og ha mer kontakt. Han har da følt at han har måttet avvise dem av lojalitet til fosterforeldrene. Ikke for å være snill mot fosterforeldrene eller barnevernet, men for å være snill med barna. Fordi *«jeg har skjønt hvor vanskelig dette har vært for dem.»* Han hevdet at det preger barna veldig at de ikke kan ha mer med far å gjøre enn hva som er tilsiktet. Personlig for fars del, har omsorgsovertakelsen gjort mye med hans hverdag, og liv som sådan.

«Jula 2015 er den første jula jeg ikke har vurdert å ta mitt eget liv, siden de tok barna i 2003. Det er 12 tragiske julefeiringer jeg har forsøkt å mestre på best mulig måte. Men det er jo ikke bare jula. Påske og andre familiehøytider har også vært tunge. Men liksom ikke har hverdagens vært. Hverdagen uten barna jeg elsker så høyt.»

-Far uten omsorg for sine barn

Barnevernet har med bakgrunn i fars fremstillinger hatt en stor inngripen, og styringsmakt over fars og barnas liv og hverdag. Han hevder å ha forsøkt gjennom rettssystemet 7 ganger, å få tilbake-, og få mer samvær med sine barn. Han hevder også å ha forsøkt gjennom å ha skikket seg veldig som omsorgsperson i forhold til at han har vært rusfri de siste 10 årene barna har bodd under offentlig omsorg, samt at han har jobbet-, og jobber i vel ansette stillinger og har store verv i samfunnet. Likevel er samværet minimalt i forhold til hva han selv hevder er riktig, og hva han mener er til det beste for barna. Sammenlignet med Smiths beskrivelse av den private sfære, kan det trekkes likhetstrekk i forhold til i at han som en del av denne sfæren ikke har innvirkning på det objektiverende og kalde systemet, som far hevder å møte. (Smith, 2005) Det at far har vurdert å begå selvmord årlig på grunn av konsekvensene omsorgsovertakelsene har medført på hans hverdagsliv, understreker graden av innvirkning dominanssystemet har hatt.

Barnevernsjenta ble hentet brått på døren hjemme hos sin biologiske familie. Hun ble med frivillig, for å slippe at politiet kom og tok henne med tvang. Hun beskrev det som tøft å dra fra familien, og at ting ble langt fra hva hun hadde sett for seg når hun hadde misunt

nabojenta som bodde i fosterhjem. Hun har bodd i to forskjellige fosterhjem hvor det ikke gikk så bra, og endte opp boende på institusjon til hun ble myndig. Hun beskriver det som «helt jævlig» å bli tatt ut av hjemmet og kastet inn i en ny tilværelse, hvor ingenting følte bra.

Barnevernsgutten visste om omsorgsovertakelsen før den fant sted, og fikk tid til å «ta farvel» med kjente og kjære. Det var moren som skulle levere han på en institusjon på gitt dato og klokkeslett. De fikk vite det to dager før, og gutten sier han rakk å grue seg masse. Han hevder selv å ha hatt det best hjemme, selv om det ikke alltid var bare greit. Det å skulle forlate alt sammen; foreldrene, familien, gutta, jenta han var forelska i, alt sammen, var den verste følelsen han hadde kjent på, sa han.

«Selv om jeg hadde blitt så stor at jeg egentlig syntes det var litt kleint, lå jeg i senga til mutter'n siste natta. Det var både godt og vondt. Det var så digg å bare kjenne at hun var der, og holdt meg hardt. Men så visste jeg jo at det kom hun ikke til å gjøre i morgen eller neste uke. Det var den verste følelsen jeg noen gang har hatt ass. Jeg var pissredd. Jeg er sikker på at mutter'n ikke sov et sekund den natta, men bare lå og så på meg, og strøk meg i håret. Det var som om vi skulle dø begge to, og hadde bare de siste timene sammen».

-Barnevernsgutten

5.0 Oppfølging og refleksjoner rundt barnevernssamarbeidet

5.0.1 «Barnevernstjenesten har etter omsorgsovertakelsen et løpende og helhetlig ansvar for å følge utviklingen til barnet, herunder ansvar for å følge utviklingen til barnet og foreldrene. (...) Barnevernstjenesten skal kort tid etter omsorgsovertakelsen kontakte foreldrene med tilbud om veiledning og oppfølging»²⁵, jmfør Barnevernloven § 4-16

Barnevernsansatt 1 sier gjennom intervjuet at de er pliktig å følge opp foreldrene etter omsorgsovertakelse, men hevder å ha fått en del kritikk på dette temaet, noe hun sa er berettiget. Ofte opplever de at foreldrene ikke er interessert i noen oppfølging, som følge av at de er sinte over at barnevernet har tatt fra de barna. Men hun argumenterer også for hvorfor oppfølgingen forsømmes fra deres side.

«Hvis vi har jobbet lenge og intens med en sak, og endelig får medhold i nemnda så barnet blir flytta, så puster vi litt ut. Så er det masse arbeid med å få flyttet barnet. Masse papirarbeid, og masse oppfølging av fosterforeldrene og barnet. Dette blir naturligvis

²⁵ Utdrag fra Barnevernloven, § 4-16. Hentet 05.05-2016 fra Lovdata.no. Url: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100/KAPITTEL_4#§4-16

prioritert. Samtidig burde oppfølgingen av foreldre være tilstede, da barnet skal ha samvær i mer eller mindre grad, ettersom hva nemnda har bestemt.»

-Barnevernsansatt 1

Foreldrene i utvalget føler ikke å ha blitt fulgt opp overhodet, men heller har mistet sin stemme totalt etter å ha mistet omsorgen, ifølge informantene. Mor i utvalget henviser til sitt stempel som psykisk syk, som frarøver henne all rett til medvirkning i barnas situasjon. Hun opplever å føle seg umyndiggjort tverrfaglige samarbeidsmøter, og ute av stand til å fremme sine ønsker for barnet. Far i utvalget føler å bli sett på som en spedalsk, som iherdig higer etter kontakt med barnene sine, men heller ikke blir hørt, eller forsøkt forstått. Han har etter å ha kjempet flere år, fått være med på kontaktmøter ved skolen til sine barn. Dette er den innsikten han får i barnas utvikling og hverdag, sier han. Han henviser også til at hans barn blant annet har gått på Montessori-skole, mot hans vilje. Og at hva han hevder å ha uttrykt av verdier og holdninger, ikke er blitt hørt. Dette kan igjen sees i sammenheng med Smiths' perspektiv på den private sfære. (Smith, 2005) Når foreldrene er blitt fratatt omsorgen opplever de i veldig sterk grad å ha mistet retten til kontroll og styring over barnas liv, noe som er et særdeles typisk trekk med hva Smith sier på dette området. (Ibid.)

Barnevernsbarna er entydige i sine svar som omhandler oppfølging. Tilsynsfører i de ulike fosterhjemmene og institusjonene er ikke en ordning de skryter av, og ei heller anser som oppfølging. Mer pliktpregete samtaler, som hverken barna eller tilsynsføreren blir omtalt å være komfortable med. Når barnevernsbarna i utvalget er blitt 18 år, har de opplevd å få kontakten med barnevernet avskåret. Barnevernsjenta fikk hjelp til å ordne leilighet, og synes de på institusjonen hun bodde på i øyeblikket hun ble myndig har til god hjelp med dette. Barnevernsgutten fikk også hjelp til husrom, og veiledning til hvordan å søke sosialhjelp ved NAV.

«Jeg sitter igjen med en skam på samfunnets vegne. Jeg føler ikke at jeg har noe å skamme meg over selv, jeg føler heller at jeg er en sterk person som har tålt all den turbulensen jeg har vært gjennom.»

-Mor uten omsorg for sine barn

Dette sitatet kommer fra intervjuet med mor uten omsorgen for sine barn, som reflekterer over samarbeidet hun har hatt med barnevernstjenesten.

Barnevernsutvalget avsetter ikke stor tid til refleksjoner over samarbeidet, men de skriver en sluttrapport for hver avsluttede sak.

Foreldrene derimot har mange refleksjoner rundt dette samarbeidet, i hovedsak er disse av negativ art for begge informantene. Far i utvalget sier følgende om barnevernet: *«Å sette seg så høyt over andre, og være så fordømmende, så iskald, og så respektløs. På ingen måte være interessert i å anerkjenne at jeg kan ha en innsikt, noe kunnskap, ett eller annet jeg kan vite som kan komme barna mine til gode. Det slutter aldri å sjokkere meg.»* Han hevder videre at barnevernet har hatt veldig stor innvirkning på hans liv.

«Barnevernet har fått meg til å føle seg som et pariakaste. De har fått meg til å få lyst til å ruse meg, og vurdere om livet er verdt å leve. Det har også gjort noe med menneskesynet mitt. Jeg har i etterkant av omsorgsovertakelsen hatt stygge tanker om andre mennesker. De som har gjort meg så mye vondt i barnevernet, velger jeg nå å tro at ikke har gjort det for å være ondskapsfull eller slem, men at de har gjort det i mangel på forstand og kunnskap. Jeg er veldig glad at jeg tenker sånn, hvis ikke ville jeg vært overfylt av hat. Men jeg har også kjent på hat.»

-Far uten omsorg for sine barn

Far hevder også at hans erfaringer med barnevernstjenesten, påvirker hans hverdag og hvordan han forholder seg til institusjonene gjennom hans sønn som han har omsorgen for. Han er klar på at han har måttet tatt et valg, gjennom å stole på barnehagen og helsesøster, selv om dette heller ikke nødvendigvis har vært bare enkelt. Likevel hevder han å ha en «barnevernstraume», som han kaller det. *«Hvor mye eller lite feil skal man egentlig ha da? Jeg plager nok meg selv med sånne tanker innimellom»*, sier far i utvalget når han snakker barnevernstrauma. Dette går ut på tanker om småting som kan se negativt ut, i forhold til for eksempel barnehagen, som han igjen er redd kan få katastrofale konsekvenser med barnevernet.

«Jeg kan komme i barnehagen og se at han har en flekk på bodyen. Da blir jeg veldig stressa, og tenker på hvordan jeg skal få fjernet den, slik at de ansatte ikke ser det. Eller tanker som går på om gutten så tilstrekkelig glad og fornøyd ut når jeg leverte han i barnehagen. Eller om at guttens glede over å se barnehagetantene, kan tolkes som noe negativt.»

-Far uten omsorg for sine barn

Dette kan vitne om en situasjon hvor «tanken har fått makt over tanken» (Foucault, 1975: 179), slik som Foucault uttrykte gjennom perspektivet panoptisk disiplinering. Sitatet til far i utvalget tatt i betraktning, kan det tyde på at han har latt tankene om hva som forventes av han i forhold til normalitetstrykket, styre hans tanker for handling.

Barnevernsjenta ser tilbake på en tid i fosterhjemmene hvor hun ble særdeles strengt kontrollert. Hun fikk blant annet ikke bruke telefon eller datamaskin uten at fosterforeldrene satt i samme rom, og overvåket aktiviteten. Fosterhjemmet kan ses som en panoptisk institusjon slik Foucault beskrev disse. (Foucault, 1975) Dette med tanke på at de ifølge perspektivet har i oppgave å kontrollere «avvikerne», som det tidligere i studien er argumentert for at barnevernsbarna kan regnes som. Fosterhjemmene samarbeider tett med barnevernet²⁶, og videreformidler informasjon jevnlig til dem. Det kan være grunnlag for nye tiltak dersom det behøves i hjemmet, noe som også kan minne om biomakten Foucault presenterer. (Aakvaag, 2012). På en annen side, er dette svært gunstig, og også nødvendig for barnets beste, dersom det skulle oppstå vanskeligheter rundt fosterfamilien, som barnevernet kan bistå i.

Barnevernsjenta opplevde det også vondt at fostermor, spesielt i det ene fosterhjemmet forsøkte å overta plassen til hennes biologiske mor, og dette gjorde samspillet i fosterhjemmet svært vanskelig. Hun hevder barnevernet gjør feil på feil, og at de ikke har tatt godt vare på henne under den offentlige omsorgssituasjonen. Hun hadde det likevel best på institusjonen, men det var ikke takket være barnevernstjenesten, men de ansatte som jobbet der.

Barnevernsgutten har ingen positive henvisninger til sin tid under offentlig omsorg. Han klandrer barnevernet for at han ikke har så god kontakt med biologiske foreldre, og søsterens selvmord. I tillegg legger han skylden på barnevernet for å ha blitt rusavhengig.

«Det er så jævla irriterende at de har klart å gjøre meg til en narkis. Det var sikkert det de ville også, eller kanskje helst at jeg hadde gjort som søstera mi. Men den gleden skal de faen ikke få.»

-Barnevernsgutten

²⁶ Oppfølgingen barnevernet har med fosterhjemmene, er hjemlet i Barnevernlovens § 4-22. Hentet 9.05-2016 fra Lovdata.no. Url: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100/KAPITTEL_4#§4-22

6.0 Konklusjon

Barnevernssamarbeidet berører mange familier i Norge²⁷, og er derfor et svært aktuelt tema. Denne studien berører kun et snevert utvalg av barnevernssamarbeidet som sådan, men gir likevel funn som er av interesse for hvordan de representerte barnevernstjenestene praktiserer arbeidet ut fra de føringer som er lagt, og hvordan utvalgets resterende informanter opplever et slikt samarbeid. Det eksisterer bemerkningsverdige sprik i måten barnevernstjenesten omtaler sitt arbeide, og hvordan det utførte jobben oppleves av utvalgets foreldre og barnevernsbarn. Det at barnevernstjenestene har noe ulik praksis i forhold til undersøkelsesprosessen, viser at det kan råde ulike fortolkninger av hvordan føringene skal håndteres og hvordan praksisen skal være.

Hvilket gjelder studiens teoretiske inngang, er det naturlig at denne har preget analysen, og bildet tolkningene gir av barnevernstjenestene som institusjon. De teoretiske perspektivene som er anvendt, har til felles at de er kritiske til institusjonell makt, noe barnevernet nødvendigvis må besitte for å utfylle sin funksjon. Smiths' teori om institusjonell etnografi og dominanssystemet, kan sies å bli særlig sympatiske i forhold til foreldregruppen og barnevernsbarna. Dette vil også sette sitt preg på analysen. Studien kan kritiseres for ikke å ha brukt institusjonell etnografi like aktivt som de andre perspektivene, men denne teorien er bakgrunn for å la foreldrene og barna uttrykke seg gjennom sine opplevelser, erfaringer, og sin virkelighet. Dette er noe av bakgrunnen til at hva de har sagt, er blitt vektlagt i så stor grad, og brukt som grunnlag for fortolkning opp mot teorien, gjennom analysedelen. Det tendenses å foreligge fortolkninger som går i barnevernets negative favør, gjennom en slik teoretisk tilnærming. Dette med bakgrunn i at perspektivene sier mye om hvorfor denne makten er noe negativt, fremfor å vektlegge dens nødvendighet. Dersom studien hadde lagt en mer systemvennlig teoretisk inngang til grunn for undersøkelsen, ville analysen fremstått annerledes, men funnene fra datamaterialet ville fremdeles vært de samme. Det fremkommer heller ikke stor grad hvilken makt barnevernstjenestene er underlagt gjennom denne tilnærmingen, men fokuset blir mer rettet på barnevernets utøvelse av makt.

Studien benytter ikke særlig mye tidligere forskning på feltet, da det ikke er meg bekjent at det er gjort forskning av kvalitativ art som er rettet mot nettopp denne tematikken. Det er

²⁷ Informasjonen er hentet fra bufdir.no 12.02-2016. Url: http://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/

likevel benyttet en stor undersøkelse som er brukt ved flere anledninger i studien, samt forskning av kvantitativ art for å redegjøre for omfang av forskjellige aspekter ved temaet.

Studiens foreldre-, og barnevernsbarn-utvalg, er ikke knyttet opp til utvalget fra barnevernstjenestene. Dersom dette hadde vært tilfelle, ville det vært mulig å gi mer eksakte svar på hvordan det konkrete samarbeidet opplevdes, i forhold til hvordan det var blitt utført. Det var ikke mulig gjennom denne undersøkelsen, da barnevernstjenesten er underlagt taushetsplikt, og utvalget besto av mennesker som ikke sto i barnevernssaker på tidspunktet studien ble gjennomført. Dersom dette hadde vært mulig, ville observasjon også vært en interessant tilnærming for å undersøke barnevernssamarbeidet nærmere.

Forskningsspørsmålet som berørte det samme tema sett opp mot omsorgsbegrepet og barnets beste, viser til visse likheter rundt omsorgsbegrepet mellom barnevernet og foreldrene i utvalget, og det fremkom ikke store forskjeller rundt begrepet barnets beste heller, selv om foreldrene i utvalget var klar på at omsorgsovertakelsene ikke hadde vært til barnas beste, og at situasjonene kunne vært løst på bedre måter.

Tillitsspørsmålet som reises gjennom studiens forskningsspørsmål, viser til sprikende oppfatninger i utvalget. Barnevernet hevder å ha god dialog med foreldrene, og tillitt til barna, noe utvalgets representanter avviser.

Hvilket gjelder maktbesittelsen til barnevernet, råder det ingen sterk uenighet om at de må besitte denne, og barnevernsutvalget viser til at dette ikke er noe de liker å ha. Forskjellen her er at barnevernet mener å utøve makten på en god og forsvarlig måte, noe som oppleves motsatt for foreldrene og barnevernsbarna i utvalget.

De ulike fasene i barnevernssamarbeidet hadde alle i utvalget vært gjennom, sett bort fra tiltaksfasen i Barnevernsjentas' sak. I denne delen av studien var hensiktene målt opp mot opplevelsene svært sprikende. Ingen av de ulike fasene kan sies å ha samsvar mellom hva barnevernsrepresentantene fremstilte, og hva foreldrene og barna hadde erfart.

Refleksjonene foreldrene og barnevernsbarna har gjort seg rundt barnevernssamarbeidet, er enestemt negative. De viser til en mistillit og bitterhet som er gjennomgående for begge informantgruppene som ikke er fra barnevernstjenesten. Dette med unntak av far i utvalget, som hevdet å ha kommet over denne følelsen av bitterhet, ved å forsøke å unnskyldde barnevernet, med bakgrunn i deres trolige uvitenhet.

Studiens problemstilling reiste spørsmålet om hvordan barnevernets formål og arbeid opplevdes i praksis. Dette er det gitt en grundig gjennomgang av i analysekapittelet, hvor det kan konkluderes med at det ikke er samsvar mellom barnevernsutvalgets formål og arbeid, og foreldrene og barnas opplevelse av praksisen, da det er store avvik mellom tiltenkt og utøvd hjelp, sett i lys av de opplevelsene og erfaringene som råder i studiens utvalg.

Det ville vært interessant å foreta videre forskning på hvorfor det er slik, og hva som eventuelt kan forbedre dette samarbeidet, slik at partene er samsvarte i forhold til utøvd hjelp og opplevelser av dette. Det hadde også vært spennende å basere et studie med bakgrunn i all den etablerte forskningen på barnevern, og fått dannet et helhetlig inntrykk av alle aspekter ved barnevernsarbeidet. Både når det gjelder oppfølging av foreldre, barn, fosterforeldre og tilknytning til øvrig familie rundt barn under offentlig omsorg. Det foreligger en del forskning på hvordan foreldre og barn klarer seg i livet etter omsorgsovertakelse, noe det hadde vært interessant å gjøre kvalitative undersøkelser av. Et annet spennende aspekt ved barnevernsarbeidet det ville vært interessant å belyse nærmere, er økonomien i barnevernssystemet slik det fungerer i dag. For eksempel; Hvordan barnevernet kan bli mer kostnadsbesparende, uten at det går ut over barnas beste? Det foreslås også studier av en problemløsende art, hvor det kunne blitt forsket på hva som skal til for at foreldre og barn skal oppleve hjelpen fra barnevernet slik den er ment å fungere, med forslag til endringer basert på tidligere erfaringer hos barnevernet, foreldrene og barna. En slik studie kan gjennomføres med bakgrunn i de funn denne Bacheloroppgaven har gjort.

7.0 Litteraturliste

7.1 Bokkilder

- Aakvaag, G. C. (2012) Moderne sosiologisk teori. (3.utg) Oslo: Abstrakt Forlag AS
- Foucault, M. (1999): Seksualitetens historie 1. Viljen til viten. Oslo: EXIL
- Jacobsen, D. I. (2015) Hvordan gjennomføre undersøkelser?: Innføring i samfunnsvitenskapelig metode. (3.utg.) Oslo: Cappelen Damm AS
- Thagaard, T. (2015) Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode. (4.utg.) Bergen: Fagbokforlaget

7.2 Internettkilder

- Forandringsfabrikken (publiseringsdato: ukjent) Forandringsfabrikken: Barnevern: Barnevernsproffene. Hentet 06. Mai 2016 fra <http://www.forandringsfabrikken.no/barnevern-info/>
- Det Kongelige Barne- og Likestillingsdepartementet (2007) Oppgave og ansvarsfordeling mellom kommuner og statlige barnevernmyndigheter – herunder om betalingsordninger i barnevernet. Hentet 22. April 2016 fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/rundskriv/2007/rundskriv_q_06_2007.pdf
- Utdanningsdirektoratet. (Publiseringsdato ukjent) Veiledning om hvordan skolene systematisk kan håndtere situasjonen der barn ikke møter i grunnskolen. Hentet 22. April 2016 fra http://www.udir.no/globalassets/upload/lov_regelverk/veiledere/veiledning_barn_som_ikke_moter_til_skolestart.pdf
- Lysbakken, A. (2011, September). Barnevernpanelets rapport. Hentet 10. Mai 2016 fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/BLD/Barnevern/2011/barnevernpanelets_rapport.pdf
- Norman, M. G. (2016, 09. Januar). Massedemonstrasjoner mot norsk barnevern i 19 land. Hentet 12. Februar 2016 fra <http://www.vg.no/nyheter/utenriks/romania/massedemonstrasjoner-mot-norsk-barnevern-i-19-land/a/23593260/>

Barne-, Ungdoms- og Familiedirektoratet (2016, 26. Mars). Barnevernsstatistikk. Hentet 12. Februar 2016 fra http://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/

Barnevernloven (1992). (2016, 01. April). Lov om barneverntjenester (barnevernloven). Hentet 02. Mai 2016 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100/>

Nordrum, S. (2008, 17. April) Vedlegg 1: Brev fra Barne- og likestillingsdepartementet v/statsråden til familie- og kulturkomiteen. Hentet 24 April 2016, fra <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Odelstinget/2007-2008/inno-200708-063/5/>

Johansen, I. (2014, 22. April) Turnover i det kommunale barnevernet. Statistisk sentralbyrå: Rapport. Hentet 29. April 2016 fra <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/attachment/175497?ts=145d565f0d8>

Dyrhaug, T. (2015, 09. Juli). Auke i barn under omsorg av barnevernet. Hentet 12. Februar 2016 fra <http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barneverng>

Sandhaugen, E. M. (2014, 19. November) Barnevernfaglig utredningsarbeid: Obligatorisk pensum. Hentet 29. Mars 2016. fra http://www.hil.no/pensum/pensum_2014_2015/Barnevernfaglig-utredningsarbeid

Barne-, Ungdoms- og Familiedirektoratet (2015, 16. Desember) Enslige mindreårige asylsøkere (EMA) Hentet 12. Februar 2016 fra http://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Oppvekst/Barn_som_soker_asyl/Enslige_mindre_arige_asylsokere_EMA/

7.3 Selvvalgt pensum

Dalen, M. (2011) Intervju som forskningsmetode: En kvalitativ tilnærming, (2. utg.) Oslo: Universitetsforlaget AS. Kapittel 1-3, 23 sider.

Foucault, M. (1975) Overvåkning og straff. Oslo: Gyldendal Akademisk. Hele boken, 255 sider.

Marthinsen E. & Lichtwarck W. (2013) Det nye barnevernet. Oslo: Universitetsforlaget. Kapittel 1, 2 og 6, 44 sider.

Smith, D. E. (2005) Institutional Ethnography: A sociology for people. Oxford: AltaMira Press. Hele boken, 222 sider.

Totalt: 544 sider.

8.0 Vedlegg

8.1 Intervjuguide tilpasset ansatte i barnevernstjenesten

INTERVJUGUIDE

- Tilpasset intervju med barnevernsansatte

Innledningsvis vil jeg forsikre intervjuobjektet om sin absolutte anonymitet, oppbevaring av innsamlet data, og at det vil tilintetgjøres etter prosjektet. Samt vedkommendes rett til å trekke seg underveis i prosessen, og at innsyn i transkriberingen vil gis om ønskelig.

Bakgrunnsopplysninger

1.1 Alder

1.2 Kjønn

1.3 Utdanning

- Hvordan opplevde du skoleringen til å bli en barnevernsansatt?
- Følte du deg godt utrustet til å tre inn i jobben etter utdanningen?
- Har du noen forslag til endret utdanningsløp for barnevernsansatte, eller er du godt fornøyd med det slik det er i dag?
- Hvorfor valgte du å jobbe i barnevernet?
- Trives du i jobben?
- Har du noen gang angret på yrkesvalget ditt?

1.4 Hvor lenge har du jobbet i barnevernet?

- Har du jobbet ved forskjellige barnevernskontor? Eller andre steder enn barnevernet etter at du utdannet deg?
- Hvordan vil du beskrive jobben som barnevernsansatt?

Omsorg

2.0 Hva vil du som barnevernsansatt si er god-, og hva vil du si er dårlig omsorg?

- Hvilke kriterier stilles for å utøve god omsorg?
- Hvordan vektlegger du de kriteriene som er lagt for god omsorg, når du møter foreldre og barn?
- Har du andre personlige faktorer du legger til grunn, dersom du skulle svart som en sivil, enn nå som du representerer en offentlig etat?

3.0 Hvordan vil du som barnevernsansatt beskrive skillet mellom god og dårlig omsorg?

- Er det et tydelig skille, eller mer diffust? (Forklar)
- Hva vektlegger du når du skal avgjøre hvor skillet skal gå?
- Kan det skje at du opplever en tilnærmet lik situasjon, men med forskjellige opplevelser av om det er god eller dårlig omsorg? (Utdyp)
- Hvordan løser du situasjoner dersom du er i tvil om omsorgen er tilstrekkelig?
- Har du noe mer å tilføye, sett fra et personlig ståsted?

4.0 Er du som ansatt i barnevernet noen ganger i tvil om hva god nok omsorg er? Hvordan håndterer du dette?

- Kunne utdanningen vært mer klar på dette område, for å tryggere på hva god nok omsorg innebærer? (Hva burde vært annerledes, eller hva gjør at det er utfyllende nok?)

5.0 Hvor mye tid bruker du på jobben til å vurdere hva god nok omsorg er?

- Hvordan synes du denne delen av jobben er?

6.0 Synes du definisjonen av god omsorg er snever, eller for vid? Utdyp gjerne dette.

- Hvordan vil du beskrive oppfatningen av god omsorg for 20 år tilbake, versus i dag?
- Hvordan tror du denne rammen for god omsorg vil se ut i framtiden?
- Hva tror du denne innsnevringen av omsorgsdefinisjonen gjør med foreldrene? (Se punkt 7.0, disiplinering)

7.0 Hvordan samarbeider barnevernet med andre sosiale institusjoner for å avdekke omsorgssvikt?

- Er dette et system og en ordning barnevernet har tillit til? (Hva gjør at det fungerer godt, evt. ikke?)
- Kan du se for deg at dette systemet er med og disiplinerer foreldre til å handle ut fra hva som forventes? På hvilken måte?
- Mener du oppfatningen av god omsorg er allmenn, eller tror du det opereres med forskjellige oppfatninger om skillet mellom god og dårlig omsorg? (Hva er grunnen til dette?)
- Hender det at du og dine kollegaer har forskjellige meninger om hva som er god nok omsorg? (Hvordan håndteres det? Eventuelt; hva gjør at dere alltid er enig?)

8.0 Hvem opplever du har definert god omsorg?

- Er dette noe vi «bare vet» og som har blitt til på veien, eller hvem har hatt makten til å definere hva en god forelder er?
- Har barnevernet tillit til denne definisjonen? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Har du personlig tillit til denne definisjonen, slik at du anser det som en god mal på hvordan godt foreldreskap bør være? (Hva ligger til grunn for denne tilliten, eller hva tenker du burde vært klarere?)

9.0 Veier du i din jobb, konsekvensene av de avgjørelsene du tar, opp mot dagens omsorgssituasjon hos barna?

- Er dere en overbelastet institusjon hvor du som ansatt føler at du har knapp tid på en sak, eller føler du at du får undersøkt grundig, og er trygg på de avgjørelsene som blir tatt? (Utdyp gjerne)
- Hvordan vil du beskrive arbeidsmengden din i løpet av en dag? Er du innom flere saker? Hvordan er det å omstille seg fra en sak til en annen?
- Tenker du på barna og de avgjørelsene du har tatt, etter at de er fattet?
- Har du opplevd å ha hatt dårlig samvittighet i etterkant av en avgjørelse, eller vært i tvil?

Barnets beste

10.0 Hvordan vil du som barnevernsansatt definere «barnets beste»?

- Hvor mye vektlegger du nettopp dette i ditt arbeid i barnevernet?
- Opplever du at barn og-/eller foreldre er uenig med deg om hva barnets beste er? Evt. hvorfor? (Fortell)
- Tror du det er mulig at dere som hjelpeinstans, og foreldre og barn blir enige om nettopp dette? Hva skal evt. til, og hvordan kan det gjøres? (Brukermedvirkning, oppfølging, tillitsbygging etc.)
- Hvis ja; Hva gjør dere per i dag for at dette skal skje?
- Hvis nei; Hvorfor gjøres det ikke noe for at denne enigheten skal oppstå? Er det ikke viktig at dere enes om barnets beste? Hva med enighet til barna? Forstår de, og er de enige?
- Kan du fortelle litt om hvordan du tror foreldre og barn definerer «barnets beste»?
- Samsvarer dette med din definisjon? Hvorfor avvik, eller hva er bakgrunnen for likheten?

Tillit til foreldre og barn

11.0 Hvordan opplever du at tillitsforholdet mellom barnevernet, og de foreldrene du jobber med er?

- Har du en fast strategi for å bygge tillit i oppstartsfasen av et samarbeid? (Hva går denne ut på, evt. burde det vært en strategi for dette, og hvorfor?)
- Hvor viktig er det at foreldrene har tillit til deg som barnevernsansatt i en sak, når dere skal samarbeide om samme mål; barnets beste?
- På hvilken måte forsøker du å bygge tillit til foreldrene?
- Hva gjøres for å forebygge mistillit?

12.0 Har du tillit til foreldrene du jobber med i en barnevernssak? (Individuelt? Er det mest overvekt av tillit eller mistillit? Hvorfor tror du det er slik?)

- Hvordan opplever du ærlighetsgraden i saker, fra foreldrenes side?
- Hvordan opplever du at de forsøker å bygge tillit til deg?
- På hvilken måte vektlegges ærlighet og troverdighet fra foreldrene i en barnevernssak?

13.0 Hvordan vil du beskrive skjønnsutøvelsen til dere barnevernsansatte? Hva innebærer det å utøve skjønn i en sak?

- Hva baserer du skjønnsutøvelsen på?
- Hvordan oppleves det å ha dette ansvaret om å vurdere saker?

- Hvordan tror du skjønnsetøvelsen kan påvirke foreldre og barn dere jobber med?

14.0 På hvilken måte føler du at skjønnsetøvelsen du bruker, påvirker tillitsforholdet mellom deg og foreldre i en barnevernssak?

- Hvordan reagerer foreldrene når du baserer en avgjørelse på skjønnsmessige vurderinger? Er dette annerledes enn om det foreligger tydelige bevis for omsorgssvikt? (Hvorfor tror du det er slik?)
- Hvordan opplever du foreldrene når dere bringer en sak inn for fylkesnemnda?
- Har du tillit til at alle barnevernsansatte ivaretar makten de har til å utøve skjønn på en god og fornuftig måte? (Hva ligger til grunn for denne tilliten? Evt. hvorfor er du usikker på dette?)

15.0 Hvordan opplever du tillitsforholdet mellom deg og barna du møter i barnevernssaker?

- Hvor viktig er det at barna har tillit til deg som barnevernsansatt?
- Kan du si litt om fremgangsmåten for å bygge tillit til barna?

16.0 Har du tillit til barna i barnevernssakene du jobber med?

- Hvordan opplever du ærlighetsgraden til barna når du er inne i en sak?
- På hvilken måte opplever du at barna forsøker å gjøre seg troverdige?
- Hvor viktig er det at barna er ærlige, og har tillit til deg som barnevernsansatt? (Hvorfor er dette viktig?)

17.0 Synes du det er avsatt nok tid til tillitsbygging i barnevernssaker? (Hva er årsaken til dette? Penger, viktighet)

- Er dette noe dere har mulighet til å bruke tid og ressurser på? –Og er det i like stor grad som du skulle ønske? (Hvor mye tid tenker du er nødvendig?)
- Kunne det vært gjort noen endringer som ville gjøre det lettere/mer gjennomførbart med tillitsbygging mellom barnevern og foreldre/barn?

18.0 Barnevernstjenesten besitter en del makt i forhold til skjønnsetøvelsen og den jobben dere gjør. Hvordan opplever du å ha denne innflytelsen på familier? (Er det vanskelig?)

- Det er nærliggende å tro at allmenheten oppfatter deres makt som legitim, på lik linje med andre institusjoner i samfunnet som nødvendigvis må tildeles makt. Opplever du at dine klienter synes makten er legitim, eller har du andre opplevelser rundt dette?

- Kan du si litt om barnevernets maktutøvelse?

19.0 Det skrives hyppig om grove feil, og historier som stiller barnevernet i dårlig lys i media for tiden. Hvordan tror du som barnevernsansatt at dette påvirker tilliten foreldre og barn har til dere?

- Hvordan opplever du som ansatt i barnevernet, disse medieoppslagene? Påvirker det din arbeidshverdag? (Hvordan)
- Er du redd for å gjøre feil? (Hvorfor/hvorfor ikke? På hvilken måte?)
- Føler du noe burde vært gjort-, eller kan gjøres for å styrke barnevernets tillit til foreldre, barn og allmenheten? (Hva)

20.0 Det demonstreres mot norsk barnevern i et titalls land i disse tider. Hvordan opplever du dagens bilde av norsk barnevern? (Synes du dette er en rettfærdig fremstilling? Hvorfor/hvorfor ikke?)

- Hvordan ønsker dere i barnevernet at dagens bilde av dere skal være?
- Hva tror du skal til for å gi folket denne oppfatningen i stedet? Eller tror du de fleste er av en annen oppfatning allerede? (Utdyp)
- Hvordan vil du beskrive norsk barnevern slik det i realiteten er?

21.0 Er det noe mer du ønsker å legge til som vi ikke har kommet inn på gjennom intervjuet?

Takk for tiden din, og for at du stilte til intervju!

8.2 Intervjuguide tilpasset foreldre uten omsorg for sine barn

INTERVJUGUIDE

- Tilpasset intervju med foreldre i kontakt med barnevernet over lengre tid

Innledningsvis vil jeg forsikre intervjuobjektet om sin absolutte anonymitet, oppbevaring av innsamlet data, samt tilintetgjøringen av intervjuet etter prosjektet. Jeg vil også opplyse om vedkommende sin rett til å trekke seg underveis i prosessen, og at innsyn i transkriberingen

vil gis om ønskelig. Det vil være helt greit å unnlate å svare på spørsmål underveis i intervjuet, eller avbryte det om det er ønskelig.

Bakgrunnsopplysninger

1.0 Alder

1.1 Kjønn.

1.2 Barn (Hvor mange, offentlig omsorg?)

1.3 Utdanning/jobb

1.4 Hvor lenge har du hatt kontakt med barnevernet?

1.5 Har kontakten vært med én barnevernstjeneste, eller flere?

Omsorg

2.0 Hvordan vil du beskrive god omsorg?

- Hva skal til for å kunne utøve god omsorg?

3.0 Hva mener du er dårlig omsorg?

- Er det et klart skille mellom god og dårlig omsorg, eller er denne grensen mer diffus? (Hvorfor tror du det er et så uklart skille, eller; hva gjør dette skillet så tydelig?)

- Hvor mener du skillet går? (Evt. hvorfor akkurat der?)

- Hvor tror du skillet går for barnevernet? /Tror du barnevernet har lik oppfatning av hvor skillet går? (Hvorfor akkurat der? Evt. hvorfor er det uklart? Hvorfor tror du dere mener forskjellig, evt. likt?)

4.0 Hvor tror du definisjonen av god-, og god nok omsorg kommer fra?

- Er dette noe vi «bare vet», eller hvem har hatt makten til å definere hva en god forelder er?

- Har du tillit til denne definisjonen?

- Kan du se for deg at dette systemet er med og disiplinere foreldre til å handle ut fra hva som forventes? På hvilken måte?

- Hvordan synes du denne «oppskriften» for god omsorg fungerer i praksis? Har du fulgt den? Er det rom for å gå en vei utenom? Hvordan påvirker denne «oppskriften» foreldre og barn i samfunnet?

- Tror du denne kunnskapen om god og dårlig omsorg vil kunne sies å være taus, i den forstand at det er en oppfatning som dannes gjennom erfaring og praksis? Eller vil du si den er eksplisitt, at det er en formulert definisjon som fungerer som mal? (Er det kanskje en blanding?)

5.0 Synes du definisjonen av god omsorg er snever eller for vid? (Hvorfor)

- Hvordan vil du beskrive oppfatningen av god omsorg for 20 år tilbake, versus i dag?
- Hvordan tror du denne rammen for god omsorg vil se ut i framtiden?

6.0 Hvordan opplever du barnevernets arbeid for å avdekke omsorg som ikke er tilfredsstillende? (Utdyp gjerne, hva er bra/ikke bra?)

- Hva synes du om samarbeidet barnevernet har med andre sosiale institusjoner som skole, barnehager, PPT. Osv, for å avdekke omsorgssvikt? (Hvorfor er dette viktig? Evt. hvorfor er ikke dette en god ordning?)
- Hva synes du barnevernet bør gjøre om de er i tvil om omsorgen til et barn er god nok? (Hvordan tror du det vil hjelpe?)
- Hva mener du foreldre kan eller bør gjøre om barnevernet er i tvil om omsorgen er god nok? (Ingenting; hvem bør gjøre noe da? Hvorfor må ikke noe gjøres? Hva mener du er mest riktig å gjøre i en slik tvilssituasjon?)

7.0 Kan du beskrive overgangen fra å ha omsorg for dine egne barn, til at barnet/barna ble plassert under offentlig omsorg?

- Hva gjorde dette med deg? (Følte du deg annerledes, mindreverdige etc.)

8.0 Opplever du at barnevernet veide konsekvensene av sine avgjørelser opp mot den tidens omsorgssituasjon for barnet ditt? (Burde de ha undersøkt mer, satt inn flere hjelpetiltak, eller hva gjorde at du følte de undersøkte godt og gjorde det de kunne?)

- Hvordan synes du denne undersøkelsesprosessen fungerte? (Hva kunne vært bedre/Hva fungerte godt?)
- Hva tror du er årsakene til det?
 - Kan det tenkes at barnevernet har for mye å gjøre, slik at det ikke settes av nok tid til å undersøke sakene så grundig som ønskelig? (Hva tenker du om det?)

9.0 Barnevernet skal sikre at barnet har tilfredsstillende og god omsorg. Hvordan opplever du at de ivaretar dette ansvaret om sørge for at barnet ditt har fått god omsorg? (Hva kunne vært bedre/hva fungerer godt?)

Barnets beste

10.0 Barnevernet skal handle etter barnets beste, noe som gjør at dere i utgangspunktet har et felles mål. Hvordan vil du beskrive barnets beste?

- Hvis du tenker på begrepene barnets beste og god omsorg. Vil du si at dette er to sammenfallende begreper, eller vil du si det er ulike fortolkninger som ligger til grunn? (Utdyp gjerne. Kan det tenkes at omsorgen er tilstrekkelig god, men at en annen omsorgssituasjon vil være til det beste for barnet? Eller at omsorgssituasjonen er i grenseland, men at det ville være til barnets beste å bo i det biologiske hjemmet, og evt. fått hjelpetiltak?)
- Hvordan tror du barnevernet definerer barnets beste? (Er det samsvar? Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Hva mener du barnevernet har gjort for ditt barns beste? (Kunne det vært gjort mer/mindre? Hvorfor ville det vært bedre? Eller hva gjør at du er tilfreds med jobben de har lagt ned i ditt barn?)
- Hvis du kunne skrudd tiden tilbake og bestemt; hvordan mener du ting eventuelt kunne blitt gjort annerledes for å sikre barnets beste? (Hvorfor tror du barnevernet gjorde det som de gjorde? Sa du dette til dem under prosessen?)
- Tror du barnevernet og barna er enige om barnets beste? (Hvorfor/hvorfor ikke? Hva er likhetene/forskjellene?)
- Hva tror du er viktig for at barnevernet og du som forelder skal enes om barnets beste? (Hva ville styrket en enighet? Er det i det heletatt mulig, eller ønskelig?)
- Kan alle tre parter enes om dette? I så fall hvordan, eller hvorfor ikke?

- Hva ligger i en eventuell uenighet om barnets beste? Tror du det bunner i en ulik fortolkning av begrepet, eller tror du det er mer kompliserte grunner? Fortell.)
- Hva tror du en eventuell enighet har å si for deg som forelder, og barna sakene dreier seg om?

Tillit til barnevernet

11.0 Hvordan vil du beskrive tillitsforholdet mellom deg og barnevernet?

- Opplevde du at barnevernet aktivt forsøkte å opparbeide seg tillit til deg som forelder i en barnevernssak? (Hvordan gjorde de dette? Hvorfor tror du dette ikke ble gjort?)
- Prøvde du å bygge tillit gjennom de første møtene med barnevernet? (Hvorfor? Eller hvorfor lot du være?)
- Hvor viktig er det at du som forelder har tillit til barnevernet når dere skal samarbeide om et felles mål; barnets beste? (Tror du saken hadde fått et annet utfall, om dere var enige om barnets beste, og hadde tillit til hverandre? I så fall hvordan? Hva gjorde denne tilliten med utfallet av deres sak?)
- Hvor viktig er det at barnevernet har tillit til deg, og foreldre generelt?
- Føler du de anser deg som en ærlig og troverdig person?
- Har du tillit til din saksbehandler i barnevernet? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Har du tillit til barnevernets kvalifikasjoner? (Hva bygger denne tilliten/mistilliten på? Utdanning, egnethet osv.)
- Har du hatt én eller flere saksbehandlere i barnevernet? (Hvorfor tror du det er viktig å ha bare én, eller flere? Har du evt. opplevd varierende tillit? Hvorfor tror du det er slik?)
- Hva synes du om språket barnevernet bruker? Tilpasser de de faglige begrepene, slik at de er forståelige for den allmenne mann, eller hender det du ikke har helt skjønt hva de har ment om de har brukt vanskelige ord?
- Kjenner du deg igjen i de beskrivelsene barnevernet gir av deg gjennom saksdokumenter, og for eksempel i fylkesnemnda?

12.0 Kan du si litt om oppfølgingen du har fått av barnevernet i etterkant av omsorgsovertakelsen?

- Hva gikk denne oppfølgingen ut på? (Evt. hvorfor tror du ikke at du fikk oppfølging?)
- 13.0 Kan du si litt om dine tanker rundt barnevernets skjønnsutøvelse?
- Hva tror du barnevernet baserer sin skjønnsutøvelse på?
 - Har du tillit til at de skjønsmessige vurderingene barnevernet tar, fordrer best mulig omsorgssituasjon for barnet? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
 - Hva ville du basert skjønnnet på om du jobbet i barnevernet?
- 14.0 På hvilken måte kan barnevernets skjønnsutøvelse påvirke tillitsforholdet mellom deg som forelder og barnevernet som institusjon? (Ikke i det heletatt, eller hvorfor påvirker dette tilliten?)
- Har du opplevd at avgjørelser fra barnevernets side er bygget på skjønsmessige vurderinger? Hvordan opplevdes evt. dette? Skulle du ønske de utøvet mer eller mindre skjønn? Hvorfor/hvorfor ikke?)
- 15.0 Kan du si litt om hvordan du opplever makten barnevernet besitter?
- Hvordan tror du det er å sitte med denne makten?
 - Det er en del institusjoner som nødvendigvis må utøve mere makt enn andre i samfunnet. Hvordan synes du barnevernet ivaretar sin makt?
 - Barnevernets makt er å anse som legitim av de fleste. Det vil si at den er bygget på tillit og aksept, samt at de fleste mener det er bra og viktig at barnevernet har den makten. Hva er dine tanker rundt dette?
- 16.0 Det skrives hyppig historier som stiller barnevernet i et dårlig lys i media for tiden. Hvordan påvirker dette tilliten du har til barnevernet?
- Opplever du medieoppslagene som troverdige? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
 - Kan du tenke deg at slike feil som fremstilles i media av ulike karakterer kan skje i norsk barnevern? (Hvorfor tror du det? Hvorfor tror du det skrives om dette når det ikke medfører riktighet? Burde det vært mer fokus på den gode jobben barnevernet gjør?)
 - Har disse medieoppslagene gitt deg et annet syn på barnevernet? (Hvorfor/hvorfor ikke?)

- 17.0 Det demonstreres mot norsk barnevern i et titalls land i disse tider. Hvordan opplever du dagens bilde av norsk barnevern?
- Vil du si at dette er en riktig eller feilaktig fremstilling? (Hva stemmer/stemmer ikke?)
 - Synes du dette er en rettferdig fremstilling av barnevernet? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
 - Hvordan vil *du* beskrive dagens norske barnevern?
 - Hvordan skulle du ønske norsk barnevern fremsto?
- 18.0 Hvis du ser tilbake på samarbeidet med barnevernet. Hva har det gjort med deg over tid? (Positive/negative konsekvenser) Gjorde det noe med din plass i samfunnet? Endret måten du så på deg selv, hvordan du følte andre så på deg? Osv.
- 19.0 Har du noen tanker rundt hvordan samarbeidet med barnevernet kan bli bedre?
- Er det noe konkret som bør gjøres?
- 20.0 Er det noe mer du ønsker å legge til som vi ikke har kommet inn på gjennom intervjuet?

Takk for din tid, og for at du stilte til intervju!

8.3 Intervjuguide tilpasset voksne barnevernsbarn

INTERVJUGUIDE

- Tilpasset voksne barnevernsbarn

Innledningsvis vil jeg forsikre informanten om sin absolutte anonymitet, oppbevaring av innsamlet data, og at det vil tilintetgjøres etter prosjektet. Samt vedkommende sin rett til å trekke seg underveis i prosessen, og at innsyn i transkriberingen vil gis om ønskelig. Jeg vil også opplyse om at informanten ikke må svare på alle spørsmål, og at det er greit å si fra om det blir ubehagelig, om vedkommende trenger en pause, eller vil avslutte.

Bakgrunnsopplysninger

1.0 Alder

1.1 Kjønn

1.3 Skolegang

1.4 Hvor lenge har du hatt med barnevernet å gjøre?

1.5 Hvor lenge har du vært under offentlig omsorg? (Forutsatt at jeg intervjuer nettopp denne gruppen, noe jeg også tenker. Evt. finne informanter fra en institusjon)

1.6 Hvor har du bodd etter barnevernet overtok omsorgen for deg?

Omsorg

2.0 Hva er god omsorg for deg?

- Finnes det en egen «oppskrift» for god omsorg? (Hva er denne? Evt. hvorfor ikke? Burde det finnes, og hva ville den vært?)

- Opplever du denne kunnskapen om god omsorg som en slags taus kunnskap, som bare blir til gjennom erfaringer og praksis? Eller tror du det er kunnskap som er nedskrevet og lært gjennom instruksjoner, som de som jobber med det, forholder seg til?

- Vil du si det finnes enkelte kriterier/punkter som er avgjørende for at man skal kunne kalle omsorgen god?

3.0 Hva synes du er dårlig omsorg?

- Finnes det et klart skille mellom god og dårlig omsorg? (Hvorfor ikke, evt. hva gjør dette skillet klart?)

- Hvor mener du skillet går?

- Hvor tror du barnevernet mener det skillet går? (Hva tror du gjør at dere mener det samme/forskjellig?)

4.0 Synes du definisjonen av god omsorg er for smal, eller for vid?

- Hvordan tror du de beskrev god omsorg for 20 år siden, sammenlignet med i dag? Er denne forandringen bra?

- Hvordan tror du god omsorg vil bli beskrevet i framtiden?

- Hva tror du denne definisjonen av god omsorg gjør med foreldre og barn?

5.0 Hvordan opplevde du at barnevernet jobbet for å avdekke om du fikk god nok omsorg i ditt biologiske hjem?

- Opplevde du at barnevernet var i tvil om hva som var best for deg? (Utdyp dette)

- Hvordan synes du de vurderte omsorgen du fikk? (Fikk du tilbud om hjelpetiltak? Fikk du medvirke til din fremtidige omsorgssituasjon? Hvorfor ville dette evt. vært viktig/uviktig?)

6.0 Barnevernet samarbeider med andre sosiale institusjoner som skoler, barnehager, PPT. Osv., for å avdekke omsorgssvikt i norske hjem. Hva synes du om det? Er det en god måte å oppdage at barn ikke har det bra hjemme? (Utdyp gjerne)

- Tror du de sosiale institusjonene, som barnevernet, skolen, helsestasjonen, BUP osv., er med og disiplinere foreldrene og barna til å gjøre det de mener er «rett», eller tror du foreldrene og barna handler fritt, uavhengig av hva andre sier? Hvorfor? Er det forskjell mellom foreldre og barn? (Forklar)

- Hva synes du barnevernet bør gjøre hvis de er i tvil om omsorgen et barn får er god nok?

- Hva mener du foreldrene kan eller bør gjøre om barnevernet er usikker på om barnet får god nok omsorg?

7.0 Hvor tror du denne definisjonen av god, og god nok omsorg kommer fra?

- Er det bare «noe vi vet», eller hva/hvem har hatt makten til å definere hva en god forelder er?

- Har du tro på at denne definisjonen er rett, eller ville du ha definert god omsorg annerledes, enn hva du tror for eksempel barnevernet gjør? (Hvorfor og hvordan)

- Bure definisjonen vært klarere, eller synes du den er tydelig nok? (Hvorfor?)

8.0 Kan du beskrive overgangen fra omsorgen hos dine biologiske foreldre, til det å komme under offentlig omsorg?

9.0 Tror du barnevernet veide konsekvensene dine av å komme under offentlig omsorg, opp mot den omsorgen du fikk hjemme hos dine foreldre? (Hvordan, på hvilken måte vurdertes konsekvensene, og hvorfor var dette bra/ ikke bra?)

- Opplevde du at de tenkte seg godt om før de tok avgjørelsen, eller skjedde alt veldig fort? (Fortell)

- Forelå det betydelig omsorgssvikt som ble bevist, eller brukte barnevernet skjønn når de avgjorde at du ville få bedre omsorg under det offentlige? (Hvis skjønn; hvordan føltes det at noen vurderte hva som var best for deg uten å ha klare retningslinjer for dette i lov?)

- Hvordan føler du det er å være under offentlig omsorg, kontra å bo hjemme hos dine foreldre? (Hva har vært bra/ikke bra begge steder? Evt. hvilke hensyn synes du burde vært tatt?)

- Når du tenker tilbake; hvor opplevde du best omsorg, slik du definerer begrepet? (Hvorfor?)

Barnets beste

10.0 Alt som barnevernet gjør, og det alle foreldre ønsker, skal være til det beste for deg. Hvordan vil du beskrive «barnets beste»?

- Hvis du tenker på begrepene god omsorg og barnets beste. Synes du dette er to begreper som betyr det samme? (Kan det tenkes at det er god nok omsorg i et hjem, men at det ville være til det beste for barnet å bytte omsorgssituasjon? Eller kan det være slik at omsorgssituasjonen er

i grenseland, men at det kunne være til det beste for barnet å bli boende hjemme, med for eksempel hjelpetiltak?)

- Hva har barnevernet gjort som oppleves bra for deg? (Utdyp gjerne. Hvorfor tror du de gjorde det slik?)

- Hva har ikke vært like bra ved barnevernets innsats og jobb for deg? (Hvorfor tror du de handlet slik?)

- Hva har foreldrene dine gjort som oppleves bra for deg? (Utdyp gjerne.)

- Kan du si litt om hvordan du tror barnevernet og foreldrene dine ville definert barnets beste? (Hvorfor likhet/avvik)

- Hvis du kunne skrudd tiden tilbake, og fikk bestemt; hva mener du hadde vært det beste for deg? (Hvorfor dette best? Sa du noen gang underveis at du ønsket det slik? Hjalp det? Hvorfor sa du det ikke?)

11.0 Barnevernets jobb er å sørge for at barna får tilfredsstillende og god omsorg. Hvordan opplevde du at de ivaretok dette ansvaret ovenfor deg?

(Hva kunne vært gjort annerledes? Hva har vært bra? Samsvarer definisjonen du har av god omsorg, med det tilbudet du fikk under offentlig omsorg? Forklar.)

12.0 Tror du barnevernet og foreldrene dine har vært enige om hva som er best for deg? (Hvorfor/hvorfor ikke)

- Hvis nei; Tror du barnevernet og foreldre kan bli enige om det, og hvordan?

- Hvis ja; Hva tror du skal til for at foreldre og barnevernet skal være enige om hva barnets beste er? (Har medvirkning noe å si, og evt. hvorfor? Tillit mellom barnevernet og familien?)

Tillit til barnevernet

13.0 Hvordan vil du beskrive tillitsforholdet mellom deg og barnevernet?

- Synes du barnevernet jobbet aktivt for å bygge tillit dere imellom når dere fikk kontakt? (Hvordan? Evt. Hva tror du er grunnen til at dette ikke ble gjort?)

- Hvor viktig tenker du det er at barn har tillit til barnevernet når de er i en barnevernssak? (Hvorfor er dette viktig, eller uviktig?)

- Kan du si noe om viktigheten av at foreldre har tillit til barnevernet?

- Har du tillit til din saksbehandler i barnevernet? (Hva bygger denne tilliten/mistilliten på tror du?)

- Har du hatt flere saksbehandlere? (Hva tror du er det beste, én eller flere? Hvorfor?)

- Kan du si litt om din tillit til barnevernets kvalifikasjoner? Utdanningen, og at de kan det de jobber med? (Hva gjør at du har tillit, eller mistillit?)

- Kan du si noe om språket barnevernet bruker? Synes du de tilpasset de faglige begrepene, slik at du som barn lett kunne skjønne hva de mente? Eller har det hendt at du ikke har forstått helt hva de har ment når de har brukt vanskelige ord?

14.0 Opplever du at barnevernet har tillit til deg som barn, i din sak? (Hva tror du ligger til grunn for dette?)

- Føler du at de ser, og hører deg, at de anser deg som en troverdig person? (Hva tror du er grunnen til at de viser deg denne tilliten/mistilliten?)

- Prøvde du aktivt å bygge tillit, og få barnevernet til å stole på deg når du fikk kontakt med dem? Hvorfor/hvorfor ikke?

- Hvor viktig mener du det er at barnevernet har tillit til deg i din sak, og til barn generelt i lignende saker? (Hva er farene ved å ikke ha tillit til hverandre?)

15.0 Barnevernet må ofte utøve skjønn i sine saker. Hva vet du om denne skjønnsutøvelsen?

- Hva tror du ligger til grunn for skjønnsutøvelsen til barnevernet?

- Hva ville du tenkt på hvis du skulle utøve skjønn i en barnevernssak?

- Opplevde du at barnevernet utøvde skjønn for å ta avgjørelser i din sak? (Hvordan påvirket dette evt. deg?)

16.0 Hvordan tror du at denne skjønnsutøvelsen kan påvirke tillitsforholdet mellom barnevernet og barn?

- Har du tillit til at barnevernet er godt egnet til å ta de riktige avgjørelsene? Hvorfor/hvorfor ikke?

- På hvilken måte tenker du barnevernet kunne jobbet uten skjønn? Er det et alternativ?

17.0 Kan du si litt om hvordan du opplever makten barnevernet besitter?

- Hvordan tror du de opplever å ha makt? (Vanskelig?)

- Det er flere institusjoner som nødvendigvis har en del makt, og barnevernet er en av disse. Hvordan synes du de ivaretar makten, til barns beste?

-De fleste anser barnevernets maktbruk som legitim. Det vil si at folket generelt mener det er nødvendig og bra at de har denne makten, samt at makten er bygd på tillit, aksept og rettferdighet. Hva er dine tanker rundt dette? (Vi må ha barnevern, da må de ha makt også? Hva vil du si om at maktutøvelsen er bygd på tillit?)

18.0 Barnevernet får en del hets i media for tiden. Hvordan påvirker dette tilliten du har til barnevernet?

- Opplever du disse oppslagene som troverdige? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Tror du at slike feil som fremstilles i media, kan skje i norsk barnevern? (Kjenner du deg igjen? Evt. ikke? I hvilken grad? Hvorfor tror du det, evt. ikke?)
- Har disse medieoppslagene gitt deg et annet syn på barnevernet? (På hvilken måte, hvorfor/hvorfor ikke?)

19.0 Det demonstreres mot norsk barnevern i et titalls land i disse tider. Hvordan opplever du dagens bilde av norsk barnevern?

- Vil du si at dette er en riktig eller feilaktig fremstilling? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Synes du det er rettferdig at barnevernet blir presentert på denne måten? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Hvordan vil *du* beskrive dagens norske barnevern?
- Hvordan skulle du ønske norsk barnevern fremsto?

20.0 Er det noe mer du ønsker å legge til som vi ikke har kommet inn på gjennom intervjuet?

Takk for din tid, og for at du stilte til intervju!